Emmanuel Roblès

Ceasul limpezirilor

Editura Eminescu

Lei 5

Colecția
«Romanul de dragoste»
114

Pentru eroul acestui roman de Emmanuel Roblès (n. 1914), doctorul Luigi Valerio, dobîndirea fericirii, opțiunea în dragoste depășesc, prin forța împrejurărilor, granițele unei probleme personale. Evenimentele dramatice, în vălmășagul cărora este prins, îi solicită o atitudine fermă, fără echivocuri. Și numai alăturîndu-se oamenilor simpli și năpăstuiți din micul orășel al Sardiniei va găsi calea spre adevăr, în ceasul hotărîtor al limpezirilor. Este tema majoră a acestui roman de mare succes, ecranizat de celebrul regizor Luis Bunuel și prezentat de Televiziunea Română sub titlul «Se ivesc zorile» (Cela s'appelle l'aurore). Autorul — cunoscut romancier, dramaturg și jurnalist de origine algeriană, membru al Academiei Goncourt, — este cunoscut publicului nostru din lucrările sale tălmăcite în românește: Vezuviul **(E.S.P.L.A.),** O primăvară în Italia **(col. «Romanul de dragoste»),** Înălțimile orașului **(Ed. Junimea)** ca și prin piesele de teatru Montserrat reprezentată la mai multe teatre din țară și Pledoarie pentru un răzvrătit **transmisă în două rînduri de Televiziunea Română.**

ULTIMELE APARIȚII:

106 Fănuș Neagu	Îngerul a strigat
107 Henryk Sienkievicz	Aniela
108 Werner Heiduczek	Un semestru de tandrețe
109 Maurice Baring	Daphne Adeane
110 Marie-Anne Desmarest	Torente
111 Cella Delavrancea	O vară ciudată
112 Cezar Petrescu	Dumineca orbului
113 Gárdonyi Géza	Contract de căsătorie

Coperta colecției : Val Munteanu
Ilustrația copertei : Carmen Florica Țapu

1975
București, Piața Scînteii 1

Emmanuel
Roblès

Ceasul limpezirilor

roman

Traducere de
Rodica Savopol

Editura Eminescu

Emmanuel Roblès
CELA S'APPELLE L'AURORE
© Editions du Seuil
Collection Méditerranée 1952

lui P., în amintirea exilului de la Aighero.

Narsida : ...Cum se numeşte, oare, cînd se face zi, ca azi, şi cînd totul e prăpădit, e pustiit şi cînd totuşi aerul se respiră, şi cînd ai pierdut tot, cînd cetatea arde şi cînd nevinovaţii se ucid între ei, dar şi cînd vinovaţii trag să moară într-un colţ din ziua ce mijeşte ?
Cerşetorul : Poartă un nume foarte frumos, Narsida. Se cheamă aurora.

JEAN GIRAUDOUX — Electra
(trad. de Dina Albulescu, în col. B.P.T. nr. 343, E.P.L., 1965.)

PARTEA ÎNTÎI

I

ULTIMELE CAMIOANE CARE SE ÎNtorceau de la Cagliari schimbau viteza în josul străzii Regina-Elena, şi huruitul motoarelor lor zdruncina geamurile. Să tot fi fost ora opt, căci sosise *Il Popolo.* Vînzătorul de ziare striga deja titlurile, cu vocea lui de cocoş răguşit care străbătea înserarea.

Enervat, Valerio se ridică şi făcu cîţiva paşi prin cameră. Scrisoarea care rămăsese deschisă sub lampă, pe masă, era un dreptunghi de hîrtie albastră, elegantă, acoperită cu un scris rotund şi hotărît. Nu putea tăgădui că a răspunde Angelei devenea tot mai mult o încercare copleşitoare. Îşi trecu mîna peste ceafă cu un gest care îi era familiar, luă scrisoarea... *„Dragostea mea, data aceasta de 30 aprilie străluceşte pentru mine ca soarele. Am înscris-o cu creion roşu pe rezemătoarea şezlongului meu, cu litere mari, ca de afiş. Adică ele au cel puţin cinci centimetri ! Asta îi face să rîdă pe mătuşa mea şi pe doctorul Vanicek. Mai am şi un mic necaz ; doctorul îmi interzice să plec cu avionul. Tatăl meu va veni să mă ia şi voi părăsi, în sfîrşit, munţii aceştia, ca să merg la Genova. Tatăl meu a şi reţinut locurile noastre pe* Reggia di Portici, *un vapor care face circuitul Genova-Cagliari-Pa-*

lermo-Neapole. Deci tatăl meu va petrece cu noi cele douăzeci și patru de ore ale escalei de la Cagliari și va pleca din nou spre Neapole. Știi tu, dragostea mea, că număr orele care ne despart ?"

Valerio împături încet scrisoarea. Latura puerilă a Angelei apărea acolo... în inscripția aceea de pe șezlong... Și în felul ei de a repeta „tatăl meu", la fiecare rînd... Își netezi nervos părul, se învîrti de două sau de trei ori prin cameră, nemulțumit de el însuși, împărțit între mai multe sentimente contradictorii, dintre care răsări în cele din urmă ideea că seara lui cu Clara era ratată. Se jucă o clipă cu un pumnal german, pînă aduse străluciri în lama lui scurtă, dar gîndul îi era aiurea. Îl cuprinse o bruscă enervare. Ajunsese la asta ? Să dorească să se prelungească absența Angelei ? Fusese obligat să o trimită în Alpi, la o rudă, pentru ca să-și poată reveni după un fel de depresiune nervoasă care începea să-l alarmeze. Își aminti de deznădejdea Angelei din ziua despărțirii lor. Revăzu obrăjorul ei lucind de lacrimi. Patru luni. Trecuseră patru luni de cînd îi plecase nevasta. Și el ezita... „Ce bestie sînt !" Îi va scrie imediat. Și încă o scrisoare foarte drăguță, foarte tandră. Deșurubă capacul stiloului, luă o foaie de hîrtie... *„Draga mea, tare m-am bucurat în seara asta, la gîndul că vom fi în curînd iar împreună..."* Dar curmă avîntul penelului. Se gîndi. În fața lui, dintr-o oglindă de deasupra divanului, îl privea țintă un străin. Cu obrazul brun, brăzdat de o mustață subțire, neagră, și niște ochi întunecați, cercănați și cu pleoapele uscate. Expresia lui era tristă și obosită. Treizeci și cinci de ani. Avea treizeci și cinci de ani. „La jumătatea drumului vieții noastre..." Străinul îl privea întruna, cu aceeași atenție, încît Valerio încercă o jenă subită și lăsă capul în jos. „Parcă aș fi tras un chef zdravăn. Prea multă muncă... Ar trebui să plec în Sicilia pentru cincisprezece zile." Îi plăcea Sicilia. Era mai bine să gonească în seara aceasta imaginile nostalgice ale golfulețelor verzi și aurii dinspre Palermo. Reciti prima frază și rupse brusc foaia. Luă alta. *„Iubita mea, sînt nerăbdător să te strîng la piept. La gîndul că vei fi în curînd înapoi simt..."* Se ridică, făcu mototol hîrtia și o aruncă la coș, ridicîndu-se. „Să mă duc mai întîi la Clara. Să-i spun că Angela va fi aici peste cîteva zile !" Începu din nou să umble prin cameră.

Deodată o bufnitură îl făcu să tresară. Se trîntise un oblon. „Neroada asta de Delfina a uitat iar să închidă fereastra !" Deja vîntul se întețea, se abătea tot mai mult peste casă, țiglele trosneau, perdelele tremurau. Întreaga noapte părea străbătută de trenuri lungi care, țîșnind cu viteză și cu cazanele clocotind, șuierau înnebunite. *„Sulfadimetilpirimidină, Imperial chemical limited"*. Tubul acesta nu ar fi trebuit să se găsească în această cameră, ci jos, în dulapul-farmacie din cabinetul său de consultații. Nu-și mai amintea cînd putuse să-l aducă aici, nici pentru ce. Îl învîrti distrat între degete. Fugară, amintirea unei alte seri de vînt și spaimă îi reveni în minte. Tobruk '42. Corturile erau scuturate de furtuna de nisip și se auzea, cumplit, huruitul îndepărtat al tancurilor germane care fugeau. Își frecă încet ceafa. *„Per non morire di tetano basta usare il vaccino"* [1]. Luă broșura, o răsuci făcînd-o sul, ca pe o țigară lungă. „Cum va primi Clara vestea ? Mă voi duce imediat să o văd. Scrisoarea o voi scrie mîine. Oricum, poșta aeriană nu pleacă decît la ora zece." Își dădu seama că hotărîrea aceasta îl liniștea oarecum. Va merge la Clara prin grădini, ca de obicei. Desfășură broșura. Nimic nu-l va putea face să renunțe la Clara. Întreaga viață o așteptase. Ea era aceea care îl smulsese din mlaștinile în care se înfunda de cîțiva ani. *„Per non morire basta usare il vaccino."* Oblonul se trînti din nou. Înjură și trecu în cealaltă încăpere. Afară, mii de cazane își slobozeau furioase aburii. În timp ce trăgea obloanele, privi noaptea, norii uriași care se învolburau la orizont ; ca înnebunită, luna aluneca repede printre rotogoalele lor străbătute de luminișuri sulfuroase. Via Regina-Elena era pustie. Pe plajă, cufundat în întuneric, hotelul *Palermo* părea un mare pachebot eșuat. Vîntul smulgea vaiete melodioase firelor electrice întinse între stîlpi. După ce închise fereastra se întoarse și văzu, pe comodă, portretul soției sale. *Studio Biancardi. Roma.* Era o fotografie foarte reușită. Angela îi zîmbea. Iluminări savante evocau la perfecție strălucirea melancolică a ochilor săi frumoși și cenușii. Lumina pătrundea irisul în dia-

[1] Pentru a nu muri de tetanos e suficient să folosiți vaccinul.

gonală, îl făcea transparent, pur, misterios, ca lacurile de munte. Valerio se apropie de fotografie. Lacuri de munte. Netede, limpezi... Dar sosise timpul să plece. Stinse lumina și se întoarse în camera sa. De fapt, trebuia să examineze problema cu sînge rece. Clara devenise amanta lui puțin după plecarea Angelei. Erau fericiți, în ciuda tuturor vicleșugurilor de care se serveau ca să-și ascundă fericirea. Angela se va întoarce la sfîrșitul lunii. Dar, în definitiv, nu va fi el primul care trăiește între două femei! Oftă, lovi un scaun care îi stătea în drum. „Nu o să fiu singurul bărbat care trăiește între două femei. Ceilalți se descurcă bine." Își luă paltonul, fularul. Dar dacă Angela va afla totul? Lacrimile Angelei... De la bun început asta-i topi tot curajul. Rămase o clipă nemișcat în mijlocul scării, în întuneric, torturat de gîndul durerii pe care o putea provoca. În acea clipă auzi o bătaie insistentă în ușă. Mai tîrziu avea să-și amintească de clipa aceea stranie cînd a ezitat să deschidă. Dar coborî să deschidă.

Aprinse lumina în coridor, trase zăvorul. Vuietul vîntului și al mării crescu dintr-o dată.

— Pietro, tu ești! Intră repede.

Pietro mormăi ceva. Arăta ca o pasăre înfrigurată, cu gîtul între umeri și șapca lui *feldgrau*, cu cozoroc ascuțit, trasă pe ochi.

— Ce vrei?

— Vă cheamă Sandro. Voiați să plecați? Sosesc tocmai la timp.

Și-și frecă mîinile cu satisfacție.

— Mă cheamă pentru nevastă-sa? Ce se întîmplă?

— Magda e bine. Vreau să spun că în clipa asta doarme.

— Sora i-a făcut injecțiile?

— Da. Dar Sandro vrea să vă vadă.

— Chiar acum?

— Așa se pare. E mai cu seamă neliniștit. Cred că a înțeles că boala nevesti-si e serioasă. Și nu-i în apele lui. De aici și pînă să facă nerozii nu-i decît un pas.

Pietro mirosea a grajd. Își lăsase în jos gulerul de la vechea lui manta militară și-l scruta pe doctor cu ochii săi mici și ageri, cu gene puține. De la tîmpla stîngă începea o cicatrice roșietică pierzîndu-se sub șapcă; era amintirea unei încăierări de la Neapole, în '45, cu „rangerii" australieni.

— Poate să fie din cauza lui Gorzone, zise Pietro.

— Cum a lui Gorzone?

— Nu știu. Zic și eu așa...

Gorzone era proprietarul la care lucra Sandro.

— Îi face greutăți?

— Chiar așa, cum ziceți dumneavoastră; e multă vreme de cînd i le face. De cînd s-a însurat Sandro cu Magda. Gorzone se învîrtea în jurul micuței...

— Ei, asta-i!

— Magda lucra la fermă, și bătrînul crocodil ar fi vrut să pună laba pe ea. O mititică trupeșă. Dar a fost nevoit să-și pună pofta în cui nea Gorzone, și acum...

— Înțeleg. O clipă! Merg să-mi iau lanterna și trusa.

— Și mașina?

— N-o să iau mașina pentru un drum atît de scurt!

— Bine, bine!

Valurile se auzeau acum spărgîndu-se pe plajă. Făceau un zgomot adînc, solemn, prelung, de parcă s-ar fi „gerii" australieni.

Cînd se reîntoarse, Valerio îl văzu pe Pietro examinînd o fotografie înrămată, care era atîrnată la intrarea pe coridor. Reprezenta o statuie a lui Hristos la o margine de drum. O făcuse Valerio în martie '44, pe lîngă Venafro. G.I.-ii [1] folosiseră această statuie drept stîlp pentru nenumăratele lor fire telefonice, și Hristos, mutilat de-a binelea de mitraliere, părea că, sub legăturile care-i strîngeau pîntecul, gîtul și capul, îndură un chin mai barbar decît crucificarea.

— Te interesează?, întrebă Valerio.

— Puțin. Îți spune ceva o fotografie ca asta.

— Unui individ necredincios ca tine?

Pietro ridică din umeri.

— Americanii ăștia... e de necrezut...

[1] Trupe de telecomunicații.

Zîmbindu-i, Valerio îl bătu prietenește pe spate. Afară, în clipa cînd să se despartă, văzură trecînd unul din camioanele de la mină. Bena lui făcea un zgomot asurzitor pe caldarîmul zgrunțuros de pe via Regina-Elena. Bărbatul care conducea își ridicase pe frunte ochelarii mari și fumurii, ceea ce-i dădea aerul unei fantastice furnici uriașe.

Pietro privi cum se îndepărta camionul învăluit de o pulbere deasă, care strălucea în lumina lampadarelor.

— Poate că ar trebui să mă hotărăsc să caut de lucru acolo sus, zise el printre dinți. Dar e o treabă care nu-mi place...

— Bine, spuse Valerio. Chiar nu știi ce vrea Sandro?

— O să vă spună el, dacă nu s-o fi țicnit deja. Oricum, dacă Magda se curăță, asta i se va întîmpla. De necrezut cît o poate iubi pe fata asta, domnule doctor!

Făcu cîțiva pași alături de Valerio. Umbla tîrîndu-și sandalele, ale căror tălpi erau croite din bucăți de camere de automobil.

— Pe cuvînt, nu-i de crezut cît o iubește pe fata asta! Părerea mea este că dacă Gorzone se încăpățînează să-i mai facă greutăți, o să-i pară rău.

Valerio o luă în sus, pe Regina-Elena. Pietro îl părăsise ca să se alăture prietenilor lui de la barul *Palermo.* Era singura parte a vechiului hotel pe care Gorzone o putuse reamenaja cu cheltuieli puține. Încredințase exploatarea ei unui sicilian, care își petrecea timpul blestemîndu-l, căci afacerile nu mergeau și ratele erau mari. „Magda, își spuse doctorul, este epuizată de paludism, și dezinteria asta, care-i vine plocon, nu drege lucrurile. Organism debilitat, rezistență slabă. Ar fi o minune să scape."

Umbla repede, cu trusa strînsă sub brațul stîng, luminîndu-și calea cu ajutorul lanternei. Era grăbit să termine cu Sandro, ca să meargă la Clara, care cu siguranță îl aștepta deja. Îl aștepta de la căderea nopții, în încăperea aceea mică, unde îi plăcea lui, plină de țesături, de dantele, de bibelouri din sticlă și împodobită cu acvariumul acela luminos, încastrat în zid, în care înotau peștișori printre ierburi lungi și coloanele minuscule ale unui templu liliputan.

Lanterna lui lumina trotuarul desfundat, afișele de pe ziduri...

PER TUTTA LA VITA
Chi si è lavato i denti due o tre volte col
2 DROPS
continuara a lavarseli col 2 DROPS
PER TUTTA LA VITA.[1]

O luă la stînga, și curînd ajunse afară din tîrg, față în față cu adîncul negru al cîmpiei. Niște lumini clipeau în depărtări. La dreapta, o imensă pată de neguri adînci, fără urmă de lumină, indica locul lagunelor. Pentru toată viața... Regiunea asta putredă, cu mlaștinile, cu bărăganele sinistre și febrele ei nu și-o alesese el. Era milanez, dar nu mai avea rude. În '42, un cargobot de evacuare îl transportase de la Tunis la Cagliari. Fusese afectat spitalului militar. A fost demobilizat de către aliați, puțin timp după sosirea lor în Sardinia. Aparținea promoției 36, adică ruptura lui de adolescență se făcuse într-un mod cam brutal. Mai avea un unchi, care trăia la Buenos-Aires, și care îl sfătuia, în fiecare din scrisorile sale, să vină la el. Cînd acceptase postul acesta la Salina-Bianca, se gîndise să rămînă aici doar vreo doi sau trei ani. Locul era trist, sărac, nesănătos, și nu numai unchiul din Argentina îl sfătuia să plece de aici. Socrul lui îl implora de mult să vină să se instaleze la Neapole. Îi propunea chiar să-i avanseze suma necesară primelor cheltuieli. Dar exista Clara. Tocmai în clipa cînd era să se hotărască să plece, Clara intrase în viața lui...

Își feri capul de o rafală de vînt care plesni pulpanele paltonului. Zidul înconjurător al proprietății Gorzone începea după un buchet de eucalipți. Furios, un ciine începu să latre în spatele tufișului de spini. Valerio nu vedea animalul, dar acesta trebuia să fie prin apropiere. Auzea cum labele lui puternice zgîriau pămîntul uscat.

[1] TOATĂ VIAȚA
Cel care s-a spălat pe dinți de două sau trei ori cu produsul
2 DROPS
va continua să-i spele cu produsul 2 DROPS
TOATĂ VIAȚA.

„Asta trebuie să fie Cobo... blestemat animal!“ Casa era la capătul drumului. Ușa se deschise și Sandro apăru, profilîndu-se în lumină. „Asta-i din contigentul 35, care a participat la evenimentele din Abisinia, în momentele «măreţe»...“

— Bună seara, Sandro!

— Vă salut, domnule doctor!

— Spune, cum îi mai merge?

— Intraţi. Doarme. A aiurat puţin în după-amiaza asta.

Vocea lui era sumbră, obosită. Valerio își scoase paltonul, îl azvîrli pe o bancă unde un jurnal despăturit lăsa să se vadă un titlu cu litere de-o șchioapă:

EISENHOWER PREPARA I PIANI COME
SE STALIN ATTACCASSE ENTRO SEI MESI![1]

Mintea lui Valerio înregistra cuvintele fără să le pătrundă bine înţelesul. „Cît o să ne mai otrăvească“ își zise, și se întoarse spre Sandro.

— Febra?

Sandro îi întinse foaia, pe care cifrele erau înscrise cu creion albastru, și rămase nemișcat, scrutînd faţa doctorului cu o încordare stînjenitoare. Era un bărbat negricios, slab, îmbrăcat cu pantaloni de mecanic și un bluzon american. Avea fruntea lată și însemnată de pișcăturile ţînţarilor, trăsăturile fine, iar expresia inteligentă și hotărîtă. Privirea ochilor săi negri era fixă și pătrunzătoare.

Din camera vecină venea un miros cald de transpiraţie și febră. Valerio puse foaia pe masă și se duse la căpătîiul bolnavei. Nemișcat, Sandro îi urmări toate gesturile, îl privi ridicînd cuvertura, ascultînd bătăile inimii și palpînd pîntecele cu vîrful degetelor. Magda, care continua să doarmă, gemu ușurel. Pe chipul ei alb și descărnat, pleoapele umflate arătau ca două bile albăstrii. Cîinele lătră iar în spatele casei. Sandro avu un gest de exasperare, dar Valerio tocmai se ridica, după ce-și trecuse mîna pe fruntea tinerei femei.

— Ei bine?, întrebă Sandro.

[1] Eisenhower și-a pregătit planurile ca și cum Stalin ar ataca peste șase luni. (ital.)

Așteptă răspunsul cu buzele aprig strînse și pupilele strălucitoare.

— Nici o schimbare de azi-dimineaţă, spuse Valerio. Tratamentul trebuie continuat. Voi reveni mîine, spre ora zece.

— Știţi că s-ar putea să nu vă pot plăti?, zise Sandro cu un fel de agresivitate.

— Lasă. Nu-ţi cer nimic, „bătrîne“.

Vorbise calm, cu o ușoară cordialitate în glas. Adăugă:

— În Africa am înghiţit, vreme îndelungată, același nisip. Asta înseamnă ceva, nu?

Sandro clătină din cap. Gestul lui putea fi luat drept o mulţumire. Lumina lămpii cădea vertical din plafon, direct pe creștet, desenînd pete ciudate pe obrazul lui osos.

— N-o să vă pot plăti, pentru că de sîmbăta trecută Gorzone nu-mi mai dă leafă.

— De aceea m-ai chemat să vin imediat?

— De asta și de altceva.

— De ce refuză să-ţi plătească? Există o lege...

— Nu. Nu sînt eu cel bolnav. Și mai vrea să părăsesc această locuinţă mîine seară.

— Este nebun! Ce-i cu povestea asta?

Sandro rînji scurt.

— Explică-mi, zise doctorul.

— Gorzone vrea să mă evacueze, pentru că sînt nevoit să stau să-mi îngrijesc nevasta. Pretinde că nu-mi fac treaba și că nu întreţin partea de domeniu care îmi revine. Zice că s-au furat fructe și că arborii au fost vătămaţi. E un ticălos, pentru că nimic din toate astea nu-i adevărat. Ceea ce vrea el e să mă arunce în stradă!

— Știe că-ţi este bolnavă nevasta?

— Știe.

— Ceva nu-i în regulă, „bătrîne“. Voi merge mîine să-l văd pe Gorzone. O să-i vorbesc despre treaba asta. Trebuie să se poată aranja. Dar ești sigur de tot ce-mi îndrugi?

— Nu sînt nebun, nu! Am primit hîrtia la ora patru. Trebuia să semnez. Am refuzat.

În clipa aceea Magda suspină, și doctorul îi făcu semn lui Sandro să vorbească mai în șoaptă.

— Înlocuitorul meu va veni mîine seară să se instaleze. E unul din Iglesias. N-are unde locui, înţelegeţi?

— Sigur că asta se poate aranja, repetă Valerio. Gorzone nu este un sfînt, dar nu va merge atît de departe.

— Legea este de partea lui. Locuința și slujba merg laolaltă. Pierd slujba, părăsesc casa.

— Da, dar circumstanțele sînt neobișnuite. Soția ta este bolnavă. Unde să te muți ? Bine, voi merge mîine dimineață la Gorzone. Îi voi explica.

Sandro întinse mîna cu palma în jos. Era o mînă uscată și negricioasă.

— Ascultați, domnule doctor. Nu este vorba să-l implorați în numele meu. Ne-a tratat întotdeauna ca pe niște animale. De îndată ce Magda și cu mine ne-am căsătorit, mi-a luat ferma, a refuzat să-mi reînnoiască contractul de arendă. Am fost obligat să accept locul acesta de paznic. N-aveam de ales. Nevasta mea s-a îmbolnăvit, altfel aș fi plecat la mină. Să nu-l implorați pe Gorzone. Trebuie să-i spuneți doar atît : dacă nu ne lasă puțin în pace, o să-i fac seama.

— Ce ? O iei razna ! Ce ți-ai mai băgat în cap !

— O să-l împușc ca pe un cîine. Asta să-i spuneți !

Umbla în lung și-n lat, ca un ieșit din minți, înjurînd și amenințînd tot timpul.

„Sfinte Sisoe, dacă știam nu veneam, își spuse Valerio. Și este în stare să facă nebunia asta, numai să nu cred eu că a dat înapoi !"

Trebuia acum să piardă cel puțin o jumătate de oră să-l calmeze pe Sandro, să-l dăscălească. „Și Clara care mă așteaptă !" Afară, în bătaia vîntului, frunzișul vuia ca o cascadă. Cuprins de o nostalgie sfîșietoare, doctorul simți nevoia să fie cu Clara, să regăsească liniștea casei, acea pace, acea tandrețe pe care o cere sufletul la sfîrșitul unei zile istovitoare. Dar nu-l putea părăsi pe Sandro. Îl mai salvase la Derna, atunci cînd sosise însîngerat, rănit la umăr. Dar cum să-l salveze azi de deznădejde ? „Toți trebuie să murim, dar chiar să ni se refuze niște sărmane clipe de fericire pe pămîntul acesta..."

— Ascultă, „bătrîne"...

Vocea lui îl făcu pe Sandro să tresară ; retrăgîndu-se brusc, acesta se îndreptă spre dulap, îl deschise și scoase dintr-un sertar un obiect negru și lucitor.

— Îl vedeți, zise el cu un ton mînios. Sînt în el destule gloanțe ca să stîrpesc secătura asta !

Era un *Luger*, și Sandro îl ținea strîns în mînă, cu țeava îndreptată spre plafon. Pietro spusese adevărul : „Dacă moare Magda, Gorzone s-a ars. Omul ăsta este la limita nervilor și ajunge o nimica toată ca revolverul său să se descarce singur." Situația asta îl irita pe Valerio.

— Pentru Dumnezeu, zise el, dă-mi mie chestia aia. Doar nu ești un copil, nu ?

Întinse mîna, încredințat însă că Sandro nu-i va da arma.

— Nătărăule, dacă te ațiți în halul ăsta vei face cu siguranță o boroboață, și ce-ai să cîștigi după aia ?

Și în același timp gîndea : „Sînt de plîns !"

Îi venea să plece. Sandro punea, încet, *Lugerul* în buzunarul interior al bluzonului său, fără să-l piardă pe doctor din ochi, avînd în priviri ca o licărire sfidătoare.

— Ce am de pierdut ? spuse el.

— Păi, gîndește-te la nevastă-ta, dobitoc ce ești ! Haide ! Ajunge cu prostiile !, zise Valerio din ce în ce mai exasperat.

Sandro își reveni puțin. Buzele lui erau albe, sau mai degrabă de culoarea gălbuie a lutului uscat.

— Să-mi dea pace Gorzone, mai zise el. De îndată ce Magda se va însănătoși, voi pleca din porcăria asta de magherniță. Dar să-mi dea pace. Dacă nu...

Ura nu-i putea fi smulsă din suflet. Simțeai că prinsese rădăcini în străfundul inimii, într-o zonă definitiv otrăvită. Chiar în dimineața aceea Sandro întrebase pe doctor dacă era sigur că putea să-i vindece soția. „Am greșit nerăspunzîndu-i." Își amintea de privirea lui, o privire îngrijorată, tulburătoare.

— Îți repet că mîine dimineață voi merge să-l văd pe Gorzone. Sînt sigur că aranjez afacerea asta.

— Vom vedea, spuse Sandro dispărînd în partea întunecată a încăperii.

Valerio își îmbrăcă paltonul, luă trusa și lanterna de pe masă.

— Ar trebui să te odihnești, să încerci să dormi.

Sandro nu răspunse.

— Și să mănînci. Pariez că astăzi n-ai mîncat nimic.

— N-are importanță.

— Cap de catîr, bombăni Valerio.

Era deja pe pragul ușii. Se întoarse :

— Spune-mi, n-ai rude prin regiune ? Sau rude de ale soției ? Cineva care ar putea să te ajute să o îngrijești ?

— Nu vreau pe nimeni !

Înaintă din nou în plină lumină, cu mîinile în buzunarele bluzonului.

Valerio ridică din umeri.

— Greșești, zise el. În sfîrșit... Pe mîine !

Îi trecu prin minte că ar fi trebuit să-i ceară imediat *Lugerul*. Dar era deja pe drum și se îndrepta cu pași mari spre casa Clarei. Vîntul îl biciuia fără răgaz. Întreg cerul era în mișcare. Munți amețitori păreau să alunece purtați în înălțimi de uraganul care vestea parcă sfîrșitul pămîntului.

După ce străbătu o întindere de teren sterp, văzu luminile din Salina înghesuite de-a lungul coastei.

„Urîtă poveste" își zise. Regreta din ce în ce mai mult că nu reușise să-l dezarmeze pe Sandro. „Este cel puțin a patra noapte pe care o petrece fără să doarmă, la căpătîiul soției sale. Numai bun ca să-l împuște pe Gorzone dacă imbecilul ăsta vine să-l sfideze mîine."

II

— IATĂ-TE, ÎN SFÎRȘIT !, ZISE Clara aruncîndu-i-se în brațe.

— Sînt în întîrziere...

— Oh, începeam să mă îngrijorez !

— A venit cineva să mă caute chiar în clipa în care coboram scara să vin aici. Dar, spune-mi...

O îndepărtă puțin, îi prinse bărbia, ridicîndu-i capul.

Ea încercă stîngaci să-și ferească privirea.

— Ai plîns ?

— Nu-i nimic. Vîntul ăsta mă îmbolnăvește. Am avut în după-amiaza asta o migrenă îngrozitoare. Acum a trecut.

Cum explicația nu prea părea să-l convingă, ea îi surîse, îl sărută pe buze și îl luă în camera învecinată.

Pe peretele din fund, în acvariumul cel mare și luminos, țîșneau fulgere aurii.

— Mă duc la bucătărie. Am pregătit cina. Peste un minut ne așezăm la masă.

— Bine, zise Valerio tolănindu-se pe divan.

Răsfoi distrat o revistă ilustrată, dar întrevederea cu Sandro îi lăsase un fel de neliniște pe care nu reușea să o alunge. Se ridică și făcu cîțiva pași prin salonaș, adevăratul domeniu al Clarei, în care domnea o dezordine încîntătoare. Perne, cuverturi, cărți erau împrăștiate cam peste tot. Pe masă, pe fotolii zăceau reviste ilustrate ca *Oggi, L'Europeo, Sogno*. Toate romanele lui Alberto Moravia figurau la loc de cinste pe un raft al micii biblioteci, împodobită cu păpuși din Sardinia, animale mici de sticlă colorată și scoici vopsite. În lumina acvariumului, într-un peisaj de vis, peștii alunecau încet sau zvîcneau dintr-o dată, ca o ploaie de scîntei.

Valerio se opri surprins de strălucirea lui. Alge lungi, verzi sau roze, se clătinau în bolboroseala aerului care pătrundea înăuntru. Bulele străbăteau cristalul de apă de la un capăt la altul și i se părea că Sandro îl privește din fundul unei oglinzi stranii. Sandro, cu *Lugerul* în mînă. Rămase o clipă visător în fața acestei fantome, ea însăși nemișcată în stratul acela tremurător, apoi răsuflă și se îndreptă spre divan. În aceeași clipă intră Clara.

O atrase îndată spre el și, în timp ce-i acoperea ceafa, gura și obrazul cu sărutări, pe sub capot mîna îi mîngîia pieptul rotund, încîntător de călduț, ca o pasăre mică.

— Parcă ai fi a mea pentru prima dată, în fiecare seară, zise el. Este întotdeauna prima oară.

— Luigi, murmură ea.

Avea o față frumoasă, triunghiulară, ochi frumoși, castanii și calzi ușor trași spre tîmple, iar părul ei bogat și negru era strîns pe ceafă. Mirosea frumos, avea o mireasmă abia perceptibilă de pajiște primăvăratică. Știa că pentru el își îngrijea trupul cu multă atenție, mergînd de două ori pe săptămînă la niște institute de înfrumusețare din Cagliari. Uneori o tachina spunîndu-i : „Păi abia ai treizeci de ani ! Lasă asta pentru femeile bătrîne !" Ea scutura din cap rîzînd : „Vreau să-ți plac întotdeauna".

O măritaseră cu bogatul Carlo Damiani, proprietarul unui imens domeniu, îndată după ce ieșise din colegiul

Sfînta-Ana. Prima soție a lui Damiani murise fără să fi avut copii. Atunci cînd a înțeles că nici de la Clara nu avea ce spera în sensul acesta, se îndepărtă de ea, arătîndu-i chiar o surdă aversiune. Sfîrși prin a lipsi deseori de acasă, preferînd tovărășia țăranilor și a cailor săi acestei prostuțe care-și petrecea timpul plîngînd, nu făcea doi bani la pat, îl privea fără încetare cu niște ochi de animal hăituit, și pe care ar fi bătut-o bucuros, dacă cei trei cumnați voinici nu i-ar fi inspirat teamă.

Muri în cele din urmă. Exact în ziua în care împlinea cincizeci de ani.

Fără să piardă o clipă — așteptaseră destul ! — neamurile Clarei se repeziră asupra proprietății lui Damiani, vecină cu a lor, la treizeci de kilometri de Salina. Clara putea să stea acasă, în frumoasa ei locuință din tîrg, fără să facă ceva. Meritase din plin un trai puțin mai liniștit. Tot restul „tribului" era în măsură, dealtfel, să facă să prospere cele două domenii, și mai ales cel al lui Damiani, atît de îndelung rîvnit. Mai rămînea un pericol : mai curînd sau mai tîrziu, Clara se va gîndi la măritiș, de data aceasta cu un vlăjgan ales de ea. Tatăl era deja pe cale să-i impună fiicei sale un act de cedare, după toate regulile, cînd apăru Valerio. Providențialul Valerio ! Asta aranja totul. Nu era un bărbat care să divorțeze pentru a se căsători cu Clara. Și apoi Clara, după atîția ani petrecuți cu acel urs bătrîn de Damiani, cîștigase din plin dreptul să ducă viața care îi plăcea.

De la moartea mamei, Vittorio, fratele mai mare, asigura legătura dintre fermă și Salina. Venea destul de des să o vadă pe Clara, întotdeauna dimineața, din discreție, și îi aducea ouă, legume, păsări și de asemenea un buchet de flori pregătit mereu de una dintre cumnate — Gina, Erminia sau Elena. În ce o privea, Clara nu se ducea să-i vadă pe ai săi decît cu ocazia marilor sărbători, în totul de vreo patru sau cinci ori pe an, făcînd vizite de scurtă durată. La Salina, trăia în tovărășia unei bătrîne servitoare, Torelli, Maria Torelli, cu o mutră de aristocrată îndurerată care și-a pierdut averea în urma unei revoluții sîngeroase, și care este obligată să muncească în exil la treburi sub condiția ei. Maria Torelli o iubea ca pe fiica ei proprie, o spiona intens în folosul „tribului", cu-

noștea orele cînd Valerio era prezent, și știa să se transforme în fantomă de îndată ce apărea el. În seara aceasta, tocmai se refugiase deja în camera ei, la celălalt capăt al casei, și asculta postul de radio Milano, care transmitea *Rigoletto*.

Odată masa terminată în grabă, Clara și Valerio se reîntoarseră în salonul cel mic.

— Ai avut mult de lucru azi, dragul meu ?

Punea adeseori întrebarea, și întotdeauna cu aceeași nuanță de regret, de parcă ar fi deplîns toată cheltuiala asta de timp și energie pentru scopuri secundare, cînd de fapt dragostea singură ar fi trebuit să le umple viața.

— Da. Multă treabă, zise el.

Se ghemui lîngă el pe canapea. O simțea acum fericită, încrezătoare. Plînsese, poate știind că Angela nu va mai întîrzia și va reveni !

— Nimic nu ne va putea despărți, Clara, spuse el, nimic și nimeni. Niciodată...

Ea bîigui ceva. Închise ochii. Chipul ei luă o expresie pe care o cunoștea bine, o expresie în același timp de plăcere și suferință. Atunci o răsturnă blînd peste perne. Se simțea bogat, puternic, victorios, și o fericire vijelioasă punea stăpînire pe el în timp ce mîngîia umerii și sînii Clarei. Era goală pe sub capot, goală și ușoară, și el se culcă cu ea, în timp ce dînsa continua să murmure cuvinte fără șir, strîngîndu-l în brațe...

Rămaseră multă vreme lungiți unul lîngă celălalt, izolați de lume ca naufragiații. O vîltoare se stingea în ei, marea se retrăgea murmurînd la urechile lor, îi abandona istoviți.

Asemenea unei flori împietrită de apele unei fîntîni vrăjite, timpul încremenise ca prin farmec. Ora aceasta era pură, fără amintiri, fără legături cu pămîntul. Ora aceasta nu ducea nicăieri. Ea nu se mai rostogolea ca un fluviu, ci se încolăcea în jurul ei însăși, într-un miros îmbătător de trupuri calde și palpitînde.

Încet, Valerio își petrecu buzele pe sînii și pîntecul Clarei. Își plimbă mîna peste trupul acesta în care vibra o viață misterioasă, de nestăvilit.

— Luigi, suspină ea.

Și, cu ochii încă închiși, ea își oferi buzele și el o sărută cu o înflăcărare deznădăjduită, de parcă sărutarea aceasta ar fi trebuit să-i ferească pe amîndoi de moarte, să-i apere de adîncul acela către care îi tîra acum timpul, care începuse din nou să se scurgă...

— De ce ai plîns azi după-amiază ?

— S-a terminat, nu-mi mai vorbi despre asta !, răspunse ea zîmbind.

Mai adăugă : „Sînt fericită", și buzele îi erau pline, roșii și ademenitoare.

— Aș dori atît de mult să am un copil, mai spuse ea apoi cu o voce tainică. Aș vrea un copil de la tine...

— Da, zise Valerio mișcat, strîngîndu-o lîngă el.

Se simțea plin de recunoștință, alinat. Se putea gîndi, fără resentimente, la tinerețea lui grea, la anii de război, la toți anii de singurătate. Putea iubi chiar, într-un fel, acest vast pustiu pe care reușise să-l străbată, întrucît îl condusese la Clara, pentru că întreg trecutul lui nu părea a fi decît un drum lung și sigur spre Clara.

Dar ea se întoarse spre el :

— Uneori îmi este frică singură. După plecarea ta, îmi zic că n-ai să te mai întorci, că n-am să te mai revăd, și-mi vine să strig ca o nebună.

— Prostuțo, zise el cu tandrețe.

— Nu știi ce înseamnă pentru mine o zi petrecută în așteptarea ta...

Asemenea unui cal obosit, vîntul începea să-și piardă din putere și, odată cu răbufnirile lui, aducea cîntecul îndepărtat, transmis de radio-Milano, un cîntec ciudat, exaltat, uneori cu accente sfîșietoare de bocet.

— Soția ta se va întoarce curînd, nu-i așa ?

— Da.

— Ți-a scris ?

Se ridică, o luă în brațe și rămaseră tăcuți. Simțea că ea nu se mai dăruia cu totul, că ceva într-însa se revolta, dar nimic nu ieșea la iveală, fața ei rămînea calmă, păstrînd aceeași expresie de blîndețe.

— Clara, ți-am spus că nimic nu ne va despărți vreodată. Trebuie să ai încredere.

— Te cunosc. Ești foarte bun și nu vei vrea să o vezi suferind.

— Nu va ști. Cum ai vrea să... ?

— Va afla totul foarte repede.

— Dar dacă vom fi precauți...

— Da. Te vei strecura aici noaptea, tremurînd la gîndul că ai putea fi surprins. Îi vei da explicații despre absențele tale, despre întîrzierile tale. Vei minți. Vei minți prost, firește. Te și văd. Și nevasta ta va fi nenorocită și astfel fericirea noastră va pieri încetul cu încetul.

Se ridică, întunecat, iar ea îl urmări din ochi surîzînd zdrobită.

„De ce-mi vorbește despre Angela ?" își spunea Valerio. Tot ceea ce putea să-i spună Clara își repetase și el deja de nenumărate ori. Pentru ce să strice farmecul acestor ore, atît de greu cîștigate, cînd toate argumentele se izbeau în el de un singur gînd foarte simplu, se mistuiau la această idee, și anume aceea că el avea nevoie de Clara. Fără Clara, viața lui pierdea ceva, asemenea unui nimb luminos, o căldură, o unitate, o speranță. Fără Clara, el ar reîncepe un drum singuratic printre ființe, așa cum ar face-o printre copacii unei păduri nesfîrșite, drum înfiorător, ostil și fără refugiu.

O cunoscuse pe Angela la Neapole, în octombrie 1945. Angela la optsprezece ani. Gingașă, timidă, dar cu avînturi vesele și o mutrișoară proaspătă, cu ochi prelungi, strălucitori și blînzi.

În timpul unei excursii la Pompei, către sfîrșitul plimbării, ea se simți obosită ; se așezară, unul lîngă altul, pe scările Forumului, și deodată Angela își lăsă capul pe umărul lui Valerio cu atîta gingășie și încredere, încît el se simți tulburat. Miracolul se produse din nou, cîtva timp după aceea, cînd în cele din urmă o strînse la pieptul lui, cînd avu trupul acela abia înmugurit, aspru și totodată tandru, și lîngă obrazul lui fața aceea prelungă și copilăroasă. În luna februarie a anului următor erau căsătoriți, și o lua pe Angela cu el, în Sardinia.

Părinții Angelei nu acceptaseră decît provizoriu despărțirea de dînsa. Iar pentru Angela, care nu-i părăsise niciodată, acest exil într-o țară aridă nu întîrzie să devină din ce în ce mai apăsător, în ciuda dragostei cu care o înconjura soțul ei.

Și tot foarte repede văzu și Valerio cum iluziile sale se destramă foarte iute. Se căsătorise cu o fetiță drăguță, care regreta paradisul ei de altădată, apartamentul bogat al familiei sale, prietenele, teatrele din Neapole și vila ei din Sorrento.

O copilă răsfățată, care se plictisea lîngă el, dar fără să înceteze vreodată să se arate drăguță, de o drăgălășenie atentă, cu timiditățile al căror farmec el nu-l mai gusta. Ea pretindea că este copleșită de fericire, dar aerul ei resemnat nu putea ascunde adevărul.

Încetul cu încetul Valerio se îndepărtă de ea. Simțea cum crește în el un gol mare, dar încerca să-și ascundă sentimentele, continua să se arate prevenitor, îndatoritor, continua să joace comedia dragostei. Nu mai încerca nici măcar plăcerea de a dispune de trupul acesta micuț și slab care se trezea încet, și care rămînea inert, în ciuda unei complezențe înduioșătoare. Oricum, ea nu ghicea nimic, nu bănuia nimic și trăia în casa aceasta mare din Salina ca o tînără într-un internat, așteptînd vacanțele cu nerăbdare. Profita de cea mai mică ocazie ca să meargă la Neapole, unde petrecea cinci sau șase zile, niciodată mai mult. Valerio încuraja aceste mici escapade, căci ea se întorcea cu un aer fericit, care îl impresiona. Și pentru că o știa fragilă, vulnerabilă, încerca față de ea ceva ce se asemăna cu mila.

Recunoștea, atunci cînd îl întîlnea, uneori, pe socrul său, Latanza, că Salina nu era un loc de ședere ideal pentru o tînără femeie obișnuită cu avantajele și distracțiile unui oraș mare. Dar, cu toate acestea, el iubea Salina, se atașase de acest tîrg lipsit de grație, și, oricum, îi repugna să se instaleze la Neapole. Dar trebui să admită că Angela se prăpădea în acest climat. A fost nevoit să o trimită grabnic în Alpi...

— Luigi !, strigă încet Clara, cuibărită în colțul divanului, în poziția ei preferată, cu picioarele adunate sub ea. Își încheie capotul. Valerio veni să se așeze din nou lîngă ea. Îndată Clara îl prinse brusc de umeri și-i zise :

— Ascultă-mă bine. Orice s-ar întîmpla, nu-ți voi reproșa niciodată nimic. Voi rămîne întotdeauna a ta. Am impresia că-mi fur fericirea, dar cel puțin am avut partea mea. Nimeni nu-mi va putea lua ceea ce mi-a aparținut.

— Te iubesc, murmură Valerio, și cuvintele avură o rezonanță sumbră, profundă și nouă.

„Sufletul meu" îi spuse ea într-o șoaptă, care fu ca o chemare venită de la altă ființă, de la copilul care voia să se nască și să trăiască din ea, și Valerio rămase tăcut o clipă, petrecîndu-și mîinile peste corpul acesta perfect, peste șoldurile rotunde și pîntecul cald și suplu.

În clipa aceea cineva lovi violent cu pumnul în ușă. Clara scoase un țipăt scurt. Valerio se ridică. Schimbară o privire îngrijorată. Cine striga oare la o astfel de oră ?

— Doctore !, strigă vocea.

Valerio se ridică.

— Doc-to-re !

Era vocea lui Pietro.

— Asta-i bună !

— Ce-ai să faci ?, întrebă Clara.

— Nu știu...

Și-și frecă grăbit ceafa.

— Vrei să merg să văd ?

— Nu. Lasă-mă pe mine.

Era furios și îngrijorat.

— Cum de știe că ești aici ?, întrebă Clara, pe un ton ușor neliniștit.

— Mă întreb și eu. Dar o să aflu.

Se îmbrăcă și străbătu apartamentul în grabă.

— Eu sînt, domnule doctor, zise Pietro din întuneric.

— Ce vrei ?

Încerca să distingă trăsăturile feței în bezna aceea de nepătruns. Și Pietro făcu un pas în lături, intră în triunghiul luminos care se strecura prin crăpătura ușii, înțelegînd parcă jena pe care o provoca rămînînd în întuneric. Valerio îl observă din prag.

— Vă cheamă inspectorul Fasaro, domnule doctor. E vorba de o poveste dezgustătoare la Fuosco, în strada Tarente, știți ?

— Fasaro te-a trimis ?

— Da. Jucam cărți la Salvi. Mi-a zis că dacă nu sînteți la dumneavoastră, să trec pe aici.

Vorbea cu un ton absolut natural. Rămăsese cu mîinile înfundate în buzunarele vechii sale mantale de infanterist, și aștepta liniștit răspunsul doctorului.

— Ce nu-i în regulă la Fuosco ?

— Boșorogul de bunic a încercat să o violeze pe micuța Lydia. E de necrezut cît de vicios poate fi bătrînul. O puștancă de zece ani. Și nu este prima oară că încearcă.

— Vin imediat. În cinci minute.

— Fetița a leșinat. E foarte vătămată, cred. Familia face un tărăboi groaznic. E de necrezut. Se aude din piață.

— Spune-i lui Fasaro că sosesc îndată.

— Bine. Iertați-mi deranjul. Bună seara, domnule doctor.

Se depărtă tușind. Valerio îl privi dispărînd în neguri. Vijelia se potolise. Se orînduiseră toate în spațiul nocturn, în care răsunau acum strigătele voluptoase ale broaștelor.

Cînd reveni, o găsi pe Clara, care se sculase, așteptîndu-l ; era foarte palidă.

— Ce se întîmplă ?

— O poveste urîtă la Fuosco. Poliția este la fața locului și sînt așteptat.

— Ce poveste ?

— Violul unei fetițe, zvîrli Valerio căutîndu-și paltonul.

— Dar cum de se știa că ești aici ?, întrebă Clara cu o voce alarmată, în timp ce-l ajuta să-și tragă mînecile.

Era să răspundă : „Fasaro știa", dar preferă să mintă.

— Pietro mi-e prieten vechi. Poate m-a urmărit cînd am plecat de la Sandro, mai înainte. Tot el mă căutase și atunci.

Explicația nu stătea în picioare. De ce l-ar fi urmărit Pietro ? Clara nu se lăsa înșelată și privirea ei îngrijorată o spunea clar.

— Poate m-a văzut, din întîmplare, cînd am intrat aici.

Cum grădinile lor se învecinau, Valerio putea veni și pleca întotdeauna de la Clara, fără riscul unei întîlniri nedorite.

— N-ai de ce să-ți faci gînduri, mai zise el, în timp ce-și lua trusa și lampa de buzunar.

Ea nu-i răspunse.

— Nu-i nimic grav, draga mea, haide !

Dar își dădea perfect de bine seama că vocea lui suna fals.

III

FAMILIA FUOSCO LOCUIA ÎN PARtea de jos a orașului, lîngă portul pescăresc. Trebuia să străbată toată via Regina-Elena, să traverseze piața, apoi să coboare o serie de scări care duceau la fabrica de sardele. Vîntul încetase cu totul. Străzile erau tăcute, obloanele trase și totul arăta părăsit și cuprins de o tristețe rece. Era închis și *Palermo*, cu ușile sale verzi și individul șiret de pe reclama Cinzano. Panoul cinematografului *Imperiale* anunța filmul *Ultima întîlnire* cu Alida Valli și Jean-Pierre Aumont.

Valerio era îngrijorat. Cum să-l întrebe pe Fasaro ? Acela „știa", lucrul era dovedit. Ce va face cu secretul pe care-l descoperise ? Și, mai ales, era oare singurul care îl cunoștea ? Mai exista și Maria Torelli, dar ea era prea devotată Clarei ca să vorbească. Și Pietro. Dar poate că el adusese doar mesajul lui Fasaro, fără să bănuiască ceva. Ce importanță avea ? Era convins că poate s-o apere pe Clara de toți. O ură fierbinte și vîscoasă, ca un val de sînge, îi prinse pentru o clipă gîtlejul, o ură împotriva tuturor acestor dușmani ascunși, împotriva miilor de ochi care îl pîndeau, împotriva acestor guri în stare să scuipe veninul lor peste Clara ! Dar ce să facă, ce să facă ? Și mai era și Angela ! Și mai era și socrul !

W STALIN M TRUMAN PACE IN COREA[1]

glăsuiau zidurile de-a lungul cărora mergea. Mirosul crîncen al fabricii de sardele îl izbi îndată ce începu să coboare spre port.

[1] T(RĂIASCĂ) STALIN M(OARTE LUI) TRUMAN PACE ÎN COREEA (ital.).

...Mai era și socrul. Fosco Latanza conducea la Neapole o importantă fabrică de țesături. El nu acordase, cu o bucurie delirantă, mîna unicei sale fiice unui domn care își propunea apoi să se ducă să trăiască într-o fundătură infectă din Sardinia. Invariabil, în fiecare din scrisorile sale, îi prezenta lui Valerio multiplele avantaje ademenitoare ale Neapolului. Dar zadarnic. Și răspunsurile evazive ale ginerelui său păreau să-l irite. Acum, argumentul suprem era sănătatea fiicei sale. Argument dealtfel serios. Nu era prost bătrînul Latanza! Poate că pînă la sfîrșit va bănui ceea ce ascundea atîta încăpățînare și răceală! Era limpede că, dacă propusese să însoțească pe Angela și să petreacă douăzeci și patru de ore la Salina, o făcea pentru a întreprinde mica lui anchetă la fața locului. Venea să ceară explicații la domiciliu și poate că el cunoștea la Salina pe unii oameni capabili să-i dea informații folositoare.

Fasaro, de exemplu.

PACE IN COREA — W TOGLIATTI
ABASSO TRUMAN — PACE IN COREA [1]

„Chiar dacă va fi război, nu mă voi despărți de Clara!"

Războiul! Atîtea pericole îi amenințau! Simți cum o descurajare brutală pătrundea în el ca o lamă și îl sfîrtăca în toate direcțiile. Dobîndiseră o fericire care nu era decît o flacără expusă oricărei adieri. Își repetă în gînd: „doar o flacără". Dar ora care precedase clipa de față fusese prea încîntătoare ca să se lase pradă melancoliei. Această fericire fusese pură, măreață, îi izolase admirabil de lume, justifica viața cu o mîndrie suverană!

Ajuns în josul scării se găsi pe strada care mărginea marea. Valurile săltau peste parapet și lăsau bălțoace negre pe trotuare. Intui furia misterioasă și sumbră a mării și privi spre larg. La dreapta străluceau semnalele roșii și verzi care indicau plasele cu care se pescuia tonul.

FOTOGRAFUL FUOSCO

Aici era. Vreo douăzeci de persoane discutau cu însuflețire în fața magazinului închis, lîngă micuțul Fiat de-

PACE IN COREEA T(RĂIASCĂ) TOGLIATTI
JOS TRUMAN PACE IN COREEA (ital.)

capotabil al inspectorului Fasaro. Oamenii tăcură, de îndată ce-l recunoscură pe doctor. Valerio îl știa pe Fuosco, al cărui tată, la șaizeci și patru de ani, începuse să doreasă fetițele într-un mod periculos. Din această cauză ai lui îl obligau să locuiască într-o jumătate din cameră, separat de restul familiei printr-un înalt grilaj de grădină, fixat în cele două ziduri opuse. Căci apartamentul de deasupra magazinului era prea mic și copiii prea numeroși ca să poată fi sacrificată o cameră întreagă.

Valerio se urcă pe scara de lemn, și țipetele sfîșietoare ale mamei îl întîmpinară de cum ajunse pe palier.

— Fetița mea, doctore! Fetița mea frumoasă! Mizerabilul ăsta! Iată ce a făcut din ea mizerabilul ăsta!

Avea fața umflată de lacrimi, părul răvășit, și își întindea mîinile agitînd degetele de parcă avea păianjeni uriași la vîrful brațelor. Niște femei înconjurau patul în care zăcea Lydia, cu nările lipite și cu buzele albe.

— Bună seara doctore, pronunță o frumoasă voce gravă, o voce armonioasă, ca aceea a unui cîntăreț de operă. Era Fasaro. Cei doi bărbați își strînseră repede mîna. Cineva îl ajuta pe Valerio să se dezbrace de palton.

Poverina [1], se văita una din bătrînele care se rezemau de zid.

Valerio se plecă peste fetița care își revenise și gemea.

— M-a durut domnule, vai cît m-a durut...

— *Poverina, poverina,* gemeau femeile cu adevărate accente de milă.

— Priviți cît este de palidă, domnule doctor! Priviți! striga mama plîngînd.

— Scoateți-i afară pe toți oamenii aceștia, ordonă Valerio. Unde este Fuosco?

— N-a vrut să vină sus, zise Fasaro. N-aveți nici o grijă, de asta mă ocup eu.

Una cîte una, femeile ieșiră în tăcere.

— Puneți apă la fiert!, spuse Valerio mamei.

În timp ce lua pulsul fetiței, Fasaro se plecă întrebînd:

— Injecție cu ulei camforat?

[1] Sărăcuța (ital.)

— Cafeină. Este același lucru.

Se ridică agasat.

— V-aș fi recunoscător dacă ați vrea să ieșiți și dumneavoastră, zise el privindu-l drept în față. Prezența mamei este de ajuns.

— Bineînțeles doctore, zise Fasaro fără nici o stînjeneală în glas.

Fetița continua să se vaite, mișcîndu-și încet capul de la dreapta spre stînga. Mama se întorsese și hohotea cu pumnii la gură.

— Stai acolo, spuse calm Valerio, și trase cearșaful dezvelind micul trup rănit...

Cînd mai apoi trecu în camera învecinată ca să vorbească cu Fasaro, se pomeni în prezența bătrînului. Stătea în spatele grilajului, cu degetele crispate pe bare și privea în gol, cu ochii holbați și cu gura deschisă. Bărbia țepoasă, cu perii lungi și cenușii, semăna cu o pernă de ace. Era mic de stat, de o slăbiciune înfricoșătoare, și prin deschizătura cămășii i se vedea pieptul îngust, descărnat și acoperit de păr rar. Fusese probabil bătut, căci avea urme violacee pe obrazul stîng și pe gît. Îl supraveghea un inspector așezat pe masă, cu picioarele atîrnînde și fumînd pipă cu un aer dezinvolt. Un alt polițist își curăța unghiile cu un briceag, și părea foarte absorbit de îndeletnicirea aceasta. Avea capul lung, de rechin, cu falca teșită și un aspect cinic. Aruncă spre Valerio o privire batjocoritoare.

— Iată-l pe bunic, doctore !, zise Fasaro. Ei bine ? Micuța ?

— Grav, spuse Valerio privindu-l cu răceală.

— Voi avea raportul dumneavoastră mîine dimineață ?

— Bineînțeles.

— Mulțumesc.

Era un flăcău de treizeci și cinci, treizeci și opt de ani, foarte frumos, cu ochii negri, calzi și parcă catifelați. Poate prea cuceritor, își spuse Valerio. Știa că nu trebuia dată crezare aparențelor. Sub aerul nonșalant al lui Fasaro se ascundea o îndrăzneală stăpînită și o mare putere de a face rău. Purta un costum foarte bine croit și

era îmbrăcat cu grijă : avea ac de cravată, batistă de mătase, butoni de aur la manșete.

„Și peștele ăsta, gîndi Valerio cu dispreț, a descoperit secretul relațiilor mele cu Clara."

— Vreți să știți cum s-au petrecut lucrurile ? întrebă Fasaro pe un ton amabil.

— Vă rog, spuse sec Valerio.

— Ei bine, părinții se mai aflau încă în magazin. Fetița s-a suit să-și culce fratele mai mic. Tocmai era pe punctul să coboare, cînd bătrînul, în cușca lui, a simulat un leșin. În loc să-l cheme pe tat-su, fetița, sărmana micuță, a ascultat numai de primul său elan. Știa unde se găsea cheia. A deschis grilajul și el s-a aruncat asupra ei, încercînd să-i înăbușe țipetele. Fratele mai mic a alergat pe palier, urlînd, și a chemat pe ceilalți de jos.

Vorbea cu ușurință și bătrînul asculta, nemișcat, cu fruntea rezemată de grătar și cu ochii ficși.

— Voi trimite după raport la dumneavoastră acasă, către ora zece, adăugă Fasaro. Nu-i nevoie să vă deranjați.

— Ce veți face cu omul acesta ?

— Păi, îl umflăm imediat !

Făcu un semn tovarășilor săi și aceștia se aruncară asupra bătrînului. Fasaro scoase un pachet de țigări, oferi una doctorului, care refuză cu un gest. Flacăra brichetei lumină obrazul inspectorului, obrajii lui netezi, nasul drept și arcurile sprîncenelor sale dese. „Place, desigur, fetelor" gîndi Valerio, în timp ce ceilalți încercau să-l smulgă pe bătrîn de lîngă grilaj. Dar el se crampona de bare cu o energie sălbatică.

— Nu !, striga el. Nu ! Nu vreau ! Lăsați-mă !

Cei doi polițiști îl trăgeau de umeri, fără să-i poată desprinde mîinile.

— Mîrșavule !, zise unul dintre ei.

Fasaro se apropie atunci și, lovind cu tocul pantofului începu să zdrobească degetele bătrînului, care scoase gemete de durere. Își retrăgea o mînă, dar se agăța cu cealaltă cu o forță uimitoare.

— Lăsați-mă ! Nu ! Nu vreau !

Cu sprîncenele încruntate, cu ţigara între buze şi cu mîinile în buzunarele vestei, Fasaro, stînd în echilibru pe un picior, lovea metodic, în timp ce bătrînul aştepta fiecare lovitură tremurînd.

— Destul !, zise Valerio scîrbit.

Inspectorul îi aruncă o privire ciudată, dar se opri. Urmă un minut de încordare. Apoi, poliţistul cu cap de rechin se dădu înapoi şi lovi puternic, cu pumnul, ceafa bătrînului, care scoase un ţipăt, se plecă ridicol înainte, ca şi cum ar fi vrut să salute, şi-şi lăsă braţele să cadă. Fu repede tîrît afară.

Timp de o clipă Valerio şi inspectorul rămaseră unul lîngă altul, fără să spună o vorbă. Cei doi poliţişti aruncaseră pe bătrîn pe canapeaua din spate a Fiatului şi îl respinseră pe curioşi.

— Am un loc liber, doctore. Vreţi să vă conduc acasă ? întrebă Fasaro pe un ton prietenos.

Valerio îl privi cu surprindere.

— Mulţumesc, zise el, mă întorc pe jos.

Fasaro aspiră un fum din ţigara sa, păru că ezită, apoi făcu un mic semn cu mîna.

— Cum vreţi. Noapte bună.

Coborî ager treptele scării şi se instală la volan. În curtea vecină femeile se văitau. Dinspre mare veneau adieri de aer umed.

Abia pusese Fasaro motorul în funcţiune, că bătrînul se şi ridică, absolut ţeapăn, dar scuturătura demarajului îl făcu să cadă din nou pe canapea, în timp ce cu un gest de disperare îşi agita ridicol braţele sale lungi.

IV

DIMINEAŢA ERA LUMINOASĂ ŞI călduţă. Clara tocmai începea să se îmbrace în camera în care, prin cele două ferestre care dădeau spre grădină, soarele pătrundea pe traiectorii mari şi oblice. Era aproape goală, doar în chiloţii aceia dantelaţi care îl amuzau pe Valerio. Colecţiona pentru el lenjerie rafinată şi îi

făcea mare plăcere să-l vadă mîngîind voluptos materialele acelea frumoase.

Ridicată pe vîrful picioarelor, cu şalele cambrate şi cu sînii în cupa mîinilor, zîmbi chipului pe care-l reflecta oglinda dulapului.

Îşi amintea, cu o fericire languroasă, de chipul frumos al lui Valerio pe cînd erau cuprinşi amîndoi de acea frenezie din care se năştea văpaia atotmistuitoare a dragostei. Ridică braţele, se întinse. Soarele îi ardea carnea şi se simţi cuprinsă de fiori.

Din curte se auzea vocea Mariei Torelli. Era ziua spălatului. Venise spălătoreasa.

Clara termină cu îmbrăcatul. Îi spusese lui Valerio :

— Înaintea ta nu a fost nimic. Cînd nu eşti aici am impresia că îmi lipseşte o parte din fiinţa mea şi simt o spaimă îngrozitoare.

Şi era adevărat că ziua îi părea nesfîrşită, în ciuda ocupaţiilor cărora li se deda cu ardoare, ca să-şi omoare timpul.

Se apropie de fereastră îndată ce-şi îmbrăcă rochia. Se auzea vocea spălătoresei. Clara nu o vedea. Nu vedea decît umbra femeii, proiectată pe dalele curţii, o formă lungă, monstruoasă cu o burtă uriaşă.

— ... şi noaptea îl las să se culce el primul. El este totdeauna obosit, pentru că e muncă, nu glumă, în mină. De aceea aştept să adoarmă. Tărăgănez dinadins, după ce i-am culcat pe ăi mici. Îl las să adoarmă, căci dacă mă culc în acelaşi timp cu el, s-a zis. Dar uneori se trezeşte în plină noapte şi atunci n-am încotro, dar în clipa aceea l-aş sugruma. El nu-şi dă seama. Gustă plăcerea şi eu aştept să termine. N-am încotro. Dar după aia înnebunesc de frică. Înnebunesc, vă jur. Gîndiţi-vă că avem deja cinci copii. Ăsta o să fie al şaselea. Deja acum un an era să mor cu tot ce mi-a dat să beau bătrîna Pasta. Lui bărbatu-meu îi este, bineînţeles, totuna cînd mă vede aşa. S-ar zice că face dinadins. Ştiţi că şi de data asta am încercat totul. Apoi, soţul meu mi-a dat bani să merg la o moaşă la Cagliari. Ca să fac economie, am făcut o parte din drum pe jos. Cînd am ajuns, moaşa nu era acolo ; atunci mi-am zis : dacă lipseşte este un semn de la Dumnezeu ; Dumnezeu a vrut-o. Şi l-am lăsat.

— Și pe cînd va fi ?, întrebă vocea suavă a Marielei Torelli.

— Peste o lună.

Umbra se plecă, fantoma cea lungă se învîrti în jurul ei însăși și dispăru. Acum Clara nu mai auzea decît zgomotul robinetului cel mare.

— Se poate așa ceva ? Se poate așa ceva ?, murmură ea întristată subit.

Făcu cîțiva pași prin cameră. Era descumpănită. O urmărea vocea tărăgănată, obosită și dezamăgită a femeii. Apoi imaginația ei făcu un salt spre Angela. Se va întoarce în curînd. Totul se va schimba. Știa că nu va putea lupta, și-i fu deodată frică de zilele care vor veni. Și frica o cuprindea valuri, valuri, din ce în ce mai strîns, pînă își simțea picioarele tremurînd și mîinile transpirate. O clipă dori să-l revadă pe Valerio care, foarte rar, îi făcea pe neașteptate cîte o vizită în timpul zilei. Ar fi voit să se ghemuiască lîngă el : să o protejeze de nenorocirea pe care o simțea cum urcă spre ea ca o maree.

Încă mai avea trăsăturile răvășite atunci cînd sosi fratele ei Vittorio. El o privi cu o perspicacitate jenantă.

— Merge totul bine, Claretta ?

— Desigur.

— Ești fericită ?

— Dar bineînțeles !

Pusese toate darurile de la fermă și un buchet mare de trandafiri roșii pe masă.

— Sînt minunați, spuse ea.

— Sînt din grădina lui Bruno. Îi îngrijește special pentru tine.

— Să-i mulțumești din partea mea. Cum îi merge Marelui Șef ?

Vittorio surîse. Era un vlăjgan cu fața arsă de soare, cu bărbia pătrată și cu umerii masivi. Avea mîini mari, puternice. Îi plăcea să încalece caii cei mai aprigi, să se lupte cu taurii tineri și să-i dea peste cap, prinzîndu-i de coarne. Semăna cu Clara numai la ochi, puțin oblici, sumbri și arzători. Nu vorbea niciodată cu ea în italiană, ci prefera dialogul sard.

— Marele Șef este bine. Îmbătrînește puțin, dar mai ține bine paharul în mînă. O îmbrățișează pe fata lui frumoasă.

— Mulțumesc, zise Clara surîzătoare.

— E adevărat că ești o fată frumoasă, spuse Vittorio. Merge totul bine ?

— Da, sigur, ți-am mai spus-o !

— Bine, bine, bine !

Era îmbrăcat cu o vestă de vînătoare, cu pantaloni de călărie și purta cizme înalte, roșii. Părul său stufos și foarte tare lins părea un fel de cască neagră și lucitoare pe capul lui frumos, purtat mîndru de un gît gros, rotund, îndesat ca un fragment de coloană.

— Toată lumea te așteaptă de Paști.

— Voi veni, zise Clara.

— Recolta de portocale a adus bani frumoși. Vei avea o parte bunicică, ți-o jur.

— Cu atît mai bine !

Își scărpină fața, păru că ezită, apoi își întinse picioarele și spuse :

— Zilele acestea ar trebui să faci o călătorie mică, nu ?

— De ce-mi spui asta ? întrebă ea repede.

— Ei ! Nu știu ! O călătorie mică, ce ! Ca să-ți cheltuiești banii.

— N-am poftă să plec, zise Clara privindu-și cu atenție fratele, care își aprinsese o țigară.

Se făcuse mai palidă. Se gîndea la Pietro. Explicațiile lui Valerio nu o liniștiseră deloc și vorbele fratelui se adăugau neliniștii sale.

— Pentru ce vrei să fac o călătorie ?

— Ei !, dacă nu aș fi atît de prins cum sînt, îți jur că mi-aș permite un mic popas în Grecia. Am o poftă nebună să vizitez Grecia. Și să știi, trebuie să profiți de anii aceștia de pace. Atunci cînd războiul...

— Războiul ?, exclamă Clara indignată. Ce, tu vrei să fie iar război ?

— O clipă ! Nu țin deloc, în ceea ce mă privește. Dar nu mi se va cere părerea. Am întîlnit un camarad care era cu mine la tancuri. Mi-a spus că azi se fabrică tancuri

teribil de confortabile. Aproape niște vagoane-salon. I-am spus că aș prefera adevăratele vagoane-salon. Crede-mă, ne rămîn puțini ani să facem turism. După aceea vom strînge cureaua. Uite, de exemplu, am visat totdeauna să văd micul golf Along ! Un vis de copil. Nu ?

Rîse nervos și se ridică.

— Să lăsăm asta. Ascultă Clara. Mi se pare că ești plictisită. Aveai o mutră tare curioasă cînd am intrat. O mutricică tristă.

— Nu-i nimic. Puțină oboseală.

— Bine. În fine... Dacă ceva nu merge, știi că poți conta întotdeauna pe mine. Sînt alături de tine, cred că știi ?

— Știu.

— Sînt gata să te ajut.

— Știu. Ești un frate bun, spuse ea cu o urmă de surîs trist. Dar totul e în ordine pentru moment.

— Adevărat ?

— Adevărat.

El trase un fum lung din țigară.

— Bine. Trebuie să fac cîteva cumpărături în oraș. Luăm masa împreună ?

— Bineînțeles.

— Pe curînd.

Cum plecă, ea se închise în cameră să plîngă.

În timpul acesta, ca în fiecare joi, Valerio vizita bolnavii de la ospiciu. Sora Maria-Magdalena îl însoțea prin dormitoarele infirmeriei. Avea tenul palid și ochii roșii.

— O avem din nou pe Rosa, domnule doctor, zise ea cu placiditatea ei obișnuită.

— Rosa ? Iar a început ?

— Da, domnule doctor. Sora Josefina a găsit-o în fundul grădinii, lîngă grota Sfintei Maici. Era leșinată, într-o baltă de sînge. Își deschisese vinele de la încheietura mîinii. A făcut asta cu un briceag de altoit, pe care l-a luat de la seră.

— Hai să vedem.

Era vorba de o italiancă din Tunis, care în 1942 a reușit să se evacueze în Sardinia, ca să-l reîntîlnească pe iubitul ei. Dar acesta pierise în naufragiul unui transport

atacat de aviația aliată. Deznădăjduită, a încercat o dată să se sinucidă. A scăpat, dar a început să bea, s-a îmbolnăvit și a sfîrșit prin a ajunge la ospiciu. Într-o dimineață, maicile au găsit-o în grădină, cu picioarele rupte. Sărise pe geam. Nenorocirile îi tulburaseră mintea, și își petrecea o mare parte din timp povestind, unui auditoriu imaginar, viața ei fericită petrecută cu bărbatul pe care îl iubea. Întinsă pe patul îngust de fier, privea cum se apropia doctorul și infirmiera, fără să-i salute. Ochii săi reci nu clipiră atunci cînd Valerio îi desfăcu pansamentele și examină rănile. Tăieturile erau adînci. Se vedea că ele fuseseră făcute cu putere și mînie.

Era o femeie de treizeci și cinci de ani, cu fața osoasă, cu tenul cenușiu. Buzele îi erau uscate și crăpate de febră. Un strat subțire de transpirație lucea pe tîmplele ei. Avea pupilele dilatate și fixe, ceea ce îi dădea o privire stranie, fascinantă.

Valerio se ridică, dădu instrucțiuni infirmierei. În clipa cînd se pregătea să plece, descoperi pe noptieră o fotografie mică, lipită pe un carton. Imaginea se distingea greu. „Un om printre milioane și milioane de oameni, și tocmai din cauza acestuia ea va sfîrși prin a se omorî într-o zi", își spuse Valerio. Fără o vorbă el se îndreptă spre patul alăturat și-și continuă vizita. Examină vreo duzină de bolnavi, dintre care o fetiță părăsită de mama ei și care suferea de paludism. Înainte de a pleca, Valerio se întoarse în prima sală și se apropie de Rosa.

— Vreți să-i spuneți ceva ?, întrebă călugărița infirmieră cu amabilitate. Și cum Valerio nu răspundea, ea se adresă femeii :

— Haide, Rosa, doctorul vrea să-ți vorbească !

Dar Rosa întoarse capul spre perete și închise ochii.

Ieșind de la ospiciu, Valerio fu nevoit să meargă la infirmeria societății miniere, astfel încît nu se putu duce la Gorzone decît spre ora unsprezece. Cîteva raze jucăușe de soare se strecurau printre straturile înguste de nori. Valerio opri mașina în apropierea vilei lui Gorzone. Acesta locuia tocmai sus pe colină, la ieșirea din Salina. Din grădina plantată cu smochini și portocali se putea vedea, pe deasupra gardului de cactuși și a grămezilor de stînci, un

colț al coastei golfului dinspre Cagliari. De partea cealaltă, către cîmpie, o brumă argintie acoperea pămînturile sterpe. Lagunele sclipeau în depărtare, și uneori fulgere scurte alergau pe suprafața lor. Gorzone îl primi pe Valerio într-o încăpere burdușită cu mobile și care, printr-o fereastră mare pe care erau așezate ghivece cu plante ornamentale, dădea spre mare.

— Ce plăcere să vă revăd, doctore. Vă așteptam. Așezați-vă mai bine în fotoliul acesta. Tocmai parcurgeam jurnalele, pîndindu-vă venirea. Ați citit discursul lui Vișinski ?

— N-am avut timp să citesc jurnalele în dimineața aceasta, spuse Valerio.

Lumina intensă care intra prin fereastră îi rănea ochii. În larg, un cargobot depăna încet o panglică lungă de fum.

— Știți că situația este extrem de încărcată. Periculos de încordată, doctore. Și toți sîntem amenințați. Toți !

Valerio ridică molatec mîna a încuviințare. Dar nu avea poftă să întrețină o conversație despre conjunctura internațională. Venise să-i expună lui Gorzone un proiect de cumpărare a hotelului *Palermo* de către societatea minieră. Societatea voia să transforme clădirea în spital. *Palermo* era un fost cazino, a cărui construcție fusese terminată în ajunul războiului. Germanii îl folosiseră ca depozit de materiale, iar mai tîrziu americanii făcuseră din el centru de odihnă pentru aviatorii lor de la bazele aliate din Sardinia. În noaptea de după plecarea nemților, un avion necunoscut a aruncat deasupra hotelului un șirag de bombe, dintre care una a distrus aripa stîngă. O altă bombă s-a înfundat în grădină, fără să explodeze. Deci grădina era interzisă publicului și plasele de sîrmă împiedicau intrarea, în așteptarea unei echipe militare de dezamorsaj.

Gorzone cumpărase ceea ce rămăsese din vechiul cazino cu prețul unei îmbucături de piine. Obținuse de la stat, în numele reconstrucției și a despăgubirilor de război, o subvenție considerabilă, care îi permisese să amenajeze barul de la parterul dinspre via Regina-Elena, pe colțul unde aceasta se întîlnea cu aleea portului. Spera să vîndă la un preț bun stabilimentul abia restaurat. Oferta so-

cietății miniere nu-i era deloc pe plac, și problema fu repede abandonată.

Rămînea afacerea Sandro.

Valerio îl lăsă din nou pe Gorzone să peroreze despre ultimele incidente de la O.N.U. Pe mare, cargoul încetase să mai scoată fuioare de fum și ultimele pămătufuri se destrămau pe cer.

— Din fericire, spunea Gorzone, superioritatea atomică a americanilor compensează din plin avantajul numeric, în trupe, al rușilor și chinezilor la un loc.

Vocea ascuțită a doamnei Gorzone, care dădea ordine cameristei, le parveni din camera vecină. „Patru servitori ; individul are tot ce-și poftește.“ Acest bărbat mic, negricios, cu burtă, cu părul creț și ochii injectați făcuse avere, datorită unei lovituri îndrăznețe, încercată imediat după intrarea aliaților la Neapole. Dirija o importantă agenție artistică. Atunci cînd frontul s-a stabilizat pe linia Gustav și cînd Italia rămăsese tăiată în două zone, soarta a vrut ca Gorzone să aibă în grija lui o sumă considerabilă, reprezentînd drepturile ce urmau să fie repartizate actorilor și muzicienilor ale căror interese le administra. Or, aproape toți clienții lui se găseau, în epoca aceea, în orașele din nord sau în străinătate. Neapole rămînea în continuare sub amenințarea atacurilor aeriene germane, și viața era grea.

Gorzone plecă în Sardinia cu familia. Sardinia era atunci o insulă fericită, ocolită cu dispreț de „Dornierurile“ și de „Junkersurile 88“ [1]. Cumpără cu un preț bun un minunat domeniu, de care proprietarul, fascist de vază, căuta să se debaraseze ca să fugă în Spania.

Veni apoi momentul cînd trebui să restituie drepturile. Dar Gorzone se pregătise să îndure șocul acesta. Către sfîrșitul războiului adusese domeniul într-o stare suficient de înfloritoare pentru ca să-i poată înfrunta pe creditorii cei mai bine înarmați. Pentru ceilalți, tactica a variat după caz. De exemplu, tenorul Enzo Soldini, refugiat la Buenos-Aires, căzuse la pat. Rămas fără resurse, el pretinse, spre sfîrșitul lui 1945, cele 850.000 lire, pe care Gorzone i le datora. Dar Gorzone hotărîse să-i rămînă în continuare

[1] Aparate germane de zbor.

dator, pînă cînd Soldini va găsi banii necesari să-l dea în judecată sau să vină de la Buenos-Aires să aranjeze afacerea. Văduva dirijorului Ricardo Macchi, după nenumărate scrisori rămase fără răspuns, se hotărî să întreprindă călătoria de la Torino la Salina, ca să încerce să recupereze cele 700.000 de lire datorate defunctului ei soţ. Din nenorocire, Ricardo Machi neglijase întotdeauna să-şi ţină hîrtiile în ordine, şi a fost o nimica toată pentru Gorzone s-o expedieze cu mîinile goale. Cu cei de la care putea spera ceva, Gorzone ştia să fie cordial, amabil şi chiar slugarnic, servil. „Zelosul Gorzone", scrisese marele compozitor Aldo Guardini, care îl disprețuia, dar ştia la nevoie să se folosească de el...

Camera mirosea a ceară de parchet. Un album de Mozart rămăsese deschis pe pupitrul pianului. Pe perete se afla o natură moartă de Cefirini, şi pe etajeră o fotografie cu dedicaţia lui Guardini, cu cerneală verde şi scrisul mare şi îngrijit.

— Bei ceva, doctore ? Puţin vermut ?

— Mulţumesc, spuse Valerio. Venisem să vă vorbesc şi despre cazul lui Sandro, paznicul dumneavoastră.

Gorzone încruntă sprîncenele.

— Bine. Dar asta nu vă împiedică să beţi un păhărel, nu-i aşa ? Nu ne întîlnim atît de des ! Numai în împrejurări deosebite ! Aş fi încîntat — şi doamna Gorzone de asemenea — să vă vedem mai des. Ah, dar adevărat că nu beţi alcool ! Şi nici nu fumaţi ! Din motive de igienă ? Din principiu ? Consecinţele unui legămînt ?

Chihoti vulgar. Agasat, Valerio neglijă răspunsul şi frunzări nonşalant exemplarul unei reviste milaneze. Gorzone şi bătu din palme.

— Vermut ! Şi oranjadă ! spuse el micuţei servitoare care sosise la prima chemare.

Valerio se ridică şi privi acoperişurile Salinei, dincolo de terenurile neroditoare în care se înălţau cîţiva aloe albăstrui. În lumina albă care cădea din cerul acoperit, o liniște oarecum tristă se întindea peste cîmpiile cenuşii şi peste grohotişul de stîncă. „Cincisprezece zile de odihnă cu Clara la Trapani ! Cincisprezece zile departe de toţi !" îşi spuse cu desperare Valerio. Se întoarse. Din fundul fotoliului său, Gorzone îl observa şi i se păru că vede în

ochii lui o licărire ironică. Dar uşa se deschise, şi mica servitoare se întorcea aducînd băuturile. De îndată ce închise uşa, Valerio porni la atac. Era hotărît să termine repede cu povestea asta a lui Sandro.

— Nevasta paznicului este grav bolnavă.

— Grav ?

— Da. Este într-adevăr în pericol.

— Păcat. O fată foarte frumoasă. Vreau să spun, la epoca la care a întîlnit-o bărbatul ei. Pe la sfîrşitul lui '45, cred. Era încîntătoare. De atunci a pierdut mult. Foarte dulce ?

— Poftim ?

— Oranjada, o doriţi foarte dulce ?

— Mda, mormăi Valerio, pe care tonul detaşat al lui Gorzone începea să-l exaspereze.

Omul îl dezgusta. Printr-un sistem abil de împrumuturi, cea mai mare parte a muncitorilor care lucrau pe vastul său domeniu erau la cheremul lui. Valerio era gata să bruscheze tonul discuţiei, dar amintirea *Lugerului* lui Sandro îl reţinu puţin.

— Bea asta, doctore ! Portocale din plantaţia mea. O să-mi spuneţi părerea !

— Mulţumesc.

— Export în Anglia. Încep să am acolo clienţi excelenţi. Englezii, între noi fie vorba...

Valerio îl întrerupse brusc :

— Venisem pentru Sandro, dragă domnule Gorzone !

Gorzone îi aruncă o privire tăioasă.

— Adevărat. Vă interesaţi de flăcăul acesta... Ei bine ? Despre ce este vorba ? Îmi permiteţi să fumez ? Fumul nu vă deranjează ?

— Sandro îmi spune că de la o clipă la alta este ameninţat cu evacuarea.

Vorbise aspru, privindu-l pe Gorzone drept în ochi.

— Ştii, doctore, am un reprezentant care se ocupă de acest gen de treburi. Ca şi cu vînzarea lui *Palermo ;* în fond, tot pe el îl priveşte şi asta.

— N-aţi putea să-i cereţi să amîne evacuarea lui Sandro ?

— Să vedem. Trebuie să vă spun că, de o bună bucată de vreme, Sandro nu-şi mai făcea treaba cum trebuie. Şi

soția lui nu era încă bolnavă. Niciodată nu am fost foarte mulțumit de el. Am angajat, deci, un alt paznic, care trebuie să sosească în curînd.

— Circumstanțele sînt excepționale. Unde să se refugieze Sandro și soția lui ?

— Bineînțeles, bineînțeles. N-are decît să se înțeleagă cu înlocuitorul lui ! Ce dracu ! Casa este mare. Are două camere foarte frumoase. Este o treabă care se poate aranja. O încăpere pentru fiecare, în așteptarea unei alte soluții.

Deodată Valerio se simți foarte obosit. Era mai degrabă o oboseală a sufletului decît a trupului. Îl văzu ca printr-un geam foarte gros pe Gorzone, care continua să vorbească, cu o mînă rezemată pe pîntec.

— Oricum, nu pot să accept ca proprietatea mea să rămînă de izbeliște și nici să-l las fără acoperiș pe noul meu paznic !

— O să-l preveniți suficient de repede pe împuternicitul dumneavoastră cu afacerile ? întrebă Valerio pe un ton morocănos. Avea impresia — încă vagă — că celălalt își bătea joc de el, că îi ghicise plictiseala.

— Omul meu de afaceri ? Îi voi telefona imediat. Acum, în fața dumneavoastră !

Valerio schiță un gest de protest, dar Gorzone se precipitase deja spre telefon și formă numărul.

— Sandro va cădea la învoială cu angajatul cel nou. Este un băiat cumsecade. Îl cunosc. Se vor înțelege.

— Sper și eu, zise Valerio cufundat în fotoliul său, pe cînd de fapt se și îndepărta cu gîndul de Sandro. Cunoștea o casă lîngă Trapani, în apropierea plajei, printre pini...

— Alo ? Cu domnul Azzopardi, vă rog !

...o căsuță izolată, cu o grădină înconjurată de ziduri înalte, năpădite de iederă. Peste tot, mușcate. Putea să o închirieze pentru cincisprezece zile, înainte de toiul sezonului de vară. Numai cincisprezece zile, care i-ar prii. Cincisprezece zile cu Clara...

— Domnul Azzopardi a și plecat ?

„Vom vedea ce clocește pungașul ăsta afurisit. A tras nenumărați oameni pe sfoară. Poate încearcă să mă ducă de nas, animalul!“ ...Cu Clara. Cincisprezece zile. Să citești. Să visezi. Să iubești. Clara va consimți, cu siguranță, să vină. Dar Angela ? Va fi greu ca, puțin timp după absența

ei de patru luni, să ne despărțim iarăși și să o fac să accepte că pot să doresc să o șterg singur, fără ea, pentru două săptămîni. Cade totul baltă de la bun început, fără doar și poate !

— Bine. De îndată ce se va întoarce, vă rog să-i spuneți să treacă pe la mine, înainte de a se duce la Sandro Galli... Da, în după-amiaza asta... Da... Trebuie să-l instaleze pe noul paznic.

„Are mîini fine. Cîntă la pian. Și șevaliera lui este de aur“, își zise Valerio și întinse mîna după pahar, bînd distrat o înghițitură de oranjadă. Cu toate acestea ce frumoase ar fi fost cincisprezece zile cu Clara, fără să se ascundă ; să se plimbe, să se scalde, să înoate... *„Dragostea este un dar divin. Cei care știu să iubească vor ști să și moară...“* citi Valerio textul de sub desenele din revista milaneză pe care o răsfoia acum. Între timp Gorzone închisese telefonul.

— Vedeți, spuse el cu un aer șiret, atunci cînd se face apel la sentimentele mele umanitare nu este niciodată în zadar !

Tonul îl înfurie pe Valerio. Închise revista și-l privi pe Gorzone.

— Dacă sentimentele umanitare n-ar fi răspuns, spuse el, aș fi făcut apel la instinctul de conservare !

Regretă îndată lipsa lui de sînge rece. Gorzone se ridicase livid, cu buzele tremurînde.

— Ce vrea să zică asta ? Amenințări ! Amenințări cu moartea ! Aici ? La mine acasă ?

Îl înfruntă pe doctor cu o expresie de ură sălbatică.

— Îmi închipui că nu faceți decît comisionul acestui coate-goale. Vreau s-o cred ! Toate astea sînt odioase ! Se face apel la mărinimia mea și... Dar lucrurile nu se vor petrece astfel ! Oare într-adevăr el v-a însărcinat cu acest... acest ultimatum ?

— Nu este vorba nici de ultimatum, nici de amenințări. M-am exprimat greșit. Sandro nu mi-a spus nimic ! Este vorba de un sfat personal. El este desperat de boala nevestei lui. Are nervii prea solicitați. Cred că este uman și prudent să nu fie împins spre soluții extreme !

Gorzone rămase tăcut un moment. „Cum se poate ca Guardini, care trece drept un rafinat, să fi putut suporta paiața asta ?“ își zise Valerio.

— Totul este cu atît mai mîrșav, continuă brusc Gorzone înciudat, cu cît niciodată nu am avut intenția să-l dau afară pe acest individ ținînd seama de starea în care se găsește soția lui acum. M-am folosit de lege, e deja o bună bucată de timp de atunci, și legea este oarbă. Dar era suficient să fiu prevenit, ca să îndulcesc hotărîrea. Ar fi trebuit să vă gîndiți, doctore, că sînt incapabil de un astfel de act de barbarie ! Demersul ce-l faceți sub forma aceasta mă jignește.

— Vă cer scuze, zise Valerio, privindu-l cu răceală.

— Se vorbește mult rău despre mine, spuse Gorzone cu vehemență. Sînt invidiat pentru reușită, pentru avere, pentru noroc ! Dar dumneata doctore, dumneata cel puțin, știi că nu aș fi făcut niciodată așa ceva !

Vorbea foarte repede, mergînd nervos prin cameră și cu o emoție care nu părea simulată. Se opri brusc.

— Și cu toate acestea, adăugă el întorcîndu-se către Valerio cu indexul ridicat, legea este cu mine, în întregime de partea mea, și aș putea cere să fie aplicată fără să țin cont de nimeni, fără să cumpănesc nimic.

— Nu, zise Valerio ridicîndu-se ca să-și ia rămas bun.

— Cum adică nu ?

— Pot oricînd să intervin și să declar bolnava intransportabilă.

Vorbise calm, în timp ce-și încheia paltonul.

— Ah, asta-i ?, mîrîi Gorzone. Și-și trecu mîna peste ochi, frecîndu-și pleoapele cu vîrful degetelor încet, îndelungat.

Valerio era crispat. Dar își reproșa că cedase acestui subit acces de proastă dispoziție. „Am făcut o nerozie bruscînd și excitîndu-l pe animalul ăsta. Ce m-a apucat ? Puteam rezolva totul cu duhul blîndeții.“ Își dădea seama că Gorzone încerca să-și domine iritarea. „Puțin prea gras. Ar face bine să se supravegheze la masă“, își zise Valerio, care se grăbea să plece. O adiere de vînt clătină ramura unui smochin din spatele ferestrei.

— La ce bun să creem incidente supărătoare ?, zise el. Și de ce să tulburăm pe bieții oameni ? Am preferat să vă

vorbesc. Eram sigur că nu cunoașteți starea acestei femei nenorocite.

Fu puțin mirat de propria lui dezinvoltură. Abia ascultă răspunsul lui Gorzone. „Tipul acesta nu poate avea mulți prieteni, își zise el. Și puțin îi pasă. Se bucură de viață în felul lui. Așa cum unii își găsesc plăcerea în ei înșiși.“

— Cum puteam ști ?, spunea în spatele lui Gorzone. Sînt mai bine de trei luni de cînd n-am călcat pe acolo !

— Desigur, zise Valerio înaintînd spre ușă. Se întoarse puțin, repetînd :

— Desigur !

Înțelese ce-l atrăgea afară : marea care se vedea pe geam aproape albă, pe sub straturile de lumină. Pentru el nu era nici o singură șansă de evadare ! Visul se fărîmița, se pierdea în marea viltoare solară. Sicilia în sezonul acesta... Cu Clara. Senzația unei nedreptăți îl cuprinse pe nesimțite și aruncă o privire disprețuitoare spre Gorzone care venea în urma lui.

— Îl voi preveni pe Sandro, zise el cu o mînă pe clanța ușii.

Undeva, prin casă, o voce îngîna o melopee sardă. „Treizeci și cinci de ani, bătrîne. Trebuie să te grăbești.“

În nerăbdarea lui de a pleca, uită să strîngă mîna lui Gorzone.

Ceea ce simțea nu era tocmai o voință limpede și hotărîtă de a-l umili. Cîntecul îl tulbura. Avea mai ales conștiința că trebuia să se grăbească, să plece imediat. Totuși se opri în prag.

— Vă mulțumesc și vă cer scuze că v-am inoportunat, adăugă cu o gravitate ceremonioasă.

— La revedere, doctore, răspunse Gorzone pe un ton morocănos.

— La revedere.

Era deja pe alee, oarecum bucuros că e din nou afară. „Clara se gîndește la mine“, își zise, și dori deodată să fie lîngă ea, să-i audă vocea. „Ar trebui să-și instaleze telefon.“ Se sui în mașină, porni motorul și văzu că Gorzone, cu fața întunecată, îl pîndea de pe peron.

Zece minute mai tîrziu, după o cursă făcută în viteză pe șosea spre Cagliari, era din nou pe drumul cu gropi care ducea spre casa lui Sandro. Din cauza făgașurilor adînci, fu nevoit să încetinească și să treacă în viteza a doua. Îi era cald. Niște terenuri cenușii, crăpate în întregime, și pe care creșteau măslini pricăjiți și desfrunziți, cu ramurile ridicate în gesturi patetice spre cer, se înălțau urcînd lin, la dreapta și la stînga drumului. Apoi venea mănunchiul de eucalipți. De acolo începea domeniul lui Gorzone. Valerio încercă sentimentul că pînă în acea zi nu fusese niciodată liber, că alții luaseră hotărîri în locul lui, și că, în definitiv, îi fusese furată viața. Era o idee absurdă, destul de neprecisă în mintea lui, dar care stîrni în el scurte izbucniri de revoltă, un fel de ațițare. Se uită la ceas. Era aproape de amiază. O altă voce îi șoptea că greșise rănind vanitatea lui Gorzone. Apăsă brutal pe pedala frînei. Era în fața ușii lui Sandro. Așteptă timp de o secundă să audă lătratul cîinelui. Nu se auzi nimic. Casa era tăcută, cu obloanele trase. Cu cîteva luni în urmă fusese probabil imaginea fericirii.

Intră. Sandro stătea la capătiiul Magdei, care dormea, părînd cufundată într-un vis greu. Obrazul ei slab era ca o pată mai deschisă în penumbra încăperii. Valerio se apropie încet de pat. Atunci Sandro, fără să-și miște trupul, înălță capul și păru mirat de apariția doctorului ; apoi se ridică și suspină.

Camera mirosea a eter. Călugărița venise probabil să facă injecția. Valerio se plecă asupra bolnavei. Cînd termină examinarea Magdei, reveni în prima încăpere, unde îl urmă Sandro, pe care nu-l părăsea expresia pierdută și în același timp vag ostilă.

— Am fost la Gorzone. Paznicul care te va înlocui va sosi azi după-amiază, după cît mi se pare. Sau mîine. Va locui aici. Veți împărți provizoriu casa. N-am putut obține mai mult. Se pare că este un om cumsecade. Într-un fel, prefer să nu fii singur.

— Nu vreau pe nimeni aici, zise Sandro.

— Era de ales între soluția asta sau evacuarea. Am făcut ce-am putut. Trebuie să înțelegi...

— Nimeni aici, repetă Sandro privindu-l pe doctor cu ochii în care pupilele erau dilatate ca la un drogat.

— Nu vorbi prostii. Gîndește-te la Magda. Nu poate fi vorba...

— Nimeni !, i-o tăie Sandro, și îi întoarse spatele, îndreptîndu-se spre camera soției. Valerio îl prinse de umăr și îi vorbi, cu fața aproape lipită de fața lui :

— Să-mi promiți că nu vei face pe nebunul, înțelegi ?

Sandro își umezi buzele uscate. Privirea lui trecu de la Valerio la Magda, de la Magda la Valerio. Asta a durat un timp nedefinit. Valerio îl ținea de braț. Simțea, sub pînza cămășii, mușchii brațului lui Sandro contractați și vibrînd. „Își va trage un glonț în gură“ se gîndi el dintr-o dată.

— Fie, zise Sandro cu o voce abătută.

Valerio îi dădu drumul. În acea clipă, sirena fabricii de sardele anunța amiaza. „Voi reveni“ zise Valerio. Ar fi vrut să-i ceară *Lugerul*. Știa că trebuia să-l ceară. Dar i se păru că pentru ziua aceea era suficientă această victorie.

V

— AVEȚI O SCRISOARE DE LA doamna, îl anunță Delfina din capul scării. Am pus-o pe masă.

Valerio intră în sufragerie, consternat la gîndul că pînă la urmă nu-i scrisese încă Angelei. Luă scrisoarea, așteptă o clipă înainte de a o deschide, reflectînd la tot ceea ce făcuse în timpul dimineții. „Aș fi putut mîzgăli un bilețel înainte de a merge la ospiciu.“ Își supse nervos buzele ; „păcătoasă meserie, n-ai niciodată o clipă pentru tine“... dar scuza aceasta n-avea nici o valoare.

Soarele intra prin fereastra larg deschisă, și pe deasupra mormanelor de frunze putea vedea doar un colț din casa Clarei. Dar în timp ce deschidea plicul, într-un ungher al sufletului răsunară cuvintele „Clara dragostea mea“. Angela se plîngea că rămăsese multă vreme fără vești de la el. Și, de asemenea, își arăta puțin îngrijorarea : *„Știu bine că ai mult de lucru, că nu-ți aparții. Tu te gîndești întotdeauna la ceilalți. Gîndește-te și la mine un pic. Scrie-mi repede o scrisoare lungă. În ce mă privește, fiecare minut care trece îți aparține...“*

— Pot servi, domnule ?, glăsui lîngă el vocea metalică a Delfinei.

— Te rog, zise repede Valerio.

Reciti cele două rînduri *„Scrie-mi repede o scrisoare lungă. În ce mă privește, fiecare minut care trece îți aparține..."*

— Sărmană micuță, își zise el.

„Nu te-am plictisit niciodată cu planul tatălui meu și mă simt bine oriunde sînt lîngă tine. Dar cred că tatăl meu are dreptate. Nu mai poți rămîne în fundătura aceea. Nu poți rămîne toată viața medic de țară. Valorezi mai mult decît atît..."

— E gata, domnule ! spuse Delfina.

— Vin.

„Tatăl meu a găsit un apartament splendid pe via Chiaia, în fața Acvariumului. Îndată după întoarcerea lui, va trebui să dea un răspuns proprietarului. Ar fi minunat, dragule, dacă ai accepta ! Tatăl meu ar avansa suma necesară instalării noastre..."

— Sînt bune veștile de la doamna ? întrebă Delfina cu o politețe rece.

— Foarte bune.

— Va fi în curînd aici ?

— Da, în curînd. N-a venit nimeni ?

— Ba da, inspectorul Fasaro. Pentru hîrtia pe care ați lăsat-o pentru dînsul.

— A venit el însuși ?

— Da, chiar el.

— Ah, foarte bine.

Delfina se întoarse la bucătărie. *„Ar fi minunat, dragule, dacă ai accepta !"* Răsări din nou, în adîncul ființei lui, același sentiment de îngrijorare care-l mai întunecase. Pe o mare de plumb, deasupra căreia se forma o masă de nori amenințători, gata să se pună în mișcare, el, Valerio, era prizonierul unui vapor singuratic.

Se așeză la masă, obsedat de fraza Angelei : *„Ar fi minunat, dragule, dacă ai accepta !"* O suci și o răsuci în sufletul lui. Dar de ce nu s-ar duce la Neapole ? Dacă Clara accepta să vină și ea acolo, totul se putea aranja ! Într-un oraș ca Neapole era ușor să-ți duci viața nestingherit.

Regăsi o urmă de încredere la gîndul că găsise soluția cea bună. La Salina trebuia să se ascundă, să se teamă mereu. Și Fasaro ăsta nu putea fi singurul care știe... Într-o bună zi, Angela putea afla totul. Mai rămînea să cunoască părerea Clarei. Va vrea ea să vină la Neapole ? Se va duce să-i vorbească chiar înainte de a se înnopta. Dădu frîu liber imaginației, și, în timp ce mînca, el alunecă pe panta asta, zdrobind obstacolele cu o ușurință miraculoasă, pînă ajunse la fericirea care se deschidea întocmai unei flori strălucitoare. O emoție mistuitoare îl cuprinse : „Clara și cu mine vom putea avea un copil". Și tocmai cînd gîndea astfel, veni Delfina să-i spună că-l căuta o femeie.

— Nu-i chip să mănînc în liniște, bombăni el, dar se ridică și aruncă șervetul pe un scaun.

Era Camelia Linardi. O cunoștea. Era căsătorită cu un zidar. Trăia cu soacra, care-i servea de țap ispășitor. Camelia o bătea, o silea să muncească ca o vită și o obliga să doarmă în pod. Veșnic beat, soțul nu intervenea niciodată.

— Ce este ? întrebă Valerio.

— N-am venit pentru mine, ci pentru Roberto, spuse Camelia care avea o față de lupoaică și o claie de păr negru.

— Ce are ?

— De cîteva zile vomează întruna, domnule doctor. Varsă din ce în ce mai tare. E slăbit și azi dimineață nu s-a putut scula să meargă la șantier. Vomează întruna.

— Sînge ?

— Da.

— Locuiți tot la Pointe-Rouge ?

— Da. Azi-dimineață nu s-a putut scula. Era alb de tot, sleit de puteri.

— Dacă ar fi putut merge azi-dimineață la șantier n-ai fi venit să mă chemi ?

Ea nu înțelese ironia mușcătoare a întrebării și răspunse :

— Ei, știe Dumnezeu !

— O să merg imediat să-l văd.

— E ultima casă pe dreapta.

— Bine.

Mai avea ceva de adăugat. Valerio o întrebă cu ciudă :

— Ce este ?
— Mă tem că soacră-mea-i cea care...
— Ce ?
— Soacră-mea... Mi-e frică că ea l-a...
— Ce vrei să spui ?
— Că poate bătrîna asta blestemată o fi vrut să-l otrăvească.
— Pe fiul ei ? Să-și otrăvească fiul ?
— Da. Un beţivan ! Sigur că ea l-a otrăvit.

O conduse pînă la ușă, și o zări pe Delfina, care ascultase, strecurîndu-se spre bucătărie.

Se așeză iar la masă. În clipa aceea sună telefonul. Blestemînd, se duse să ridice receptorul. Îl căuta un inginer de la mină. Se răsturnase un vagonet care transporta muncitori. Trei răniți. Era așteptat de urgență.

— Vin, zise el.
— Dar nu v-ați terminat masa !, exclamă jignită Delfina.

Fără să-i răspundă, Valerio trecu în cabinetul lui, își luă în grabă trusa și ieși.

Cînd puse mașina în mișcare, motorul avu rateuri, și i se păru, atunci, că însăși inima lui era pe cale să se oprească. O mulțime compactă se mai înghesuia în jurul tarabelor multicolore ale negustorilor de pește, legume sau de mărunțișuri.

Niște copii care cerșeau sîcîiau mai ales femeile. În cele din urmă Valerio își făcu loc și părăsi Regina-Elena, urcînd spre coline.

Pe cînd gonea cu mașina, se gîndea la micuța Lydia, la Robert. Mai avea alte trei vizite de făcut. Îl înfurie o șaretă care mergea pe mijlocul drumului, obligîndu-l să încetinească. Înjură sătenii în dialectul sard atunci cînd trecu pe lîngă ei. Un vultur plana foarte sus prin pulberea solară. „N-am scris încă Angelei“ își zise. Dar îi va scrie, fără îndoială, după ce se va sfătui cu Clara. Dacă ea va consimți să-l urmeze la Neapole, totul va fi ușor, n-ar mai fi nici o piedică. Muntele se înălța deja în fața lui, ruginiu și arid, presărat din loc în loc cu grohotișuri roșcate și cîteva tufișuri prăpădite. Și Sandro ăsta, pus pe boacăne. Va sfîrși prin a face o boroboață. Și dacă tot trebuie să murim, de ce nu putem trăi fericiți ? Sandro va face boacăna. „Am greșit atîtîndu-l pe Gorzone.“ Își simțea tîmplele strînse de un cerc de oțel. Ceva într-însul gîfîia în ritmul motorului. Zări oamenii care, stînd în picioare la capătul pantei, îl priveau venind, oameni negri și imobili și care păreau doar siluete conturate pe fondul plin de crăpături al falezei.

Ploaia începu să cadă către ora opt seara. Scînteia în lumina crudă a farurilor, și Valerio puse ștergătoarele în mișcare.

Încetini, ca să cotească la colțul unde se afla *Palermo*. Avu timpul să-l distingă pe inspectorul Fasaro, care juca biliard, fără să-și fi scos eleganta lui gabardină bej și nici pălăria de fetru gri. În sfîrșit, ajunse la garaj. După ce băgă mașina înăuntru, opri motorul, strînse frîna și stinse farurile ; o clipă rămase cu mîinile pe volan, privind în jurul lui, ca și cum ar fi intrat în stăpînirea unui nou domeniu. *„Benzina Mobilgas superiore, Socony Vacuum italiana“*... Oftă. Se întorcea dintr-o călătorie lungă, foarte lungă, și se simțea obosit și în același timp vag satisfăcut că în cele din urmă se afla la el acasă, singur și rupt de lume. Căscă, își trecu mîna peste ochi, și mai multe chipuri defilară în mintea lui. Acelea ale minerilor răniți, cu fețele palide pe pernele tari și înguste de la infirmerie, cel al sinucigașei de la ospiciu, al micuței Lydia... „M-a durut domnule, oh cît m-a durut“... apoi cel al lui Roberto și al lupoaicei, nevasta lui, care se încăpățîna să susțină : „Ea l-a otrăvit, domnule doctor ! Jur că ea l-a otrăvit !“ Și apoi Sandro.

— Blestemată zi, bombăni el lovind mașinal mînerul schimbătorului de viteză.

Și nu se terminase încă. Nimic nu se terminase. În vecii-vecilor. Mai trebuia să meargă să o vadă pe Magda. Ieși din mașină, își frecă ceafa și intră în apartament.

Ca în fiecare seară, trebuia să pregătească o mică punere în scenă, să-și desfacă patul, să mototolească cearceafurile, să presare firimituri de pîine în bucătărie, în fine să aranjeze totul, astfel încît Delfina să continue să creadă că a petrecut noaptea acasă. Îi explicase că suprimase cina și că se mulțumea cu un sandviș, ca să înlăture insomnia. Mai greu era să dea patului aparența unei dezordini natu-

rale. Oare Delfina se lăsa păcălită ? Ochii ei mici, vicleni, aveau uneori sclipiri răutăcioase și-l făceau să se simtă prost.

Dar probabil că Clara îl aștepta deja. I se păru că nu o văzuse de ani de zile. Coborî în cabinetul lui. Ploaia bătea în obloane. Scrisorile Angelei rămăseseră pe birou, și Valerio le privi visător, fără să le atingă. Se gîndise la Angela de mai multe ori în cursul zilei. Îi era imposibil să nege că mai ținea la ea. Iubea tandrețea, blîndețea ei. O găzduia într-un colț al inimii, de unde nu putea dispare fără durere. Fără ea, întreaga lui viață s-ar nărui. Și, de fiecare dată cînd se gîndea la durerea pe care ar încerca-o dacă ar afla despre legătura lui cu Clara, simțea o spaimă care răsuna în el ca o îndepărtată lovitură în mină. „Dacă Clara se hotărăște să vină la Neapole, îmi va fi ușor să-i răspund Angelei.“ Oboseala continua perfid să-i apese șalele, umerii. După ce se învîrti în lumina lămpii, o insectă se așeză pe coperta unei reviste medicale. Avea antene scurte și catifelate, și picioruşele ei lungi și subțiri fremătau. Zbură brusc. Valerio luă revista. Era un număr vechi de șase luni, în care publicase cîteva zeci de pagini despre riturile funerare ale țăranilor sarzi. Să o facă pe Angela să sufere i se părea tot atît de monstruos ca și cînd i s-ar propune să o sugrume. Simți ca o ghiară în mijlocul spatelui. Riturile funerare ale țăranilor sarzi... Aruncă revista în coșul de hîrtii. Senzația aceea de primejdie, care se cuibărise în sufletul lui pe cînd era la Gorzone, reapăru încet, îl exasperă. Urcă din nou, în grabă, pînă în camera lui, privi cearșafurile răvășite. În fiecare dimineață își aducea de la Clara pijamaua pe care o abandona neglijent în camera de baie. Oare Delfina nu se îndoia de ceva ? Nu zîmbea cu dispreț de această mizerabilă comedie ? Și cum să verifice ?... Coborî în cabinet. Fericirea lui era un fel de „puzzle“, ale cărei figuri erau Clara și Angela ; ele constituiau fragmentele de neînlocuit. Comparația i se păru vulgară și-i spori enervarea. „Într-o zi Angela va afla totul.“ Avu impresia că în jurul lui se strîngea un cerc. „M-a durut, oh, domnule, cum m-a durut !“ Stinse lampa, trînti ușa închizînd-o și ieși în coridor. Cineva îl strigă, și el recunoscu mirat vocea lui Pietro :

— Iar tu ?

— Iar. Iertați-mă.

— Intră repede. S-ar zice că ești ud !

— Plouă cu nemiluita.

Se agită, scoțîndu-și șapca sa *feldgrau*, pe care o scutură, legănîndu-și brațul. Gîfîia puțin și-i ieșeau aburi din gură.

— Ce este ?, întrebă Valerio nerăbdător. Iar te-a trimis Sandro, nu-i așa ?

— Așa-i. Chiar așa cum ați spus. Este la mine. Cu Magda.

— Ce tot îndrugi ?

Îl luă pe Pietro în cabinetul lui, ținîndu-l strîns de umăr. Acesta îl urmă, suflîndu-și nasul fără încetare. Apoi rămase cîteva secunde privind cu uluire fața crispată a lui Valerio, ochii lui îngustați de furie.

— Ai să vorbești, da sau ba ?

— Ei bine, domnule doctor, să vedeți. La ora cinci m-am dus la Sandro, ca de obicei, să văd dacă are nevoie de ceva. În fața porții era o camionetă. Mi-am zis : nu-i lucru curat. Înăuntru îl văd pe Sandro și pe paznicul cel nou certîndu-se. Paznicul cel nou venise de la Iglesias, cu nevasta și cei patru copii ai lui. Sandro voia să-l azvîrle afară. Parcă înnebunise. Dar celălalt stătea acolo, cu plozii lui, și refuza să plece. N-avea nici o vină în poveștea asta. Un cîine de pripas și el, ce vreți ! Fericit că găsise serviciul ăsta. Părăsise totul la Iglesias. Era mort de oboseală, după o zi întreagă cu mașina, și nu voia să plece. Voia să rămînă cu copiii lui și cu pachetele. Repeta mereu : „Unde vrei să mă duc ? Unde vrei să mă duc ?“ Simțeam cum vine clipa cînd o să se ia la bătaie. Pe Sandro îl știți din Africa. Are un pumn de fier. Am oferit locuința mea : două camere. Am spus că voi merge să stau la soră-mea. Individul din Iglesias o ținea pe a lui ; că rămîne acolo, că are acte. Copiii plîngeau. Și femeia. Situația se înrăutățea ; vedeam că lui Sandro i se scurge sîngele din obraz, că își deschide și închide pumnii într-un fel ciudat. În cele din urmă, l-a chemat Magda. Au vorbit o clipă împreună, și el a consimțit să vină la mine.

Pietro tăcu, mișcă ridicol din fălci, ca și cum ar fi vrut să scuipe. Părea foarte iritat, și mantaua lui mirosea a lînă udă.

— Apoi am transportat-o pe Magda cu camioneta.

— Nu se poate !

— Ba da. Trebuia să luăm o hotărîre. Magda voia să plece de acolo. Am învelit-o cu pături și am instalat-o bine pe o saltea. Chiar eu am condus mașina, cu grijă, pînă la mine acasă. Am chemat-o apoi pe soră-mea, să ne ajute la instalare.

— Fir-ar să fie !, tună Valerio.

— Ei !, exclamă Pietro. N-aveam de ales. Altfel cei doi nebuni s-ar fi încăierat, și cred că Sandro n-ar fi lovit mult timp doar cu pumnul. Umbla ca un apucat între individul acela și dulap. Mîine o să termin cu mutatul lucrurilor.

— Și Magda ?

— S-a ținut bine. O fetiță curajoasă.

— Mă duc s-o văd !

În timp ce Valerio își pregătea trusa, păstrîndu-și înfățișarea arțăgoasă, Pietro adăugă :

— Va putea fi salvată oare ?

— Lasă asta !, zise Valerio, făcînd un gest brusc.

— E de necrezut că într-o vreme ca a noastră, cînd se inventează mașini extraordinare și atîtea lucruri care pot să-l lase și pe Dumnezeu-tatăl cu gura căscată, o fată frumoasă de douăzeci și cinci de ani să nu poată fi salvată !

— Să plecăm, i-o tăie Valerio.

— Și Dumnezeu-tatăl, că vorbim de el, continuă Pietro pe trotuar, în timp ce doctorul pipăia broasca ușii și ploaia îi biciuia, n-ar putea să mai înlăture din nenorociri, nu ? Mă gîndesc la Magda și Sandro. N-au făcut niciodată cuiva vreun rău !

Valerio îl privi pe ascuns. Cunoștea povestea lui Pietro. La Neapole, în '44, se dusese într-o sîmbătă seara să danseze cu logodnica lui. Niște *„rangers“* australieni au dat buzna în sală, au răpit fetele, au doborît pe bărbații care le-au opus rezistență. Pietro s-a bătut ca o fiară. Dar i-au dat o lovitură în tîmplă, de la care i-a rămas cicatricea. Mai tîrziu, logodnica lui a refuzat să-l mai vadă. De rușine. Și Pietro s-a întors în Sardinia, unde de cinci ani duce o existență stranie și de plîns. Lucind în ploaie, camioanele minei se duceau spre Cagliari. Pietro locuia înspre cazarma carabinierilor. Traversară Regina-Elena chiar în clipa în care vînzătorul de ziare își începea tura. Arăta pe sub glugă ca o maimuță bătrînă și chircită. Striga cu o voce dogită titlurile și manșetele cotidianelor care sosiseră cu poșta aeriană.

Manifestazioni in Egitto contro l'Inghilterra !...
Terribili combattimenti in Corea !...[1]

— Nu se mai oprește să tot zbiere !, zise Pietro.

VI

MAI PLOUA ÎNCĂ ATUNCI CÎND, trecînd prin grădini, o oră mai tîrziu, Valerio se duse din nou la Clara. Intră greoi în casă, stînjenit în paltonul său ud. Clara veni repede, și-l ajută să-l scoată. Purta o rochie de casă cenușie, împodobită cu dantele roșii, decoltată pe piept, astfel încît lăsa liber gîtul ei subțire și alb. Valerio se aplecă, o sărută prelung pe locul de unde mijesc sînii, în timp ce ea îi mîngîia părul. Dar îndată ce ajunseră în salon, ea observă ochii vlăguiți și trăsăturile lui obosite.

— Mergem repede la culcare, dragul meu, zise ea cu intimitate în glas. Ești la capătul puterilor.

— Da, sînt sfîrșit !, răspunse Valerio mergînd să se întindă pe un divan. În spate, acvariumul luminat proiecta pe marginea plafonului o pată luminoasă, peste care treceau umbre mișcătoare.

— Am să mă grăbesc !, spuse Clara.

Valerio închise ochii îndată ce ea ieși. În încăpere era călduț. Auzea cum ploaia bătea în obloane. Din camera Mariei Torelli ajungea pînă la el o muzică melancolică, stinsă. Un secret îngrozitor îi zdrobea pieptul. Magda era condamnată. Avea impresia că alergase multă vreme, ca să se oprească apoi brusc, în fața unui zid înalt, compact, fără nici o deschidere. În urechi începu să-i vibreze zgomotul unui fierăstrău metalic. Își schimbă poziția. O reve-

[1] Manifestații în Egipt împotriva Anglici !...
Lupte crîncene în Coreea ! (ital.)

dea pe Magda așa cum o lăsase, cu răsuflarea sacadată, cu fruntea acoperită de sudoare, cu pupilele fixe, atente, în privire cu un ce de spaimă, parcă ar fi ghicit apropierea fățarnică, nesimțită și inexorabilă a unei fantome de care nimeni pe pămîntul acesta nu o putea apăra. „Inima începe să cedeze. Este pierdută" gîndi el. Se răsuci din nou. Mărunt, steluțe roze i se legănau pe sub pleoape. La ora asta Maria Torelli ar fi putut închide blestematul ei post de radio ! Se ridică cu o mișcare a șalelor și se așeză pe marginea divanului. Clara trecea din bucătărie în sufragerie. Avu chef să o strige, cuprins de dorința de a-i rosti numele : Clara ! Un catalog de modă rămăsese deschis pe un fotoliu. Cu coatele rezemate pe genunchi, Valerio aștepta să se liniștească valul acela care-l înăbușea. Și spurcatul de Gorzone își bătuse joc de el. Uitase să menționeze că noul paznic avea un batalion de copii ! Strașnică glumă ! Nu-l izgonea pe Sandro. Sentimente umanitare... „Licheaua !" Simți deodată nevoia să iasă, să umble prin ploaie. Obrazul lui Sandro ! Durerea aceea pe care încerca să o ascundă ! De partea cealaltă a zidului, Clara scăpă din mînă ceva care căzînd răsună ca un semnal muzical. O pîclă tristă și înghețată îl cuprindea acum încet, se lățea, transformîndu-se într-o îngrijorare apăsătoare și insuportabilă. Se ridică.

— Poți veni, strigă Clara pe un ton vesel.

Dar văzîndu-l apărînd cu fața aceea sumbră, se uită neliniștită la el.

— Scumpule, nu te simți bine ?

— Păcătoasă zi... Nu mă mai țin pe picioare.

Și se lăsă să cadă pe un scaun.

— Un somn zdravăn îți va face bine, spuse ea. Terminăm repede cina și vei putea, în sfîrșit, să te odihnești.

— Nu cred, zise Valerio. Trebuie să mă întorc la mine acasă. Fără îndoială că vor veni să mă caute...

— Magda ? întrebă ea repede cu un fel de spaimă. Da, încuviință el cu capul și o bătu ușurel pe braț. Afară ploaia se înteția. Rafalele de vînt făceau să trosnească ramurile de eucalipt. Valerio ascultă cum se înteția furtuna. I se părea că niște păsări greoaie veneau în zbor, să atingă zidurile casei, să bată în obloane, scoțînd strigăte lugubre. Își amintea că avea de pus Clarei o întrebare importantă și urgentă, dar pentru asta ar fi trebuit să îndepărteze mai întîi povara aceea uriașă, ca de plumb, care-l apăsa pe cap și pe umeri. Renunță, și masa se desfășură aproape în tăcere. La sfîrșit, Valerio o atrase totuși pe Clara pe genunchi și o ținu strîns. Era puțin fardată și buzele ei roșii și strălucitoare îi zîmbeau tandru, descoperind șiragul îngust al dinților. Îl privea într-un fel straniu, și el înțelese că îi aparține cu totul, că în clipa aceea nu nutrea nici un alt gînd, că el trăia în ea cu mai multă intensitate decît un copil pe cale de a se naște și o bruscă exaltare îl cuprinse. O sărută cu frenezie pe gît, o mușcă încetișor, în timp ce o simțea cuprinsă de fiori, caldă și dăruindu-se toată. Mîna lui se cufundă pînă la cuta adîncă și fierbinte dintre coapse, se urcă apoi spre pîntecul mătăsos, viu, palpitînd. Ea scoase un strigăt, un strigăt abia perceptibil, un strigăt blînd de pasăre, și la rîndul ei începu să-l sărute cu sărutări repezi, arzătoare, pe frunte, pe obraji, pe buze. Vedea atît de aproape de chipul lui, obrazul ei frumos, pe care se citeau semnele unui misterios extaz, venit din alte lumi. Miracolul se producea din nou. Ființa aceasta tandră, încîntătoare și blîndă putea face această minune. Se topea în el, îl smulgea de pe pămînt, îi dădea mîndria absurdă și delirantă că nu va pieri niciodată.

— Iubito, iubito, murmură el.

Se strînse și mai mult lîngă el. I se păru că tremură în brațele lui, mică și temătoare, în ciuda zîmbetului ei de fericire. El își mai trecu odată mîna peste șoldul, peste coapsa ei, de-a lungul piciorului cu o linie desăvîrșită.

— Așadar este adevărat ? Mă iubești ? Nu mă vei părăsi niciodată ?, zise ea.

— Te iubesc ! Nimic nu ne va putea despărți, răspunse el cu avînt.

Ea îi mîngîie obrazul și zise ezitînd :

— Și-a fixat data întoarcerii ? Spune-mi... Vreau să știu...

— Da... cu următoarea cursă a lui *Portici*.

Ea se ridică, se îndreptă spre salon, unde el o urmă nemulțumit, căci cealaltă viață a lui pusese din nou stăpînire pe el, ca și cum ceva esențial și foarte prețios tocmai se distrusese.

— Am mai primit o scrisoare azi-dimineață spuse el.

Ea se așezase pe divan, oarecum visătoare. Privirea lui Valerio fu atrasă, pentru o clipă, de peștii care se mișcau în lumina sclipitoare și irizată.

— Trebuie să discutăm ceva important. Ea și tatăl ei insistă să mă instalez la Neapole.

Clara nu răspunse.

— Zice că nu înțelege ce mă reține aici. Ar vrea să trăiască lîngă familia ei. Aici se plictisește...

— Da, zise Clara.

Valerio se gîndi la Magda. Trebuia să se reîntoarcă la căpătîiul ei. Lucrul acesta i se păru de o extremă urgență și fu cuprins de un fel de febrilitate.

— Se plictisește, repetă el mașinal.

Alt argument îi lipsea, dar în mintea lui două cercuri se roteau unul deasupra celuilalt, cu o viteză vertiginoasă. Își trecu mîinile peste tîmple. „O noapte de somn zdravăn mi-ar fi făcut bine."

— Și apoi nu-i convine deloc climatul... spuse el.

Clara nu făcu nici o mișcare. Numai mîna ei dreaptă părea mobilă ; mîngîia cu ea, încetișor, coperta unei cărți. Avea o privire visătoare.

— Voi refuza și de data aceasta să merg la Neapole. O să inventez alte motive.

Se apropie de ea.

— Ce m-aș face fără tine ?

Ea schiță un surîs, dar el o simțea încordată, îngrijorată, în pragul lacrimilor.

— Ascultă-mă, m-am gîndit la o altă soluție.

— O altă soluție ? Ce soluție ?

— Nu face ochii ăștia... Te iubesc, Clara. Ai fi de acord să vii la Neapole ?

— Bineînțeles !, exclamă ea. Bineînțeles !

— Adorata mea, șopti el tandru, atrăgînd-o lîngă el.

— De ce te uiți așa ?, spuse ea. Te temeai de un refuz ?

— În caz de refuz, rămîneam aici și totul ar fi fost în ordine.

— Nu pentru soția ta. Și nu vreau ca ea să sufere. Nu vreau să știe...

— Taci. Nu te teme de nimic. Sînt fericit. Și aș dorî tare mult să fii și tu fericită !

— Dar sînt ! Sînt fericită, pentru că tu mă iubești !

— Nu-ți pot oferi decît această existență, Clara.

— Nu, nu. Știi că-ți aparțin. Voi face cum vei dori. Nimic nu mă reține aici. Pentru că trebuie să trăiești la Neapole și pentru că mă vrei alături de tine, mă voi muta la Neapole. Pentru ceea ce-mi oferi tu, m-ar invidia foarte multe femei. Datorită ție am o viață minunată !

Ochii ei străluceau, și o ușoară exaltare îi colora obrajii.

O făgăduială fierbinte, ademenitoare, înflorea pe buzele ei întredeschise. Valerio o atrase la pieptul lui. „Merit toate astea ? Le merit oare ?" Era plin de recunoștință față de ea, față de viață. Clara își sprijini capul pe umărul lui. Și Sandro a cunoscut, probabil, cu Magda farmecul, desfătarea, acest sentiment tumultuos de a fi bogat, puternic, nemuritor. Iar Magda era pe cale să moară. Și totul îi va fi luat înapoi lui Sandro, dintr-o dată. Un val înghețat îi cuprinse inima. Deci nimic nu era definitiv cîștigat. Și Clara putea să dispară... O strînse mai tare. „M-aș omorî." Valul se retrăgea, se forma din nou în larg, revenea negru și puternic și se prăvălea peste impresia aceea de fericire care-l exaltase.

— Îți voi găsi un mic apartament pe Pausilippe, spuse el. Acolo ne vom întîlni în fiecare zi. Vei avea și telefon. Te voi chema des. Vom face împreună plimbări. La Pompei. La Sorrento.

Vorbea cu un glas înăbușit și sacadat.

— Te-aș putea instala și pe via Nazario lîngă Santa Lucia...

— Unde vei vrea... spuse ea.

Și observă atunci că ea plîngea.

PARTEA A DOUA

I

CORTEGIUL ÎNAINTA ÎNCET PRIN-tre casele scunde, îngălbenite de lumina felinarelor agățate de vîrful unor prăjini. La ora cinci era aproape noapte. Purtată pe umerii paznicilor de vite de la ferma din Piamonte, niște bărbați mici de stat și slabi, hirsuți, cu părul lipit de frunte din cauza transpirației, baldachinul se clătina în ritmul mersului. Uneori vîntul ridica cearșaful negru care acoperea trupul Magdei. Praful fin și cenușiu se ridica sub pașii celor care o purtau. Părinții Magdei urmau convoiul în tăcere, înghesuiți de mulțimea abătută, în care se amestecaseră mineri, oameni de la carieră, pescari, lucrători de la salină și de pe domeniile agricole învecinate. În piață, doi carabinieri priviră trecerea cortegiului și-și scoaseră șepcile atunci cînd targa ajunse în dreptul lor. Intrarea cinematografului *Imperiale* era luminată de două rînduri de becuri multicolore. Tropăitul înfundat al oamenilor și murmurul celor care se rugau atrăgeau chipuri la toate ferestrele.

Biancaneve e i 7 nani
Grand Hôtel
con Greta Garbo e Joan Crawford
L. 100

Spettacoli a favore del fondo di soccorso pro alluvionati [1]

După via Regina-Elena, cortegiul urmă o stradă care domina plaja. Două bărci roșii erau culcate pe o parte. Căldări uriașe, agățate de niște spînzurători barbare, fumegau deasupra focului care trosnea. Vîntul aducea o miasmă înțepătoare dinspre fabrica de sardele. Apoi cortegiul fu din nou nevoit să cotească. Cei care purtau povara fură schimbați și-și frecau umerii îndurerați. Cearșaful se lipea de trupul moartei, și pe sub el se putea ghici rotunzimea sînilor, ușoara curbură a pîntecului. Nu era tocmai drumul cel mai drept care ducea la cimitirul unde preotul aștepta deja, dar prin ocolul acesta cortegiul trecea prin fața vilei lui Gorzone. Nimeni nu știa cine avusese această idee. Cu toate acestea, mulțimea nu manifestă vreo ostilitate în timp ce defila pe sub obloanele închise și de-a lungul grilajului. Fiecare observă doar că locuința părea goală. Sosirea la cimitir se făcu pe o ploaie mărunță, care ciupea obrajii. Preotul se afla lîngă căsuța groparilor, unde trebuia să se efectueze punerea în sicriu și să aibă loc binecuvîntarea. Nici urmă de Sandro. Dispăruse de cu seară, cîteva ore după ce Valerio, cu fața ca de marmură, se întorsese spre el în lumina tragică a lumînărilor. Rămăsese multă vreme în picioare, rezemat de zid, în colțul cel mai întunecos al încăperii, și nimeni nu îndrăznise să se apropie de el. În clipa în care sora lui Pietro și alte femei intrară hohotind de plîns, se strecură afară tiptil, și-l așteptaseră zadarnic toată noaptea. Îngrijorat, Valerio trimise pe Pietro să-l caute. Dimineața se duse el însuși cu mașina la ferma din Piamonte, ca să anunțe familia Magdei și în speranța că-l va găsi pe Sandro. Credea că-l va vedea, în cele din urmă, la cimitir. Dar Sandro nu venise la cimitir. Această durere bărbătească îl impresiona pe Valerio și în același timp îi tulbura conștiința. Se întoarse la Pietro după ce totul se ter-

[1] Albă ca Zăpada și cei 7 pitici
Grand Hôtel
cu Greta Garbo și Joan Crawford
100 lire
Spectacol pentru fondul de ajutorare al sinistraților. (ital.)

minase și după ce sicriul fusese coborît în groapă. Mica înecăpere era acum în dezordine. Mai mirosea a ceară caldă.

— Nu l-am văzut pe Sandro, zise Pietro. Dar n-o să facă ceva nesăbuit.

— Să sperăm, mormăi doctorul, și se apropie de fereastră cu mîinile în buzunare și cu fruntea întunecată. Privi la oamenii care se grăbeau în ploaie. „Dacă Gorzone a plecat din Salina, atunci a avut o idee nemaipomenită !“ O femeie apăru pe balconul din față, adună în grabă cîteva rufe, se război o clipă cu un combinezon roz pe care-l bătea vîntul și intră repede în casă. Umbra se îngroșa din ce în ce, se lăsa peste stradă și peste case ca o cenușă neagră.

— Aș fi preferat să înjure și să plîngă !, glăsui în spatele lui vocea lui Pietro.

— Și eu tare aș vrea să știu unde s-a băgat !, zise posac Valerio.

Era obosit. Încă o zi de alergătură în dreapta și stînga, fără măcar o jumătate de oră de odihnă adevărată. La prînz, abia dacă avusese răgazul să mănînce un sandviș la *Palermo*. Sora lui Pietro trecu prin cameră. Avea fața umflată și buhăită de plîns.

— Are neamuri la Rieti, cred. Un frate...

— Mă voi duce să văd.

Valerio așteptă ca femeia să iasă. Se apropie de Pietro.

— Avea revolverul la el ?

— Nu știu.

— Tu i-ai mutat lucrurile, nu ?

— Da. Dar înainte de a-și părăsi șandramaua și-a luat el singur unele lucruri... Am putea, oricum, arunca o privire în cufărul lui.

— Du-te de vezi.

După ce se convinse că sora lui se îndepărtase, Pietro trecu în camera alăturată.

Rămas singur, Valerio se uită la ceas — „șase și zece“ — și-i veni ideea că Angela trebuia să fi primit, chiar în ziua aceea, scrisoarea, lunga lui scrisoare, în care spunea că acceptă să se instaleze la Neapole. Încercă să-și închipuie bucuria tinerei femei, dar gîndul nu se putea

desprinde de o preocupare obsesivă. „Sandro și-a luat fără îndoială *Lugerul* cu el... Ori și-a tras deja un glonț în cap, ori așteaptă momentul propice ca să-l împuște pe tîmpitul acela de Gorzone.“

Și socrul lui a avut, desigur, o mare satisfacție citind faimosul pasaj care dovedea că Valerio s-a cuminții, a devenit mai înțelept. „S-a hotărît în cele din urmă ! Nu tocmai repede !...“

Oftă. Pietro se agita în cealaltă cameră.

— N-ai găsit nimic ?, întrebă Valerio.

— Nimic.

— Lasă. Eram sigur.

Pietro reveni, frecîndu-și barba :

— Asta nu prevestește nimic bun, nu-i așa ?

— E în stare să facă tîmpenii.

— Credeți cu adevărat că-l va împușca pe „Grasu“ ?

— Pe Gorzone ?

— Da, i-a făcut destul rău de cinci ani încoace, ticălosul ăla.

— Voi încerca să-l găsesc, spuse Valerio pe un ton plictisit. În ce-l privește pe Gorzone, trebuie să fie la Cagliari. Să sperăm că o să-i vină gîndul cel bun de a rămîne acolo încă vreo cinci sau șase zile.

— Nu era nimeni la el.

— Vom vedea. Mă duc la Rieti.

Afară ploaia continua să cadă, mai repede, mai rece. Valerio își ridică gulerul pardesiului, străbătu curtea, se sui în mașină și cu viteză redusă o luă pe Regina-Elena.

Strada era pustie. Cu toate acestea grupuri de oameni se adăpostiseră sub streașina magazinului *Alfieri* sau în holul cinematografului *Imperiale*.

Biancaneve e i 7 nani...

Pustie era și piața. Vîntul răsturnase una din barăcile șubrede, pe locul unde se ținea tîrgul de dimineață, și răscolea frunzișul palmierilor grupați de fiecare parte a micului monument ridicat în cinstea eroilor Marelui Război Mondial. „Cînd mă voi întoarce de la Rieti, o să fac un duș și o să încerc să dorm o oră“, își zise Valerio,

în timp ce fu nevoit să dea prioritate unui autocar roşu, ca mai apoi să se oprească la *Palermo*. În definitiv, plecarea la Neapole era o soluţie excelentă. Acum mai trebuia să găsească un înlocuitor pentru postul lui de la Salina. Deocamdată îi va scrie prietenului lui D'Andreani. D'Andreani îi va da un sfat folositor... Autocarul traversă bulevardul. Era gol. Încasatorul stătea în picioare, pe scară, îmbrăcat cu impermeabilul lui ud şi cu şapca trasă pe ochi. Valerio porni, şi în secunda următoare avu impresia că, prin vitrina de la *Palermo*, îl zăreşte pe Gorzone stînd la masă cu două persoane. Dar automobilul luase deja viteză, şi drumul care mergea de-a lungul plajei se deschidea în faţa lui înghiţit de obscuritatea compactă. Aprinse farurile. „Ar fi trebuit să verific" îşi spuse. Dar nu. Era sigur că se înşelase. În hăul îndepărtat al cerului un fulger despică noaptea, scoţînd la iveală mormanele diforme ale norilor. Un copac se ivi la un viraj, albit de lumină. „Ar fi trebuit să opresc, să verific." Dar gîndindu-se mai bine renunţă să se întoarcă. „M-am înşelat." Apăsă pe accelerator. Un panou indica deja: *Rieti-18 km.* Era acum sigur că fusese victima unei iluzii. Un alt fulger împroşcă lumini pe deasupra crestelor.

II

ÎN FAŢA CAFENELEI ERA O POMPĂ de benzină vopsită în verde şi alb. Sandro privi copilul care deşuruba capacul rezervorului de benzină al unui camion mare, încărcat cu pietriş. Puştiul — abia de vreo zece ani, — avea un aer serios. Sub privirea şoferului care fuma cu mîinile în buzunare şi şapca în conflict cu masa bogată a părului său creţ, copilul începu să pompeze. O femeie grasă ieşi în pragul uşii azvîrlind pe şosea un lighean mic cu apă murdară, dar Sandro nu observă că era privit cu o curiozitate insistentă. Petrecuse noaptea mergînd de-a lungul lagunei. Era plin cu noroi pînă la pulpe. Stătea visător lîngă camion. În cele din urmă se hotărî să intre în cafenea. Era puţină lume înăuntru. Patronul îi aruncă o privire, în timp ce el se aşeza în faţa unei măsuţe din fundul sălii, sub un afiş în culori ţipătoare, care lăuda o marcă de băutură-aperitiv.

— Ce vă servim?

Sandro înălţă capul şi îl cercetă îndelung, ca şi cum încerca să-l recunoască.

— Da, da..., zise el cu o voce înăbuşită. Vin alb.

— Un pahar mic?

— O sticlă.

Îşi scoase basca, pe care o puse în faţa lui, pe masă, şi rămase imobil, cuprins din nou de toropeală. Glasuri ascunse gemeau neîncetat în sufletul lui, zdruncinîndu-i nervii. Era însetat. Se simţea cu totul secătuit pe dinăuntru. Avea impresia că picioarele îi erau peste măsură de umflate, că deveniseră atît de grele, încît nu le mai putea mişca. Patronul se întoarse repede, punîndu-i pe masă o sticlă şi un pahar, şi plecă fără să spună un cuvînt.

Nu departe de Sandro, în timp ce jucau cărţi, nişte şoferi vorbeau despre inundaţiile din nord, despre un dezastru iremediabil. Şi el era victima unui dezastru iremediabil. Îşi aprinse o ţigară cu nişte gesturi scurte şi repezi, şi observă că patronul nu-l scăpa din ochi. Fu cît pe aci să se ridice, sub impulsul unei subite iritări care-i arse parcă şalele, şi voi să-l întrebe pe imbecilul acela gras ce anume din ţinuta lui îl deranja. Dar celălalt recunoscînd, desigur, văpaia care se înteţise în pupilele acestui client ciudat, întoarse imediat privirea şi păru preocupat de mecanismul filtrului său de cafea. „...Apa s-a urcat la etajul al doilea şi după aceea casa s-a dărîmat..." Un camion mare trecu pe drum huruind şi geamurile zornăiră. De pe un alt afiş îi zîmbea o tînără femeie graţioasă, întinzîndu-i ceva. O sticlă. Îşi prinse capul în mîini. Ştia că trebuie să se vindece de o boală foarte veche şi că nu are voie să facă vreo mişcare. Lăsase ţigara să se consume singură, între buzele sale crăpate. În cele din urmă îşi turnă un pahar de vin, pe care-l bău dintr-o singură înghiţitură. Unul dintre şoferi îi aruncă o privire pe deasupra jurnalului pe care-l ţinea desfăcut. Se făcea că citeşte, dar îl observa pe Sandro, şi acesta se ridică. Prinse cu mîinile marginile mesei şi încercă să se smulgă de pe scaun. Îşi simţea capul complet golit. Avea doar chef să

se bată. Fusese victima unei nedreptăți și simțea nevoia să se răzbune. Nu știa tocmai bine ce va face în clipa următoare, dar tipul acela care îl examina ca pe un animal rar va plăti pentru toată lumea. O să-i mute fălcile. Dealtfel mai avea și revolverul. Cu un gest repezit pipăi buzunarul interior al vestei. Dar șoferul își împăturise deja jurnalul și se îndrepta spre ușă, strîmbîndu-se.

— Gunoi, mîrîi Sandro. Toți numai gunoi !

Și goli un alt pahar. Se întrebă ce căutase în lagună, de ce umblase prin mlaștini. I se păru că-și părăsise de foarte multă vreme locuința. Continuă să bea. Mîinile îi tremurau puțin și le privi ca pe niște mîini străine, obiecte rupte de el, independente de trupul lui. Avea vag conștiința că sala se golea, că rămînea singur în colțul său. Pe stradă motoarele camioanelor se puseră în mișcare, și un miros de ulei ars năvăli în cafenea. Dar Sandro rămase pe loc, împietrit. Pătrunsese într-un vis încîlcit și trist, care îl izola de restul lumii. Nimic nu-l mai interesa acum... Cuvintele „dezastru iremediabil" rămîneau în capul lui ca ecoul prelungit al unei bătăi de gong. Fusese prădat de ceva foarte prețios, astfel încît orice efort de aici înainte era inutil. Nu mai exista o cale de ales. Cele care se deschideau în jurul lui, ca razele unei stele, nu duceau nicăieri. „Beți Coca-Cola", îi spunea zîmbind femeia agățată pe perete, privindu-l tandru, cu o vagă expresie malițioasă în ochii ei căprui. Plutea deasupra lui într-o rochie de culoare deschisă, pe un fond plăcut de verdeață. Termină de băut sticla și simți un fel de mulțumire. Sloiurile acelea de gheață, care îi țintuiseră picioarele, se urcaseră pînă la șale apăsîndu-i pulpele, începeau acum să se dezghețe, să se topească ușurel. Sandro își sprijini capul de brațele încrucișate pe masă. Simțea cum înaintează printr-o pădure de oglinzi. Alți Sandro se oglindeau în ele. Asta era. Chiar asta. Magda murise, murise pentru totdeauna. De ce ea ? Străbătea oglinzile una cîte una, în timp ce totul se întuneca în jurul lui. O furie stranie îl cuprinse. Se ridică.

— Șefule, strigă el. Încă o sticlă !

Pășind fără zgomot pe espadrilele sale cu tălpi de sfoară, cîrciumarul se apropie cu o sticlă în mînă.

— Ce te apasă, bătrîne ?, zise el cu o voce înțelegătoare.

— Dă-mi pace, mormăi Sandro.

Ce nevoie avea el de mila acestor oameni ? Plecase de acasă din cauza lacrimilor, din cauza zgomotului acela odios al hohotelor, din cauza murmurelor întristate care-i puneau jar pe nervi.

Patronul îl examina cu sprîncenele încruntate. Văzu trunchiul uscățiv al acestui client ciudat, gîtul lui musculos, brațele sale vînjoase și nervoase, și ridică din umeri. Sandro bău din nou și-și reluă drumul pe cîmpul înghețat al amintirilor. „Dragule, spunea ea, am mai fi putut fi fericiți împreună !" Îl cuprinse înduioșarea și fu cît pe-aci să plîngă. Dar era inutil, simți că era cu totul inutil. Îl înconjura un mare gol și îi era indiferent dacă pămîntul s-ar fi deschis în clipa aceea ca să-l înghită. Absolut indiferent ! „Iubitule, ce bine e că mă iubești." Vorbise cineva. Acest gol, tăcerea aceasta era de nesuportat. Așadar nimic nu-l putea ajuta. „Beți Coca-Cola." Citiți *Il Popolo*". Doamnelor și domnilor, îmi voi trage un glonț în cap, ca să nu mai trebuiască să mă scol, să mai plec de la masa aceasta și să rătăcesc în continuare prin acest îngrozitor pustiu mintal, ținînd paharul cu vîrful degetelor ! Dar cum de este paharul aici ? Și tînăra aceasta, adorabila femeie tînără care surîde ?... Magda avea un astfel de surîs, gropițele acestea, acești sîni și mîinile lungi, fermecate... Încăperea asta sufocantă este însăși iadul și pășesc peste lucruri care gem.

— Ai băut destul, „bătrîne".

I se vorbise oare ? Îi vorbise cineva cu adevărat ? Degetele Magdei se mișcau pe cearșafuri, îi răvășeau părul. „Iubitule, dragule, tu ești fericirea mea !" Ea îi zîmbea, întinzîndu-i sticla, dar toate erau foarte îndepărtate, de partea cealaltă a unui hău în care zburătăceau gînduri melancolice, în timp ce el era singur și părăsit ; dar unde era oare Magda în clipa aceea ? „Ce te apasă bătrîne ?" Ardea ceva, și el era în mijlocul unui incendiu. „Nu-mi pasă", zise el, și-l zări pe cîrciumar alunecînd pe podeaua de lespezi alb-roșii, plutind încet, ca un vultur care se întoarce la cuibul său. Trupul Magdei ! Voi credeți în învierea trupului ? Beți vin de Oghastra ! Dar el cobora

îngrozit și tremurînd într-un hău adînc, în care îl aștepta Magda moartă și foarte speriată, avînd în el unica nădejde ; îl aștepta goală și înghețată, așa cum îl așteptase atîta vreme mama și camaradul lui ucis la Derna, acela a cărui rană o purta acum întocmai și Magda pe piept, între sîni ! Semnul roșu al inimii care nu mai bate... Nu mai putea rămîne aici, în timp ce era chemat în altă parte, el fiind singurul care putea salva pe aceia care îl așteptau și cînd trebuia pedepsit responsabilul lumii acesteia, în care ființe pe care le iubim sînt devorate într-o clipă, înghițite, dizolvate — crimă îngrozitoare și nepedepsită — în timp ce patronul, cu mutra lui de informator știe desigur asta, ca și tipul care intră acum, ia un pahar în mînă și bea sîngele nevinovaților ! Scuipă. Nu era vina doctorului, acesta se purtase bine, se batuse pînă la capăt. Unde să o regăsească acum pe Magda, unde era vinovatul și unde duceau scările astea înalte, care se încolăcesc, și ce importă unde duc, din moment ce le va urca, ca să se azvîrle în prăpastie, dacă nu mai era nimic de băut ?... Privi mașinal sticla goală. Trebuia să iasă, să plece din nou, să caute, să caute fără încetare, să caute necontenit, să scotocească întruna, peste tot, pînă în ziua în care va striga : „dragostea mea, iată-te, s-a sfîrșit iubito, frumoasa mea Magda, te iubesc dragostea mea, frumoasa mea, te iubesc", pînă în ziua în care totul se va sfîrși, pentru că nu putea să dureze sau ar fi o nedreptate fără nume, monstruoasă, de neimaginat, dar dacă ieșea, dacă începea să caute, totul va fi iar bine, nu l vor mai face să sufere atîta, esențialul era să iasă „vin, iubito, ți-e frig, vin, și totul se va termina, și vom fi împreună, tu și cu mine, frumoasa mea Magda, inima mea..."

Cîrciumarul luă bancnota, și Sandro văzu cu uluire că pe ea erau picături de apă, dar el nu știa că plînsese și așteptă restul, lîngă clientul cu fața de cîine negru, care îl privea în tăcere, și avea dreptate să nu vorbească, să nu zică nimic, să tacă, să-și țină gura, pentru că lui Sandro nu-i plăcea tipul acesta de om și l-ar fi împușcat. Adună monezile de pe tejghea, își șterse fața cu dosul mînecii și ieși. Aerul tare îl împresură, îl simți arzător pînă în adîncul plămînilor. L-ar fi împușcat pe tipul ăla dacă ar fi deschis gura. Furia i se potoli cu încetul, în drum

spre Salina. Știa că oamenii îl urmau, mii de fantome îl urmau cu pași tiptili, și el se îndrepta spre Salina, în spatele colinelor, sub cerul jos. Întîlni camioane care treceau huruind. Peste întreg peisajul plutea o lumină albuie. Zări plaja pustie și sulurile valurilor care se spărgeau tunînd și, ca și fascinat, părăsi drumul și coborî spre mare.

Valerio nu se înșelase ; Gorzone fusese omul pe care-l văzuse la masă la *Palermo*. Gorzone aflase încă din ajun atît de moartea Magdei cît și de dispariția lui Sandro. Putin alarmat, își transportă, încă din zori, întreaga familie la fermă și se duse apoi la Cagliari, să o întîlnească pe Silvana, o tînără femeie, văduva unui ofițer de aviație dispărut în 1942 în largul Maltei. Cum pensia nu-i permitea să trăiască în mod decent, îl acceptase pe Gorzone ca amant, în schimbul a ceea ce numea „rata lunară de completare." Era frumoasă, înaltă, și la treizeci și cinci de ani avea un trup perfect, pe care dealtfel îl întreținea cu masaje și îngrijiri complicate și scumpe. Își petrecea o mare parte din timp fumînd și bînd cafele, în timp ce citea nenumărate romane franțuzești, lungită pe o canapea îngustă și acoperindu-și picioarele cu o cuvertură zvîrlită peste ele. Micul ei apartament de pe Carlo-Felice nu era lipsit de confort. Era foarte însorit, și geamul salonului dădea spre mare. Lui Gorzone îi plăcea să vină acolo de trei sau patru ori pe săptămînă ; aducea Silvanei cadouri mărunte și-și petreceau după-amiaza făcînd dragoste, vorbind despre muzică și pictură, certîndu-se. Căci Silvana era nervoasă și Gorzone foarte gelos. Punea copii și cerșetori să o supravegheze, și în crizele sale de furie arunca cu putere argumentul suprem : „Dar eu plătesc ! Înțelegi ? Plătesc !" Gîndul că un altul putea să se bucure, pe gratis, de trupul acela îl trezea uneori, noaptea, lac de transpirație. Certurile izbucneau cel mai adesea vara, deoarece Silvana își petrecea aproape toate după-amiezele scăldîndu-se cu prietenele pe plaja de la Goette.

— Goală ! țipa Gorzone. Ca stricatele ! Fără nici un pic de jenă !

Silvana îl lăsa să tune, și reîncepea a doua zi.

În ziua aceea Gorzone sosi la Silvana către orele zece. Dejunară împreună, ascultară apoi în salon niște discuri pe care le adusese Gorzone. La ora trei și zece acesta își hotărî singur soarta, atunci cînd îi veni ideea să telefoneze misitului său Aldo Felipe, însărcinat cu vînzarea hotelului *Palermo*. La celălalt capăt al firului, Aldo Felipe începu să scoată strigăte ascuțite de papagal, căci încă de la prînz încerca zadarnic să-l „contacteze." Îl sunase la el acasă, la fermă, la barul *Palermo*, dar fără rezultat.

— Despre ce este vorba ?, bodogăni Gorzone, învîrtind nervos, în mîna stîngă, cupa cu lichior.

— Un client. Un englez multimilionar care se interesează de afacere.

— Un englez ?

— Un bogătaș din Australia. Are un yacht care îți ia ochii. L-am văzut. Un adevărat pachebot. A ancorat lîngă vamă.

— Ce caută aici ?

— Este pasionat de pescuit. Un nebun ! Vrea să se instaleze prin împrejurimi și să cumpere o casă confortabilă. Cele douăzeci și două de încăperi ale hotelului nu-l sperie. Are mulți prieteni de felul lui, care vin să-l viziteze. Vrea să vadă imobilul.

— Interesant, spuse plictisit Gorzone. Dă-i întîlnire, să zicem... pentru mîine după-amiază.

— Fără mofturi ! Mai are și alte oferte, ce credeți ? I se propune o vilă cu zece camere la Boggeru și oferta îl tentează. Poate chiar mai mult decît a noastră.

— E neplăcut, replică Gorzone.

— Ce este neplăcut ? Sînteți cu mașina ? Da ? În trecere luăm omul cu noi, și înainte de a se înnopta sîntem înapoi.

— Aș fi preferat mîine.

— Dar de ce, Dumnezeule ?

Gorzone ezită o clipă, și apoi hotărî :

— Ascultă, o să fiu liber la ora cinci. Vezi dacă-i convine. Dacă este de acord, nu e nevoie să mă chemi, voi trece pe la dumneata...

— Am înțeles domnule Gorzone...

După ce închise aparatul, Gorzone rămase visător timp de cîteva minute. Simțea că Silvana îl observă și asta îl agasa. Bineînțeles că doctorul exagerase pericolul. Dar haimanaua aia de Sandro putea foarte bine să-i iasă înainte, să-l provoace... „Să mă bat cu rîiosul ăla" — gîndi el cu dezgust. Bău o înghițitură de lichior. În spatele lui, Silvana repuse picupul în funcție. Se auzi o monodie italiană din secolul al XVI-lea. Vocea era a tenorului Vittorio Liguri. Se întoarse, plin de dezgust la gîndul că englezul acela se interesase tocmai în acea zi de *Palermo*. „Înmormîntarea trebuie să aibă loc chiar în clipa asta. Poate că întorcîndu-mă la Salina spre ora șase totul va merge bine. O să fie noapte. Vom trece prin spatele hotelului..." Era cert că se temea de Sandro. „Un exaltat. Mă întreb de ce l-am păstrat în slujbă. Totdeauna mi-a fost antipatic... A avut un noroc nemaipomenit să pună mîna pe o fată frumoasă ca Magda. Dacă face pe nebunul acum, pot oricînd să cer poliției să-l ia la rost." Se plecă, prinse capul Silvanei între mîini și o sărută prelung.

— Ești frumoasă, zise el. Cunosc pe unii care ar plăti și mai mult ca să te aibă...

— Dă-mi adresa lor, rîse Silvana batjocoritor.

— Oh, nu te-ai tîrgui. Nevestele de ofițer, se cam știe cîte parale fac...

Silvana replică ceva cu o voce acră, dar el nici nu o ascultă. Se apropiase de masa cu lichioruri și-și turnă un păhărel de „Chartreuse". Englezul se putea decide repede. Gîndul că afacerea aceasta avea șansa să se încheie foarte repede — și în acest caz să-i aducă un cîștig considerabil — îl pătrunse, cu o agreabilă căldură, pînă în măduva oaselor. Avea iar poftă să o tachineze pe Silvana, dar observă pe chipul ei, în timp ce-l privea, o expresie de ură și rămase o clipă stupefiat, cu paharul în mînă. „Ce idioți sînt oamenii ! își zise el. Susceptibili ca și cobrele !"

— De ce mă ții așa cu sulițele ochilor tăi frumoși ? întrebă el zîmbind.

Ea ridică din umeri.

— Mai vrei o „Chartreuse" ?, întrebă el pe un ton dezinvolt.

— Nu, răspunse ea scurt.

Orta. „Dacă aș locui lîngă un oraș mare ca Neapole sau Milano, își spuse el, mi-aș putea procura femei cu toptanul. Și le-aș trimite la plimbare cînd m-aș plictisi de ele."

O bătu pe spate, așa cum mîngîi o iapă tînără. Alcoolul îl făcea optimist. Dar într-un colț al sufletului se instală pe ascuns ideea că ar trebui, într-un fel sau altul, să se dezbare foarte repede de Sandro, pentru că, oricum, în viață este vorba, mai înainte de toate, să înlături pricinile de sicîieli. Ap eciase mica criză de furie a Silvanei. Nu-i plăcea tandrețea la femei. Prețuia mai ales supunerea lor. În timp ce se întindea pe divan, își zise că micile tîrfe de pe Via Roma, din Neapole, valorau la pat mai mult decît aceste femei întreținute și năzuroase și care refuzau să se preteze la jocuri pe care le socoteau ofensatoare pentru demnitatea lor. Demnitatea lor... Și micuțele de la Neapole costau mai puțin. Puteai găsi unele care aveau cu adevărat șaptesprezece sau optsprezece ani, cu nerușinări și naivități încîntătoare. Fără pericolul bolilor venerice... Aprinse o țigară. „O fată ca Magda, dacă ar fi vrut..., în loc să se mărite cu acest tîrîie-brîu de Sandro, aș fi instalat-o la Cagliari ; ar fi avut altă viață, ar fi fost la adăpost de necazuri, fericită. Femeile sînt stupide, au creier de păsărică ; desigur o, într-un fel, altceva să știu că e moartă."

Englezul fu punctual la întîlnirea de la ora cinci. Era mic de stat, îmbrăcat simplu, și purta pe cap o șapcă cu cozoroc de piele. Pe fața lui slabă și arsă de soare, ochii — foarte deschiși la culoare — te stînjeneau prin fixitatea și strălucirea lor. Gorzone observă că nu clipeau niciodată. Englezul se numea Coolidge și vorbea destul de bine italiana. Se sui sprinten în „De Soto" lui Gorzone, în timp ce misitul se instala pe canapeaua din spate. Noaptea se lăsa deja cînd porniră spre Salina. Ploua. Niște lumini palide se prelingeau pe sub norii îngrămădiți. Farurile luminară pe șosea o turmă de oi. Gorzone încetini și claxonă îndelung, strident. Englezul stătea tăcut, ghemuit și parcă adormit, cu brațele pe burtă și într-o atitudine de om înfrigurat. Odată depășită turma, Gorzone mări din nou viteza. Se simțea încrezător, puternic. Mașina „De Soto" era suplă și agreabilă la condus. Motorul

„mergea strună". „Dacă reușesc afacerea asta, îmi ofer cincisprezece zile la Neapole..."

La aceeași oră Sandro pleca de la plajă spre Salina. Vara, venea cu Magda la scăldat pe plaja asta. Acum ploua... Valurile săltau și se spulberau clocotind în întuneric. Întreg universul se descompunea. Totul era negru, totul se fărîmița, se topea sub aversele puternice ale ploii. În depărtări, uneori, ochiul zărea niște sclipiri vagi, niște lumini fugitive, ultimele străluciri ale unei lumi în agonie. Sandro se simți împresurat și iremediabil învins. Parcă era înconjurat de o imensă cireadă de boi care-l loveau cu capul, dar adevărații lui dușmani nu erau aceștia; ei se aflau aiurea. Trebuia să se smulgă din capcana asta, să mai caute, să înfrîngă oboseala care îi paraliza mușchii. Tremura. Un val se prăbuși la picioarele lui, îi biciui pulpele și-l săgetă pînă în inimă cu fiori de gheață. La stînga, pe șosea, o mașină zvîcni, despică zăbranicul nopții cu fascicolul orbitor al farurilor și fu înghițită apoi de tenebre. Sandro n-avea de unde să știe că era mașina doctorului. Dinspre mare se auzea un răpăit continuu, ca de tobe. Important era să iasă în cele din urmă din nisipul acesta care i se lipea de picioare și-i împiedeca mersul. Știa că era așteptat undeva și că era deja în întîrziere. „Ar fi trebuit să mă întorc la șosea." Înainta cu greu și deodată fu cuprins de panică, la gîndul că putea cădea epuizat acum cînd se afla atît de aproape de țintă, atît de aproape ! Prin văzduh, pe deasupra capului lui, niște voci strigau înnebunite. Printre ele o voce pe care voia să o audă, pe care dorea să o audă cu o voință sălbatică, o voce care tăcuse și care totuși răsuna încă într-o parte pîrjolită a sufletului său.

Își dădu seama atunci că ajunsese la drum. Îl regăsise și era salvat. Totul nu fusese decît o încercare a curajului, a energiei, a stăruinței. De foarte departe, din hăul unei tragice și înspăimîntătoare caverne, din care împroșcau aburi și gemete printr-o învălmășeală de neguri învolburate, sclipiră niște lucruri hîde. Știa unde duce drumul. Totul era limpede în mintea lui, deși își simțea capul străpuns de niște ace lungi. Fusese la un pas de moarte, dar era viu, încă viu și puternic, și o va salva.

„Magda !“ gemu el, dar vîntul îi smulse cuvîntul și-i arse buzele, biciuindu-l. Ce se întîmplase ? Ce anume ? Dacă s-ar întoarce acasă, vor fi oare toate ca mai înainte ? Fu nevoit să se oprească, să se sprijine de parapet. Colți de oțel păreau că-i sfredelesc plămînii. Reluă drumul, împleticindu-se. Nu meritase o astfel de prăbușire, o astfel de înfrîngere. Nu o meritase. Nu greșise cu nimic. Se va bate. Pînă la capăt. Nici Magda nu greșise cu ceva. Era o copilă. Nevinovată. Din fericire era el acolo. Se va tîrî pe genunchi, pe burtă, dar va ajunge la țintă. Simțea cîini negri sărindu-i în spate, mușcîndu-l de umeri. Auzea acum din toate părțile răpăitul frenetic al tobelor. Nu era nimeni. Trebuia cu orice preț să vadă chipuri omenești. Un rîs ușor răsună foarte aproape de urechea lui, un rîs intim, blînd, tandru, mîngîietor. „Magda“ mai zise el, și văzu marea cum se umflă, se ridică foarte sus, la o înălțime ametitoare.

Raimundo Fonseca, administratorul hotelului *Palermo*, citea, rezemat de tejghea, pagina din *Europeo* consacrată evenimentelor din Egipt. Era satisfăcut aflînd că englezii aveau acolo dificultăți. I se părea că-și meritau soarta. Ura pe englezi. Pe englezi în general. Pentru că cel căruia Gorzone îi arătase hotelul părea mai degrabă simpatic. Sala cafenelei era aproape goală. Furtuna îi reținuse pe oameni în casă. Cu toate acestea, după ordinul lui Gorzone, a fost nevoit să aprindă toate luminile, ca pentru sîmbătă sau duminică seara. După vizită, Gorzone și englezul se instalaseră cu Aldo Felipe la o masă, lîngă sobă. La o altă masă, niște marinari de pe traulerul *Santa-Rosa* jucau cărți. Doi tineri începeau o partidă de biliard, sub privirea plictisită a chelnerului. Rafale de ploaie loveau furioase în geamuri. Gorzone și englezul discutau în șoaptă, iar Felipe intervenea, din timp în timp, cu obișnuita lui volubilitate. Administratorul își zise că pe o vreme atît de rea e mai mult ca sigur că poșta aeriană nu va sosi. Aștepta jurnalele de la Neapole. Era nerăbdător să afle tragerea la sorți pentru turneul de fotbal care urma să aibă loc de Paști, în Sicilia. Căscă, își netezi cu o mînă

lenește părul lung și se întoarse spre ușă. Intrase un bărbat. Era ud din cap pînă-n picioare, cu nisip lipit pe pantaloni și espadrile. O licărire neliniștitoare strălucea în ochii lui adînci cu pleoapele roșii și încrețite. Barba scurtă și murdară îi acoperea obrajii, ca o pată. „Ce mai e și cu individul ăsta ?, își spuse administratorul. Chiar în seara în care proprietarul are un client de vază, căruia e pe cale să-i bage pe gît harabaua cu un preț bun !“ Era să facă semn chelnerului să-l dea afară pe vagabondul acela care părea beat și abia ținîndu-se pe picioare. „E în stare să vomeze peste tot sau să facă pe nebunul !...“ Deodată îl recunoscu pe Sandro și rămase siderat. Dar nimeni din încăpere nu-i dădu atenție noului venit. Gorzone stătea cu spatele puțin întors către intrare, marinarii erau absorbiți de jocul lor. Privirea lui Sandro, aspră și bănuitoare, făcu înconjurul asistenței, dar fără să se oprească în mod special asupra vreunui obraz. Alunecă peste cel al lui Gorzone ca și peste ale celorlalți. Imobilitatea lui îl intrigă mai întîi pe Aldo Felipe și, puțin după aceea, toți cei din încăpere îl priveau pe Sandro cu curiozitate. În tăcerea generală, administratorul se hotărî să intervină și dădu ocol tejghelei. Ca replică la mișcarea acestuia, Sandro se întoarse amenințător, cu nările fremătînde și fălcile crispate. Administratorul șovăi. Cu o mișcare bruscă Sandro se întoarse spre marinarii de pe *Santa-Rosa* ca și cum s-ar fi temut să nu fie atacat pe la spate.

— Hai, nu face pe nebunul, zise administratorul cu glasul liniștitor pe care-l folosea de obicei ca să calmeze pe cîte un client enervat. Dar, chiar în clipa aceea, Gorzone, care rămăsese pînă atunci la masa lui, împietrit, foarte palid, se ridică dintr-o săritură, de parcă ar fi vrut să fugă, scoțînd un fel de geamăt. Privirea lui Sandro făcu un salt de la administrator la Gorzone. Într-un chip cu totul de neînțeles, un revolver răsări în mîna lui Sandro. Trăsnetul străpunse sala care păru că se clatină, dar de fapt Gorzone era cel care se prăbuși încet, susținut de englez. Aldo Felipe țipa ca un isteric, strîngîndu-și tîmplele în mîini. În dezordinea care urmă, nimeni nu se gîndi să-l prindă pe ucigaș.

— Ne întîlnim adesea, doctore, în împrejurări foarte triste ! zise Fasaro cu jumătate de glas, primindu-l pe Valerio pe pragul hotelului *Palermo*.

Valerio strînse mîna inspectorului, fără să-i răspundă. Doi carabinieri, adăpostiți sub streașina cafenelei, păzeau intrarea, dar curioși nu erau, întîmplarea nu se aflase încă și, oricum, ploua puternic și strada devenea albia unui torent. Polițistul care se dusese să-l caute pe Valerio salută și plecă.

— Am să vă conduc, doctore, zise Fasaro cu același ton amabil.

— Da, acceptă Valerio cu voce slabă. Nu reușea să-și ascundă emoția. Abia întors de la Rieti, unde întrebase zadarnic de Sandro pe toți oamenii de la fermă, trimisul lui Fasaro îi adusese vestea morții lui Gorzone. Se mai găsea încă în garaj, cu ușa deschisă, și omul nu avusese nevoie să-i spună numele asasinului. Valerio murmurase doar „să mergem". În sala cea mare a lui *Palermo* erau mai multe persoane pe care inspectorii le interogau. În trecere recunoscu pe polițistul cu cap de rechin care-l luase pe bătrînul Fuosco. Mai era și Aldo Felipe, misitul de la Cagliari. Plîngea cu lacrimi amare, rezemat de un stîlp. Parcă undeva niște robinete mari aruncau vuind jeturi de apă neagră, aerul părea mai dens, greoi, apăsînd pe frunte, pe piept și presînd dureros timpanele. Printr-un fel de ceață, Valerio văzu fața tristă a lui Fasaro. „Este oare cu putință ? Este oare cu putință ?"

O luă pe un coridor. Cineva zise :

— Am vorbit la telefon cu doamna Gorzone. Va sosi peste douăzeci de minute.

Dar nu lui i se adresa vocea aceea. Era dealtfel o voce calmă și crudă. Intra în suflet ca un cuțit ascuțit în carne.

— Ce spune ?, întrebă avid administratorul.

— Doamna Gorzone a fost anunțată.

— Sărmana, biata femeie...

Valerio nu putea ghici cine vorbea în semiobscuritatea aceea, și cuvintele păreau că zboară pe deasupra capului, repezi și îngrijorătoare. Ajunse în partea hotelului care fusese bombardată. Se trezi deodată în fața unei uși deschise. În lumina galbenă a unei lumînări

(electrica nu fusese încă reinstalată în aripa reconstruită) îl văzu pe Gorzone lungit pe un pat strîmt. Luminarea fusese pusă pe un taburet, și proiecta pe perete profilul rănitului, fruntea lui bombată, nasul drept, bărbia lată. Soția administratorului stătea la căpătîi și-și freca, din cînd în cînd, ochii cu o batistă făcută ghem în mînă. Valerio străbătu atît de repede camera, încît nu reținu decorul și nici pe cei care-l înconjurau sau care se găseau în urma lui. Ghicea doar niște prezențe care îl stînjeneau vag, în timp ce se apleca asupra lui Gorzone. Capul ca de ceară și lucind de transpirație se detașa pregnant pe perna de pînză roșie. Gorzone îl privi pe doctor cu o nespusă oboseală. Valerio îi luă pulsul.

— Ce nenorocire !, se văită femeia, ce nenorocire !, și se legăna ușor înainte și înapoi, ca pentru a alina o foarte veche durere.

Valerio desfăcu cămașa și pantalonul lui Gorzone cu cîteva gesturi sigure. La dreapta, lîngă ombilic, văzu mica rană cu marginile albăstrii. Pe pîntecul foarte alb, rotund și gras, cobora o linie păroasă spre pubis. Vinele se vedeau pe sub piele. Valerio se simți spionat. Avea impresia că niște mîini fierbinți și tremurătoare se așezaseră pe spinarea lui. Cîte persoane stăteau în spate ? Fasaro ar fi trebuit să le dea afară. Privi spre obrazul lui Gorzone și îi văzu ochii, niște ochi care erau deja străini de trupul acesta, care păreau că trăiesc o viață autonomă, ca două animale negricioase acoperite cu lăbuțe fine și negre, foarte mobile și agitate pe masca aceasta scăldată în sudoare, această mască de pămînt din care țîșneau picăturile acelea fetide. „E pierdut" își zise Valerio și, cuprins de milă, își trecu ușor mîna peste fruntea lui Gorzone.

— Oare...

Buzele lui Gorzone se mișcară, niște buze ca de ceară, care se zbăteau ușor, pentru a rosti niște cuvinte ce nu mai aveau puterea să iasă din adîncul ființei lui. Valerio se aplecă.

— Oare... voi... muri ?...

Ultima silabă abia fu perceptibilă. Valerio zise cu vocea înceată, cu gura aproape de urechea lui Gorzone :

— Aveți încredere... rămîn aici... nu vă părăsesc.

Zgomote înfundate se auzeau din sala cafenelei. Valerio repetă :

— Aveţi încredere.

Vuiau torente lugubre în mintea lui. „Sandro, Sandro ! De ce ?“ Omul acesta a fost deseori nedrept, dar şi în el era o viaţă, acest miracol fără seamăn care avea să piară pentru totdeauna. Din inima nopţii fărîmiţate, din depărtări, tunetele puternice continuau să întrebe cu glasurile lor profunde : „Cu ce drept ? Cu ce drept ?“... Avu conştiinţa amară a neputinţei sale. Se întoarse spre Fasaro. Îl văzu pe inspector tăcut, grav, şi lîngă el alţi oameni care păreau miraţi. Totul era straniu, luminat de pîlpîirea tremurătoare a luminării care proiecta pete galbene pe frunte, pe obraji, făcea să lucească bluzoanele lor ude. „Salvaţi-mă“ spunea privirea lui Gorzone, „salvaţi-mă“, dar era, într-adevăr, o altă fiinţă care îl chema din adîncul ochilor lui Gorzone, ca din adîncimea unui puţ, din hăul unui abis. Şi ceilalţi bărbaţi stăteau acolo tăcuţi, într-o imobilitate de neclintit, şi nu era nimic de făcut, toţi erau neputincioşi, şi atunci Valerio se ridică încet, greoi, cu inima zvîcnind înspăimîntată. „Pentru ce este posibil aşa ceva ?“

Ochii lui Gorzone deveneau netezi şi strălucitori ca două bucăţi de cristal.

Vîntul alerga înnebunit pe stradă. Vînzătorul de ziare striga prelung şi melancolic. Valerio se apropie de fereastră. Vocea vînzătorului străbătea mugetul puternic al valurilor care se spărgeau de micul dig.

ALTRO DISCORSO DE VISCINSKY
LA PACE O LA GUERRA ![1]

Dar Gorzone nu mai auzea gălăgia aceasta a celor vii. Capul părea că-i atîrnă mai greu pe pernă, şi pe faţa lui ca de piatră încremenise o expresie de intensă uimire.

La pace o la guerra ! striga cu o bruscă vehemenţă vînzătorul de ziare, ca un înger negru, purtătorul unei îngrozitoare sfidări care străbătea oraşul în toate sensurile, fără răgaz, semănînd pretutindeni ură, nelinişte şi

[1] ALT DISCURS AL LUI VIŞINSKI
PACE SAU RĂZBOI ! (ital.)

spaimă. Vocea i se pierdea deja în labirintul străzilor. Cum de nu se rătăceau sufletele în vidul acesta îngrozitor ? În amintirea lui Valerio se suprapuseră imaginea vînzătorului de ziare, faţa lui mică de femeie bătrînă, sinistră sub gluga ei neagră, şi aceea a lui Gorzone lîngă geamul care dădea spre mare. „Aţi citit discursul lui Vişinski ?...“ (Tunetele continuau să zguduie cerul, ca nişte bubuituri de tun ce-şi prelungesc ecoul.) „Şi toţi trăim sub o veşnică ameninţare.“ Femeia începu deodată să hohotească, şi Valerio o privi cu milă. Se adresă apoi bărbaţilor, lui Fasaro, cu o voce şoptită :

— S-a sfîrşit...

Nimeni nu schiţă vreo mişcare. Toţi păreau stane de piatră ; singură femeia aceea care plîngea rămînea vie şi flacăra galbenă-albăstrie a luminării, care proiecta pe perete umbra lui Gorzone, profilul lui greoi şi ţeapăn.

— S-a sfîrşit, mai spuse o dată Valerio, şi cuvintele acestea păreau să-i despice gîtlejul, lăsînd să ţîşnească sîngele cald şi gros. Plîngînd, femeia se apropie de Gorzone, se plecă, îi închise ochii cu un gest blînd, delicat, aproape matern, apoi îi făcu semnul crucii pe frunte şi îngenunche pentru rugăciune.

— O fată curajoasă, bravă, gîndi maşinal doctorul, şi ieşi.

Fasaro, care îl urmase în coridor, îl întrebă cu voce înceată :

— N-o aşteptaţi pe doamna Gorzone ?

— Nu, zise Valerio.

— Înţeleg. Vă văd mîine ?

— Pentru raport ?

— Da.

— Mîine, de acord.

Îşi strînseră mîna. Valerio traversă sala cea mare. Umbla ca în vis. „S-o aştept pe doamna Gorzone ? Nu-şi dă seama.“ Şi-l străbătu un mic fior. Nişte oameni se uitau la el. Aldo Felipe părea îngrozit.

— *Please* — întrebă un personaj ciudat cu o şapcă de marinar. Este defunct ?... Adică mort, scuzaţi ?

— E mort, spuse scurt Valerio.

Carabinierii îl salutară. Un poliţist îl întrebă dacă dorea să fie condus acasă cu maşina.

— Nu, zise Valerio plictisit.
— Plouă zdravăn doctore, să știți
— Atita rău. Mulțumesc.

Ploaia îl învălui îndată ce fu pe trotuar, îi biciui obrazul. Vîntul aducea spre el zgomotul talazurilor sparte de dig, huruitul acela surd și lugubru ca un tir de artilerie. Valerio o luă în sus pe Regina-Elena. Simțea cum îl umplè o ciudă amară împotriva lui Sandro. „Să fie oare din vina mea? Ar fi trebuit să-l dezarmez, să-l supraveghez îndeaproape." Era sfîșiat de o îngrozitoare tristețe. În depărtare, luminile din Cagliari presărau la orizont o brumă palidă în noapte. Vîntul se dezlănțuise furios sub haosul bolții cenușii. Decorul străzilor în alb-negru părea un negativ fotografic, dar în aerul biciuit de ploaie treceau uneori licăriri albăstrii, confuze. Obosit și desperat, el se îndreptă grăbit spre casa Clarei, spre Clara, ca spre un liman.

III

CLARA DORMEA ALĂTURI DE EL ȘI simțea o plăcere nedefinită să-i asculte respirația regulată, ușoară, ca suflul unui copilaș. Niște clopote începură să sune. Vîntul șuieră. Maria Torelli se trezise deja. Din extremitatea cealaltă a apartamentului veneau zgomote familiare. „Este trecut de ora șase." Dar Valerio nu reușea să se smulgă din desfătarea patului și, ca de obicei, pîndea momentul în care Clara se trezea, pentru că rîvnea primul surîs de pe obrazul ei frumos, încă tulburat de somn și prima sărutare.

În fața ferestrei, prin spațiul rămas liber între perdele, o lumină palidă — fantomă alburie și dreaptă — se înălța de la podea și pînă la tavan. „Maria Torelli aprinde focul... Păcătoasă noapte", gîndi Valerio. Dormise prost și obsedat de privirea lui Gorzone, de misterioasa lui privire de muribund. În timpul războiului văzuse de nenumărate ori în Africa acea licărire tremurătoare, desperată, șovăind în fundul ochilor celor care erau pe moarte, și întotdeauna

încercase același sentiment atroce de abandon, deznădejdea aceea sfîșietoare.

Imaginea lui Gorzone rătăcea printr-un ungher al minții sale, un ungher trist și sumbru — mormînt al gîndurilor. Revedea necontenit fața aceea greoaie, lucind de sudoare, cu nasul livid și cu nările supte, cu gura decolorată, vedea cuta ei amară, toate ridurile desenate ca niște tăieturi fine, albăstrii și toate punctele mici, negre și atît de distincte ale bărbii, asemenea unor minuscule insecte necrofage, puse deja pe treabă, gata să roadă și să distrugă carnea, întreg trupul. Revedea scena de la *Palermo*, mica încăpere luminată prost de flacăra lumînării, nevasta administratorului îngenuncheată, pe Fasaro și pe acei necunoscuți stînd nemișcați în penumbră, tăcuți, atenți, cu pleoapele în care părea că lucesc fîșii de poleială.

Clara suspină lîngă el aproape imperceptibil. Poate că la ora aceasta Sandro era deja prins. „Și dacă s-a apărat? Dacă a tras asupra urmăritorilor?" Dar nu, știa că Sandro aruncase *Lugerul* lîngă ușă, așa îi spusese polițistul. „Poate că s-a sinucis." Lumina ferestrei se îngălbenea acum, aprinzînd în oglinda din fața patului o strălucire fierbinte. „Trebuie să merg la Fasaro." Dar de la bun început era demoralizat la gîndul că o să-l întîlnească pe inspector, că o să vorbească cu el despre afacerea asta. „Dacă cu adevărat l-au prins pe Sandro, voi cere să-l văd." Încercă o clipă să-și închipuie ce a putut însemna urmărirea aceasta dramatică, noaptea printre ciulinii sinistri, în plină vijelie. Polițiștii aveau ciini dresați pentru o astfel de vînătoare, dar pe potopul acesta cu siguranță că nu s-au putut folosi de animale.

Clara mai suspină o dată. Se trezea. Nimic nu mai conta acum pentru el. O luă în brațe. „Iubitule", murmură ea. O clipă, în mintea lui Valerio mai persistă silueta unui bărbat care fuge ieșit din minți spre orizontul plumburiu, o minusculă siluetă izolată în cîmpia nemărginită, purtînd în ochi o spaimă fără nume. Dar Clara îl și atrăgea spre ea, și Valerio simți căldura plăcută a sînilor ei. Se strînseră unul în celălalt, unindu-și pătimaș trupurile, de parcă voiau să se mențină pe marginea unei prăpăstii, să nu cadă în abisul căscat în jurul lor.

Valerio se întoarse acasă pe la orele opt, trecînd prin grădini. Era frig. Clara rămăsese culcată. Norii împînzeau cerul, atîrnînd greoi pe coline. Vîntul agita frunzișul copacilor și eucaliptii uriași păreau că se leagănă asemeni unor corăbii cu pînze gata să plece în larg... Își amintea ce îi șoptise Clara la ureche : „vom fi împreună, unul pentru altul, pe veci, chiar și după moarte, dragostea mea", și el îi spusese cuvintele citite sub gravura pe care o admirase în albumul lui Gorzone : „Dragostea este un dar divin, iar cei care știu să iubească vor ști să și moară." Se simți mai puternic, ca cel ce se socoate protejat, și înaintă printre alei încă sub vraja cuvintelor tandre ale Clarei. Pe deasupra hățișurilor putea zări peisajul care urca pînă la creasta Ricti în unduiri prelungi. Mîinile nevăzute ale vîntului frămîntau, răvășeau, frîngeau crengile grele ale măslinilor, ciufuleau eucaliptii, palmierii, scuturau furios trestiile și deșirau ceața care aluneca în goană de-a lungul pantelor, asemenea unor valuri sfîșiate. Valerio înconjură un boschet de mușcate. „Ce mult mi-ar plăcea să crească un copil !" La Neapole, cu Clara, lucrul ar fi posibil ! Casa îi apăru deodată în spatele unui pîlc de arbori. Pe toată lungimea zidului, cupele de rochița-rîndunicii își deschideau micile lor guri violacee ca pentru a-i striga un avertisment. „Poate că înmormîntarea lui Gorzone va avea loc în după-amiaza aceasta." Se feri de o băltoacă, se îndreptă spre ușa bucătăriei, apoi se răzgîndi, preferînd să se întoarcă acasă prin verandă. Și era adevărat că dragostea lui pentru Clara îl proteja, îi dădea puteri sporite, îi permitea să înfrîngă greutățile vieții, îl făcea mai bun și îi dădea tăria să lupte împotriva obsesiilor sale. Și, ca într-un coșmar, auzi deodată în spatele lui niște pași. Nu se întoarse imediat. O frîntură de frază îi trecu prin minte : „înmormîntarea va avea poate loc în după-amiaza aceasta"... În aceeași clipă, imaginea Clarei îi reveni pe neașteptate, învăluită în lumină, și doctorul făcu un salt într-o parte. Era Sandro. Ieșise probabil din cocioaba în care se păstrau sculele de grădinărit. Îl privea pe doctor cu ochii săi sumbri și înghețați. Avea gura întredeschisă și brațele îi atîrnau de-a lungul coapselor. Era

atitudinea unui om zdrobit de oboseală, incapabil să gîndească la ceva, să rostească vreo vorbă.

— M-ai speriat, zise Valerio, în timp ce își simțea inima bătînd cu lovituri repezi.

O clipă se priviră în tăcere, despărțiți de băltoaca în care chipurile lor se reflectau deformate de înfiorările vîntului.

— Vino, zise în cele din urmă Valerio.

Deschise ușa, îi făcu loc, și, cu un gest, îl chemă încă o dată pe Sandro, care ezita.

— Nu te-au prins...

— N-am fost urmărit, răspunse Sandro oprindu-se îndată după ce intră pe coridor. Hainele lui răspîndeau un miros înțepător de mocirlă. Riduri adînci săpau șanțulețe pe frunte, în colțul ochilor și al buzelor, de parcă întregul cap i-ar fi fost modelat dintr-un butuc crăpat, scrijelit, pe care un puf negru mai era încă lipit în dreptul obrajilor și al bărbiei.

Valerio își scoase paltonul și îl aruncă pe un fotoliu.

— De ce l-ai omorît ?, zise el deodată cu asprime.

Văzu ochii lui Sandro care luceau în umbră. Niște lămpi minuscule păreau că se aprind în fundul irisului, dîndu-i o strălucire metalică, rece și dură.

— Nu știam...

— Ce nu știai ?

— Nu știam că a murit.

— Atins la ficat, spuse Valerio brutal.

Nu știa ce să facă, toate gîndurile se prăbușeau sub efectul surprinderii. Își simțea sufletul împărțit între milă și un viu resentiment.

— Cine este ?, întrebă vocea ciudat de depărtată a lui Sandro.

— Cum ! Doar nu vrei să-mi spui că nu știi pe cine ai ucis ?

— Nu știu. N-am văzut nimic...

Valerio îl privi drept în ochi, presimțind o minciună monstruoasă.

— Ce îndrugi acolo ?

— Băusem. Eram nebun de durere și am băut. Aveam chef să mă bat, să-l ucid pe vinovat...

— Care vinovat ?

— Cel vinovat de lucrurile astea, de nenorocirile astea...

Își căuta cuvintele. Vocea lui aspră avea cîteodată inflexiuni mai blînde.

Părea că meditează. Și reîncepu apoi să vorbească, cu oboseala unui om pe jumătate adormit.

— Am umblat multă vreme. Îmi amintesc că ploua și că hoinăream pe marginea mării, de-a lungul plajei. Țin minte că am avut chef să intru în cafenea. Simțeam, în chip nelămurit, că voi ucide pe cineva, că voi trage, pentru că în timpul după-amiezii am fost cît pe-aci s-o fac, era să trag în oamenii care mă priveau. Îmi amintesc că nu doream să fiu privit. Băusem și umblasem mult. Știam că mă voi bate, că voi trage asupra cuiva...

— Ai tras asupra lui Gorzone.

— Nu știam... Magda murise. Și voiam să mă răzbun. Voiam... E greu de explicat...

Tăcu dintr-o dată.

— Și cînd te gîndești că am trecut pe lîngă tine cînd m-am dus să te caut la Rieti !, zise Valerio.

Era mai tulburat decît lăsa să se vadă. Îl mai reținea încă o ușoară neîncredere instinctivă.

— Aș vrea să te pot crede, Sandro. Dar prea mi-ai împuiat capul că vrei să-l împuști pe Gorzone. Asta e. Mi-ai spus că-l vei împușca. Cum vrei să te cred ?

— De la moartea Magdei nu m-am mai gîndit deloc la el. Nici ieri nu m-am gîndit. Totul s-a petrecut așa cum v-am spus. Dacă aș fi vrut să-l omor, v-aș spune deschis: l-am pîndit și l-am împușcat pentru că voiam să-l răpun ca pe un cîine. Dar nu-i adevărat. Nu m-am gîndit la el.

— Asta-i o poveste căreia nu i se poate da crezare, zise Valerio. Poliția n-o să creadă niciodată o asemenea născo cire. Niciodată. Oricum, Gorzone sau un altul... Mai bine ai fi aruncat *Lugerul* în mare... Ce să facem acum ?

Sandro îl privi cu ochii lui triști, cu ochii arși deja de durerea aceea care sfîșie carnea pe dinăuntru cu mii de ghiare mici și puternice, crude, neobosite.

Valerio clătină din cap. O milă intensă îl apropia acum de Sandro. Pale de vînt izbeau în ușă. Nu știa ce hotărîre să ia. Femeia de serviciu nu va întîrzia să apară. „O poveste de necrezut", își spuse. Sandro aștepta într-o atitudine umilă și resemnată. Era ușor de ghicit că se încredința lui Valerio, că accepta orice hotărîre va lua el. „Cel mai cuminte ar fi, poate, să-l trimit la Fasaro." Dar respinse această idee. Îi părea odioasă. Povara nenorocirii fusese suficient de grea pentru Sandro. Va căuta altceva. Omul acesta îi semăna, era din aceeași seminție cu el, îndrăgostit de absolut, și nu putea, el Valerio, să trădeze fraternitatea profundă și ascunsă care îi lega. Dacă ar fi fost vorba de Clara, dacă Clara... Simți cum îl înecă un val de sînge. Clara moartă ! respinse îngrozit această presupunere, gîndul acesta.

— Ascultă, spuse el. Ai să urci sus într-o cameră mică pe care o am acolo. Servitoarea va veni peste cîteva minute. Trebuie doar să stai liniștit. Ea nu intră niciodată în camera asta.

Și începu să urce scara.

— Vino după mine !, ordonă el întorcîndu-se spre Sandro, care stătea nemișcat.

Îl duse într-o mansardă întunecoasă, sub acoperiș. Acolo era un pat cu o saltea goală, două scaune, o masă vopsită cu email și, într-un colț, o altă masă, mai îngustă, cu un lighean cu flori. Pereții erau văruiți, și pe ei se mai găseau chipuri sfinte, prinse cu pioneze ruginite de către micuța servitoare siciliană care locuise odinioară acolo. Fereastra dădea spre Regina-Elena. Obloanele erau închise. Un geam spart fusese înlocuit cu un carton cenușiu. O umezeală înghețată te cuprindea, apăsîndu-ți umerii.

— Vei rămîne aici. Îți voi aduce de mîncare. Vom vedea cum o să ne descurcăm. Pentru moment, trebuie să te odihnești și să evităm poliția. Apoi vom vedea.

— Am trecut prin fața lui *Palermo* din întîmplare, zise Sandro foarte repede.

— Bine. Nu face zgomot. Nu te arăta. În rest, vom vedea mai tîrziu.

Sandro își trecu mîna peste gură și apoi murmură :

— E greu de explicat. Iubim și murim. Toate astea...

Făcu un gest vag, și apoi se lăsă greoi pe pat.

Sirena unui vapor răsună în imediata apropiere, ca o chemare. Șuierul ei ascuțit lovi bolta cerului, reveni, se

repercută în depărtări. Sandro ascultă atent, cu o atenție stranie, parcă ar fi fost vorba despre un semnal misterios adresat numai lui. Apoi se întinse pe saltea și închise ochii.

IV

ATUNCI CÎND VALERIO PLECĂ DE acasă, ca să meargă la Fasaro, i se păru că bătrîna Delfina îl urmărește cu privirea din fereastra bucătăriei. Ea sosise cu un sfert de oră înainte de plecarea lui și scosese țipete de mirare, văzînd că doctorul își pregătește singur micul dejun, că își fierbe laptele... „Va trebui să fiu extrem de precaut față de ea. Numai de-ar sta Sandro locului! Desigur că ea scotocește peste tot, în absența mea!" Se simțea ca purtat în galop, peste drumuri mărginite de prăpăstii, de un cal pe care nu-l putea opri sau stăpîni. „Vom vedea cum se vor sfîrși toate astea. Prin splendoarea norilor lăptoși, ca niște uriașe cornete de înghețată, soarele începu să strălucească. Aburi fumegau pe coastele colinelor smălțuite în verde și roșu, proaspăt spălate de ploaie. Oamenii care coborau spre piață îi tăiau calea. „Iubim și murim!" Vocea lui Sandro îl urmărea, insinuantă și plîngăreață. Cineva îl salută, în trecere, și el răspunse mașinal la salutul acesta, fără să încerce să recunoască cine era. Vizita la Fasaro era o obligație dezagreabilă. Se temea de această întrevedere. „Perspicace tip. Va trebui să joc tare." Știa că nu se prea putea încrede în aptitudinile lui de disimulare. În timp ce se apropia de clădirea poliției, luă hotărîrea să-și supravegheze atent cuvintele, comportarea. Dar asta nu-l împiedica să fie puțin nervos. „O să plec cît mai repede posibil!" Dar chiar și asta risca să pară suspect. Își zise că polițiștii, după o noapte de zadarnice căutări prin ploaie, trebuie să fie destul de prost dispuși. „Vom vedea." Merse de-a lungul gardului de fier al grădiniței care preceda clădirea și zări marea, o parte din dig, coșul roșu al unui remorcher și valurile lungi care șarjau furioase, spărgîndu-se de blocurile digului, țîșnind și aruncînd spre el jerbe înalte de spumă.

De cum sosi fu condus în biroul inspectorului principal Fasaro.

— Luați loc, domnule doctor, vă rog.

Valerio văzu imediat *Lugerul* pus pe masă, lîngă o grămadă de dosare.

— Ați citit gazeta azi-dimineață?, întrebă inspectorul cu amabilitate.

— Nu.

— S-a publicat un scurt comentariu al întîmplării. Dar aștept ziarele de la Neapole, de astă seară. Acelea, ca de obicei, vor scoate din povestea asta un adevărat roman foileton.

Surîse. Mai purta încă gabardina bej. Degaja un subtil parfum de lavandă. Avea o cravată destul de țipătoare, galbenă cu dungi fine, negre, și Valerio remarcă mîinile lui foarte îngrijite și totuși puternice, nervoase, cu degete scurte.

— Aproape întreaga pagină întîi, în dimineața asta, este consacrată situației internaționale.

Dădu un bobîrnac disprețuitor jurnalului din Cagliari. Poate că regreta că nu se acordase asasinării lui Gorzone un loc mai important.

— Războiul, domnule doctor. Dumneavoastră credeți că va fi război?

Aplecat peste birou și întinzînd puțin capul înainte, îl privea pe Valerio ca și cum era hotărît să facă mare caz de răspunsul lui. Părul îi era lucitor și foarte îngrijit pieptănat. Păstra și aici tot alura aceea de dansator monden, obișnuit să încînte, în dancingurile plajelor la modă, pe cucoanele bătrîne și bogate. Valerio era circumspect. Vlăjganul acela se dovedea inteligent și înspăimîntător de bine pregătit pentru meseria lui. Scotea probabil mărturisiri de la oamenii pe care îi interoga fără măcar să ridice tonul, fără să se supere sau să-și abandoneze aerul amabil. „Poate știe că Sandro s-a ascuns la mine și se preface!" Dar nu se lăsă impresionat de ideea aceasta și răspunse calm:

— Cred, mai cu seamă, că, în momentul actual, este vorba de o savantă campanie de presă, o campanie bine regizată pe tema asta.

— Nu credeţi în pericolul unui război apropiat, al unui război în cursul lunilor care urmează ?

— Oh, zise Valerio, poate că ameninţarea este reală...

Şi făcu un semn cu mîna, ca şi cum ar voi să arate că nu are păreri extraordinare în problema asta. Stătea în defensivă. Uneori îşi simţea privirea atrasă de *Luger-ul* a cărui ţeavă se căsca spre el. Gura mică şi neagră, cu buzele rotunjite ca pentru un „şşt" părea să-l îndemne la prudenţă, la tăcere.

— Şi ce înţelegeţi prin „campanie de presă bine regizată" ?

— Cea mai mare parte din ziarele noastre ne împuie capul cu ideea că războiul este inevitabil, adică ne îndeamnă să-l acceptăm dinainte, să ne resemnăm. Este o pregătire psihologică, ale cărei efecte le cunoaşteţi.

— Adevărat ?, spuse inspectorul oarecum surprins.

— Atunci cînd poliţia urmăreşte un om despre care nu ştie nimic, inserează în presă comunicate despre arestarea lui iminentă, se anunţă că s-a dat de urma lui, că totul nu mai este decît o chestiune de timp, şi că, desigur, se impune discreţie. În nouă cazuri din zece, cel căutat comite grave greşeli, convins că este mai ameninţat decît credea.

— Ce idee !, exclamă Fasaro amuzat. Dar nu folosim niciodată astfel de metode, vă asigur.

— N-am spus că este vorba despre o metodă.

— Aţi spus „poliţia inserează comunicate..."

„Ei drace !, îşi zise Valerio. De cinci minute de cînd sînt aici m-a bombardat cu întrebări, şi are aerul că-mi supraveghează cuvintele. Ce înseamnă deformaţia profesională împinsă departe !" Deşi avea ţinuta unui om stăpîn pe sine, ştia că nu-şi poate masca enervarea. Se surprinse chiar lovind nervos cu degetele braţul fotoliului. Îl jena privirea pătrunzătoare a lui Fasaro.

— Voiam să spun, zise el, că poliţia publică uneori comunicate de acest fel, pentru a-şi ascunde lipsurile în ochii publicului, dar că individul urmărit...

— Ah ! Foarte bine, foarte bine... Înţeleg.

— De asemenea, referitor la război, considerîndu-l inevitabil, mi se pare că ziarele aţiţă spiritele în chip periculos.

— Ah, foarte bine. M-aţi lămurit perfect. Cu toate acestea, mai înainte m-aţi intrigat vorbindu-mi de o „savantă campanie de presă".

— Adevărat, spuse Valerio, am întrebuinţat această expresie.

— Am înţeles că, după opinia dumneavoastră, americanii sînt hotărîţi să declanşeze un război preventiv împotriva Uniunii Sovietice. Noi sîntem legaţi de tabăra americană. Deci jurnalele noastre fac această campanie, o campanie savantă, ca să ne pregătească pentru o asemenea eventualitate. Asta era ?

— Văd că interpretaţi fiecare din cuvintele mele cu o logică foarte aparte şi, dacă în cursul interogatoriilor dumneavoastră...

— Dumnezeule !, exclamă Fasaro rîzînd, dar nu e vorba de un interogatoriu, doctore. Ce idee ! Vă cer scuze dacă v-am inoportunat ! Vă cer mii de scuze. Iată, nu vreau să vă reţin mai mult, deşi îmi face totdeauna plăcere, mare plăcere, să stau de vorbă cu dumneavoastră. V-aţi pregătit raportul ?

— Iată-l, zise rece Valerio.

Fasaro se ridică, luă foaia cu dezinvoltură, o despături, citi textul stînd în picioare, apoi se aşeză din nou.

— Bine, este clar. Nenorocitul acesta de Gorzone nu avea scăpare. Ce poveste tristă. Să fi văzut disperarea sărmanei sale soţii. A leşinat. Biata femeie !

Valerio înţelese deodată că trebuia să pună întrebarea : „l-aţi prins pe Sandro ?" dar ceva îl reţinea ; poate teama de a se trăda prin ton, prin însăşi turnura frazei. „Trebuie să evit să-i fac jocul ; să vorbesc deci cît mai puţin."

— Toţi martorii sînt de acord, continuă Fasaro jucîndu-se acum cu un elegant cuţit de tăiat hîrtie, cu mînerul din fildeş. Cînd a intrat, Sandro avea o privire rătăcită. Îl căuta pe Gorzone.

Valerio fu cît pe-aci să întrebe de unde ştia inspectorul că-l căuta chiar pe Gorzone, dar se reţinu tocmai la timp.

— Băuse, probabil, și abia se ținea pe picioare. A aruncat o privire circulară asupra sălii. Surprins și de teamă, Gorzone s-a ridicat, atrăgînd el însuși atenția lui Sandro asupra sa, a acestui Sandro care, după spusele responsabilului, nu părea la început să-l fi recunoscut. Sandro era beat, am spus-o nu-i așa? S-a trezit brusc după ce a tras. A aruncat revolverul și a fugit, fără ca să fi trecut cuiva prin cap să-l urmărească.

— Nu... nu l-ați arestat?, întrebă cu greutate Valerio.

— Nu. Știu că se numără printre prietenii dumneavoastră, că acest nenorocit vă interesează și că povestea lui tristă și penibilă vă afectează. N-am continuat cercetările. Timpul era defavorabil. Dar știm că a fugit spre Pointe-Rouge.

Scoase o hartă dintr-un sertar central al biroului, o desfășură, făcu semn doctorului să se apropie, și cu vîrful cuțitului de tăiat hîrtie își sublinie pe hartă explicațiile.

— Va fi ușor de găsit. Vedeți o peninsulă, nu-i așa? Istmul se închide aici, între lagune. Imposibil de crezut că într-o noapte ca asta s-ar fi putut folosi de vreo barcă. Marea este dezlănțuită. E prins deci ca într-o capcană, viu sau mort; spun mort, căci a putut tot atît de bine să se sinucidă. Dacă este viu, vom pune foarte repede mîna pe el. Astăzi oamenii mei îl caută prin locurile acestea, vedeți? Sînt niște grote. Am convingerea că se bucură de complicitatea țăranilor. Era suficient să vezi mulțimea care se îngrămădea la înmormîntarea acelei nefericite de Magda. Oamenii erau împotriva lui Gorzone. Trebuie reținută ipoteza că Sandro fusese prevenit de întoarcerea lui Gorzone la Salina. Poate că nu știați că Gorzone se afla la Cagliari, hotărît să petreacă acolo două sau trei zile. Nenorocirea a făcut ca să fie solicitat pentru vînzarea hotelului. A revenit deci la *Palermo*. Cum de a aflat Sandro? Mister. Dar a fost prevenit. Nu a venit din întîmplare la *Palermo*, cred că asta este și părerea dumneavoastră, nu?

— Eu... eu nu știu. Era desperat din cauza morții soției sale Magda, pe care o adora.

— Este asta un motiv ca să omori un om?, întrebă blînd Fasaro, ca și cînd și-ar vorbi sieși. Deci, Gorzone a revenit. Ce fatalitate, nu-i așa? Se temea de un act de violență din partea lui Sandro. Misitul ne-a vorbit despre vădita neplăcere cu care a acceptat să revină în seara aceea la Salina. Și însuși Gorzone, în timp ce trimisesem să vă caute, ne-a spus, desigur cu greutate, că se aștepta la asta, dumneavoastră l-ați prevenit.

— Eu?, exclamă Valerio.

— Desigur. Gorzone spusese deja același lucru și soției sale. Acum cîteva zile v-ați dus la el să-l preveniți că, dacă Magda va muri, Sandro era hotărît să-l ucidă.

— N-am afirmat nimic de genul acesta.

— Adevărat?, se minună Fasaro privindu-l întrebător. Dar este foarte important. Trebuie să notez în dosar. Tocmai voiam să vă întreb. Este foarte important.

— L-am prevenit doar pe Gorzone...

— Așteptați, vă rog, dacă vreți. Trebuie să notez.

Părea foarte interesat de incident, în timp ce Valerio simțea că-i plesnesc nervii.

— Deci susțineți că..., începu Fasaro desurubîndu-și stiloul...

— Susțin că nu l-am prevenit pe Gorzone de intenția lui Sandro de a-l ucide.

Vocea lui era clară, cu un ușor accent de indignare. În realitate, Valerio intrase puțin în panică. Făcea un efort ca să se stăpînească.

— În ce zi a fost asta?

— Oh... cred că la 17 martie. Da, la 17 martie. Îmi amintesc că era ziua mea de vizită la ospiciu.

— Dimineața?

— Da. Spre ora unsprezece.

— V-ați dus la Gorzone chemat de dînsul?

— Trebuia să-i vorbesc despre un proiect al societății miniere, care dorea să cumpere *Palermo* ca să-l transforme în infirmerie-spital.

— Gorzone voia să-l evacueze pe Sandro din casa pe care acesta o ocupa pe proprietatea lui, nu-i așa?

— Da, și l-am convins să aștepte, din cauza stării în care se afla Magda.

— A acceptat ?

— Da. A hotărît ca noul paznic să locuiască în prima încăpere a casei, iar Sandro și Magda să rămînă în cea de a doua. Dar era o soluție imposibilă. Noul paznic avea familie numeroasă, și, pe de altă parte, Sandro ajunsese la capătul răbdării. L-am găsit într-o stare de exaltare și l-am avertizat pe Gorzone.

— Și nu i-ați transmis lui Gorzone amenințările cu moartea pe care Sandro le-ar fi proferat în fața dumneavoastră ?

— Nu.

— Sînteți sigur, domnule doctor ?

— Da.

Penița stiloului lui Fasaro alerga pe o foaie mare de hîrtie, și Valerio profită de acest răstimp ca să-și potolească puțin emoția. Zărea pe fereastră clădirea vamei și, mai departe, postul carabinierilor, cu drapelul lui învolburat de vînt. O pasăre străbătu cerul cu o viteză amețitoare.

— Bine, bine, murmură Fasaro cu o intonație gravă L-ați pus doar pe Gorzone în gardă.

Învîrtea stiloul între degete în timp ce se gîndea. Valerio aștepta frămîntîndu-și mîinile. O arșiță neașteptată îi străbătu șira spinării.

— Ce i-ați spus cu exactitate ?

Valerio îl privi obosit.

— Atunci cînd i-am cerut să se arate milos față de Sandro și de Magda, Gorzone mi-a spus, oarecum batjocoritor după părerea mea, că nu zadarnic se făcea apel la sentimentele sale umanitare. I-am răspuns atunci că, în lipsa lor, aș fi făcut apel la instinctul său de conservare.

— Atît ?

— Desigur.

Fasaro își netezi părul cu o mișcare lentă.

— Sînteți sigur, domnule doctor, că n-ați interpretat amenințările pe care Sandro le-ar fi proferat în fața dumneavoastră ?

— Da.

— Sînteți sigur ?

— Dar bineînțeles. Pentru ce această insistență ?

— Numai așa. În fine... Exaltarea despre care îmi vorbeați mai înainte ar fi putut să se traducă prin vorbe, prin cuvinte grave, nu-i așa ?

— N-a fost cazul.

— Bine, bine. Voi pune declarația dumneavoastră la dosar. Ne vom revedea. O veți semna cînd veți dori.

— Oh, bineînțeles...

Soneria telefonului, care răsună chiar în acea clipă, îi făcu pe Valerio să tresară. Dar Fasaro și ridicase receptorul. Asculta cu atenție vocea care zumzăia în aparat. „Am mințit cu stîngăcie, își spuse Valerio. Răspunsurile mele nu stau în picioare. Desigur că o mulțime de oameni cărora Sandro le debitase aiurelile lui au fost deja interogați... Toată treaba asta-i primejdioasă... Se vede de la o poștă că iau partea lui Sandro.“ Aruncă jur împrejur, prin încăperea mobilată cu sobrietate o privire distrată, și simți un junghi în inimă cînd, în spatele lui, îl zări pe inspectorul cu capul de rechin. Ce căuta acolo ? Cînd intrase ? De ce nu-l auzise intrînd ? De ce nu-și făcuse simțită prezența ?... Toate aceste întrebări i se învălmășeau în minte, întețindu-i neliniștea și o oarecare exasperare. „Numai de n-ar fi făcut Sandro prostii după plecarea mea ! Numai de-ar fi stat locului Delfina...“ Pentru prima oară își dădu seama cît de mult se angajase prin acțiunea lui. Dar nu regreta nimic. Din contră, hotărîrea de a-l salva pe Sandro se oțeli. „Indivizii aceștia o să-l chinuie clipă de clipă, pînă la comedia finală. Și apoi, ar urma infernul închisorii sau al ocnei. Dar dacă descoperă că l-am ascuns, voi plăti scump...“ Imediat se gîndi la Clara, la disperarea Clarei.

Dar ce făcea polițistul acesta în spatele lui ? Cînd voi să se întoarcă, își dădu seama că, în timp ce asculta la telefon, Fasaro nu-l scăpase din ochi și ceva se contractă în el, un bloc de gheață îi prinse ca într-o menghină pieptul. Fasaro îl privea fix, în timp ce vocea misterioasă „torcea“ întruna, neobosită.

— Ah, bine... bine..., spunea în răstimpuri inspectorul.

Cu o viteză amețitoare începură să se deruleze în mintea lui Valerio imagini răzlețe : a lui Sandro, a Delfinei, a Clarei, amestecate cu frînturi din frazele pe care

în chip absurd, memoria lui le fărîmița în bucăți strălucitoare și dureroase ca niște cioburi de sticlă.

În toată această învălmășeală, totuși, o parte din ființa lui veghea atentă, cu tresăriri ca ale unor sensibile antene de insectă, cu fine, foarte fine pulsații de animal la pîndă.

— Bine... Bine... Da..., spunea inspectorul.

Își întorsese privirea dar, să fi fost oare o iluzie? Lui Valerio i se păru că zîmbește batjocoritor. Zîmbetul acesta nu era decît o cută în colțul buzelor, un zîmbet trecător, ca și cum ironia nivela doar obrazul, fără a reuși să-l însenineze. Instinctiv, Valerio se simți amenințat. Furtuni de zăpadă îi biciuiau sufletul și așa gata înghețat. Din curte se auzeau voci. „Poate că ei nu știu nimic. Mai întîi de toate să nu-mi pierd capul." În spatele lui simțea prezența celuilalt. „Din cauza ăstuia era să-mi pierd cumpătul. Poate că ei nu știu nimic, dar trebuie să fiu prudent."

— Pe curînd!, zise inspectorul și închise telefonul. Apoi își frecă mîinile și se ridică.

— Ei bine, domnule doctor... Ce ziceam? Ah, da... Vă mulțumesc pentru raport și apoi... să vedeți! Ei! O să mai treceți pe la mine, ca să semnați mica dumneavoastră declarație. Trebuie să predau dosarul în după-amiaza asta. Și altceva acum. Corpul lui Gorzone a fost redat familiei. Poate fi eliberat permisul de înhumare, nu-i așa?

Ochii mari ai lui Fasaro, frumoșii lui ochi mari de femeie reflectau o lumină cenușie, moartă, o lumină oarecum funestă în timp ce pronunța ultimele fraze.

— Îl voi trimite doamnei Gorzone după ce vi-l dau la semnat, zise Valerio pe un ton neutru.

— De acord.

Valerio se îndreptă spre ușă. Polițistul stătea acum lîngă fereastră, și, cu mîinile la spate, părea absorbit de spectacolul străzii. Pe creștetul lui, un început de calviție făcea un rotogol trandafiriu în mijlocul părului, rar și cărunt, o pată dezagreabilă.

— În ce-l privește pe Sandro, zise inspectorul...

Valerio se întoarse, cu mîna dreaptă pe clanța ușii.

— În ce-l privește pe Sandro, sîntem pe urmele lui. E sigur că-l vom aresta foarte curînd, și că-l vom...

Se opri brusc. Gura i se strînse, fața i se încreți.

— Ah, domnule doctor! Iertați-mă!

Și izbucni în rîs.

Valerio simți cum picături de transpirație rece îi alunecă de-a lungul spinării. Dacă Fasaro i-ar fi spus în clipa aceea că se făcuse percheziție la el acasă, n-ar fi reacționat altfel. Ar fi rămas țeapăn, cu brațul încleștat de clanța ușii, cu șiroaiele de transpirație care îi rodeau carnea, însemnînd dîre lungi și adînci ca un lichid corosiv.

— Ah, domnule doctor!, zise Fasaro pe un ton vesel. Tocmai mă gîndeam la mica noastră conversație. Vă amintiți? Aluzia pe care ați făcut-o la comunicatele poliției!

— Bineînțeles, spuse Valerio, forțîndu-se să zîmbească.

— Dar nu vă spun asta ca să ascund... carențele noastre. Vom pune curînd mîna pe nenorocitul ăla.

Se apropie de Valerio, care simți aproape de el parfumul de om îngrijit, parfum proaspăt de săpun, de lavandă, de tutun fin, de stofă nouă. Putea distinge pe obrazul lui Fasaro micile riduri din colțul ochilor și pînă și puful de pe pomeți.

— Între noi, fie vorba, zise cu voce scăzută inspectorul, sînt de aceeași părere. Acest Gorzone nu era prea simpatic...

Îi întinse mîna. Valerio o strînse mașinal, și puțin după aceea se pomeni afară, cu respirația tăiată, ca aceea a unui scufundător în clipa în care iese din apă, cu o durere în fundul urechilor și cu inima zvîcnind.

V

DRUMUL NOROIOS DUCEA DE-A lungul coastei, în cornișe, deasupra stîncile cafenii, îngrămădite în dezordine, ca niște cadavre de cetacee, pe care furtuna le-a azvîrlit acolo, și lucind încă de spuma

mării ; valurile săreau la asaltul acestor namile cu o furie plină de avînt, spărgîndu-se în milioane de fărîme strălucitoare și retrăgîndu-se ca să atace din nou, fără răgaz, cu o obscură și primitivă încăpățînare de sălbăticiune. Soarele buimac alerga printre nori. Valerio se dusese să-și ia mașina, după ce vizitase cîțiva bolnavi. Gonea acum spre Pointe-Rouge, sub pretext că trebuie să verifice dacă „lupoaica", pe nume Camelia Linardi, îi îndeplinise întocmai ordinele. „Dacă nu l-a transportat pe Roberto la spital, ăsta riscă să treacă pe lumea cealaltă." Ar fi putut telefona medicului șef de la Cagliari dar, Pointe-Rouge îl atrăgea irezistibil. Mai era încă enervat de întrevederea lui cu Fasaro. „Poate că încă nu știe nimic. În definitiv, m-am lăsat impresionat." Înainte de a închide garajul, aruncă o privire grăbită spre bucătărie. Delfina lucra în liniște, cu fața ei de cal aplecată peste chiuvetă. Își ridicase amărîtul ei de coc chiar în vîrful capului și îl prinsese cu niște piepteni mari, garnisiți cu pietre lucitoare. Cînd, la rîndul ei, îl zări pe doctor, se plecă, schițînd gestul prin care voia să spună că nu avea corespondență, că în sala de așteptare nu erau clienți și că nu fusese chemat la telefon.

— Mă întorc spre prînz ! strigă Valerio în clipa cînd era gata să plece.

Se simțea la adăpost. „Sus, Sandro doarme probabil. Trebuie să mă întîlnesc cu Pietro încă astă seară. Pietro o să-l ajute." Drumul trecea pe sub un tunel scurt. La ieșire, doi carabinieri așezați pe parapet îl priviră. „Așadar, aici își continuă ei cercetările. Supraveghează locurile astea. N-au aflat."

Imaginea celor doi carabinieri, cu mîinile rezemate pe țeava puștii, îl urmări multă vreme. Se felicită pentru ideea avută. „Am făcut foarte bine că am venit să dau tîrcoale prin locurile astea. Să mă liniștesc." Și în ce o privea pe Clara era mulțumit, parcă ar fi salvat-o de un adevărat pericol.

Se hotărîse să nu-i spună nimic. N-avea rost s-o alarmeze. Dar Clara i-ar fi dat dreptate, avea această convingere.

Înainte de Pointe-Rouge îl aștepta o nouă surpriză. Una agreabilă : Alți doi carabinieri cu arma la umăr se

cățărau de-a lungul unei pante, printre cactuși, și un băiat tînăr, cu o bluză neagră, părea să le servească de ghid. Bluza foarte largă flutura în bătaia vîntului ca un drapel dezolant. Doi țărani nemișcați, sumbri și severi, îi priveau din vîrful colinei, cum ureă „Dar de ce mi-o fi spus Fasaro că Gorzone îi inspira aceeași antipatie ca și mie ?"

La o cotitură soarele îi bătu drept în ochi și fu nevoit să încetinească. Apoi ajunse la Pointe-Rouge cînd orologiul bisericii arăta ora unsprezece. Reperă foarte repede casa lui Roberto Linardi. Era la capătul satului, o căsuță cu acoperișul crăpat. Ceva rufe se uscau pe o sfoară, lîngă veranda dărăpănată. Un cîine scormonea într-o grămadă de gunoi sub fereastra cu obloanele desperecheate. Cînd mașina se opri, cîinele întoarse capul și o luă la fugă.

La prima chemare veni să-i deschidă o femeie bătrînă. Mama lui Roberto, fără îndoială. Avea trupul strîns într-o rochie neagră dintr-o stofă aspră. Recunoscîndu-l pe doctor, scoase un geamăt, își muște buzele și fugi înăuntru. Valerio o urmă. Pe un fotoliu de rafie din camera învecinată, dormita Roberto. Străbătînd fereastra, o rază de soare poposise pe obrazul lui scofîlcit, de culoarea noroiului. „Aș fi jurat că așa se va întîmpla", bombăni Valerio.

— *Pronto !* [1], spuse bătrîna, scuturînd umărul fiului. *Il dottore !* [2]

— Ce mai cauți aici ? Pentru ce nu te-ai dus la spital ?

Buimac, Roberto încerca să se ridice.

— Rămîi așezat, îi ordonă doctorul pe un ton furios. Unde este nevastă-ta ?

— Spală în pivniță.

Trei puști răsăriră ca prin minune. Le curgea nasul și stăteau încremeniți într-un ungher al încăperii, în timp ce, de la un colț la celălalt al ochilor lor lucioși, pupilele le alunecau curioase. Aveau toți trei obrajii înguști ca de șoarece și priveau uimiți la Roberto și la doctor,

[1] Îndată (ital.).
[2] Doctorul (ital.)

smiorcăindu-se fără încetare sau frecîndu-și nasul cu mîna neagră de jeg.

— Să meargă unul dintre voi să o caute pe mama, zise Roberto întinzîndu-și brațul descărnat.

— N-are rost, spuse Camelia apărînd deodată, gata parcă de harță. Îl privi cu obrăznicie pe doctor.

— Da, tot aici este trîntorul ăsta. Da. Eu mă sleiesc muncind să hrănesc toată banda. Ce mi-a adus el pe lumea asta, ai ? Tot ce cîștiga, bea ! Uite azi rezultatul ! Un bețivan cu desăvîrșire putred pe dinăuntru !

Păru deodată că-și dă seama de prezența copiilor.

— Și voi, ăștia, plecați în stradă ! Repede ! Derbedeilor!

Își scoase apoi șorțul ei gros din pînză de sac și-l înfruntă din nou pe Valerio.

— Da, domnule doctor, i-am sacrificat acestui tîrîie-brîu cei mai buni ani din viața mea. Eram fecioară, domnule doctor ! M-a luat fecioară. Eram frumoasă, și banditul ăsta nu se gîndea decît să tragă întruna la măsea și-și bea toată leafa, silindu-mă să muncesc, pentru că ceea ce știa el mai bine să facă era să bea și să-mi facă copii, și dacă nu s-ar fi prăpădit trei, bieții îngerași, ar fi trebuit acum să-i hrănesc și pe ei, împreună cu droaia asta, fără să o mai socotesc pe scîrba de bătrînă, pisăloaga asta, care m-a deochiat ! Pentru că de la ea mi se trage tot necazul, domnule doctor, ea este cea care venea să o vadă pe mama și îi cerea să mă mărite cu dobitocul de fii-su și eu, ca o tîmpită, m-am lăsat dusă, n-am rezistat, eram o biată fată care nu știa de nici unele, și mi-am irosit toată viața, și acum dacă el trebuie să plesnească, atunci să dea ortul popii ca un cîine sau să-i fie infirmieră stricata de mă-sa ! Eu trebuie să muncesc, să mă spetesc cu spălatul, ca să le dau la toți să mănînce, mi-ajunge pînă peste cap !

Se opri gîfîind, își aranjă febril șuvițele de păr care îi cădeau pe față. Bătrîna nu se mișcase. Privirea ei fixă și patetică nu-l slăbise pe doctor, în timp ce Roberto, epuizat, cu capul lăsat pe spătar, închisese ochii.

— Trebuie dus la spital, spuse Valerio cu calm.

— Ah !, n-o să mă ocup eu de asta ! Am prea mult de lucru ca să-mi pierd după-amiaza ! Și apoi, n-am o

lețcaie ! Pînă la Cagliari trebuie plătit autocarul. N-am de unde.

Își regăsise întreaga vehemență și vorbea ascuțit, cu pumnii în șolduri, iar cuvintele ei răsunau în încăpere ca niște plesnituri de bici. Pe o mobilă era o fotografie care o înfățișa pe Camelia și pe soțul ei, ea cu capul sprijinit drăgăstos de umărul unui Roberto mustăcios, care arborase un aer fanfaron. Era o fotografie veche, o mărturie crudă a vieții lor de altădată, al unui foarte scurt moment în care au crezut poate în fericire, cînd de fapt negurile existaseră dintotdeauna. Privi chipul plin de ură al Camelici.

— Plătesc eu călătoria, spuse cu greu Valerio. Îl însoțesc pe Roberto la Salina. Să vină și mama lui. Autocarul trece prin fața spitalului. Plătesc toate cheltuielile.

Simțea cum cuvintele îi zgîrie gîtlejul ca niște ace. Dar știa că grație Clarei putea rezista acestei descurajări care voia să-l doboare. Privirile îndreptate acuma asupra lui îl ardeau ca un fier roșu.

— Trebuie să te pregătești, Roberto.

Dar nimeni nu schița nici cea mai mică mișcare. Valerio puse o mînă pe brațul bătrînei.

— Pregătiți-vă și voi, ceilalți. Plecăm peste cinci minute. Nu trebuie să scăpăm autocarul de prînz.

Camelia ieșise deja. O ajunse pe verandă.

— Ai avut mult curaj. Vei mai avea nevoie încă de mult.

Dar ea ridică furioasă din umeri, continuînd injuriile.

— N-are decît să crape. Și scroafa împuțită de mă-sa odată cu el. Dacă n-ați fi venit !

Ea agită pumnul și coborî scările.

Atunci cînd ajunseră în stradă, Roberto se înclină spre doctor :

— A încercat să convingă toată lumea că mama m-a otrăvit. Ce ticăloasă, nu-i așa ?

Pe bancheta din spate, bătrîna privea peisajul, fără să-și părăsească expresia de animal fugărit.

— Bine că ați trecut pe aici ! Era să trimit pe fiul meu după dumneavoastră. Ea îmi zice : de-ai muri, ce ușurare ! Se spun astfel de lucruri unui bolnav ? Îmi

reproșează că beau. Are dreptate. Dar dacă nu beau, sînt pierdut. Trebuie să beau, pentru că dacă nu beau am chef să o ucid, să-mi omor toți copiii și să mă arunc în mare. Nu se cuvine să mărturisești, dar cînd ai băut te simți mai bine, ți-e cald pe dinăuntru, te cuprinde o liniște, nu-i așa? Dar ea nu-și dă seama. Îi pare rău că s-a căsătorit cu mine. E invidioasă pe prietenele ei care au avut mai mult noroc. Dar ce, o fi din vina mea? Zice că și-a stricat viața, că n-a fost niciodată fericită. Se spune oare așa ceva? Adevărul este că nu am găsit întotdeauna de lucru. Ar fi trebuit să merg să muncesc în Algeria. Sau în Tunisia. Dacă nu m-aș fi căsătorit, aș fi plecat acolo, și azi mi-ar merge bine și n-aș fi bolnav.

Departe de nevastă-sa își regăsea verva de vechi alcoolic. Dar în apropierea tunelului îi văzură pe cei doi carabinieri, care barau drumul. Valerio se opri în dreptul lor.

— E doctorul, spuse unul dintre carabinieri.

— Și tipul din spate? Cere-i actele!

Cel mai tînăr deschise portiera, întinzînd mîna către Roberto.

— Hai, grăbește-te.

Bătrîna femeie nici măcar nu întoarse capul. Încet, cu degetele lui deformate de ciment, Roberto își scoase portofelul și arătă un carnet de identitate unsuros.

— În regulă, zise tînărul carabinier care avea capul teșit ca o șopîrlă, pielea verzuie și solzoasă în jurul ochilor. Scuzați-ne, domnule doctor!

Valerio porni mașina, în timp ce Roberto, destins, se lăsă pe scaunul său.

— Ați văzut, ei? Ați văzut, domnule doctor?

Își apăsă cu mîna pieptul lui slab. Un strop de sînge îi colora obrajii. Părea foarte surescitat de întîlnirea aceasta.

— Îl caută pe Sandro. Tot pe Sandro. Scotocesc toate mașinile. Dar Sandro stă ascuns bine. Degeaba cotrobăiesc peste tot de azi-dimineață, n-o să găsească nimic. Au scotocit prin ferme și, de asemenea, prin peșteri.

Ah! Bine a făcut Sandro că a omorît javra aia de Gorzone.

— Roberto, zise bătrîna cu reproș.

Valerio o putea vedea prin retrovizor așa tristă cum era și cu gîndul aiurea, cu chipul său sfrijit, cernit de baticul negru, legat strîns sub bărbie.

Pătruns de frig, Roberto își ridică gulerul de la vestă, strîngîndu-și mai bine fularul subțire în jurul gîtului jupuit, plin de încrețituri și de culoarea argilei, în timp ce bombănea:

— N-are a face! Nu în felul ăsta vor pune ei mîna pe Sandro.

VI

DUPĂ CE O PĂRĂSI A DOUA ZI PE Clara, Valerio se duse la piață. Cumpără ceva merinde pentru Sandro. Își dădea perfect de bine seama că făcea o imprudență. Oamenii care îl cunoșteau îl priveau pe ascuns, cu o oarecare mirare. Soarele strălucea pe cerul palid străbătut de cîțiva nori încrețiți. Valerio știa că mai avea de străbătut un drum foarte lung, printr-o pădure deasă, înăbușitoare și plină de ochi bănuitori. O femeie tînără trecu prin fața lui. Purta pe cap un ulcior și avea un mers plin de grație, de noblețe, cu bustul drept, sînii țanțoși și cu o ușoară legănare a șoldurilor. O capră o luă la goană, urmărită de copii care rîdeau. Dacă Sandro va fi descoperit? Totul ar sări în aer! Poate că oamenii aceștia cunoșteau deja adevărul. Nu era oare o conjurație? Poate că într-o zi, care nu putea fi prea îndepărtată, niște mîini se vor năpusti asupra lui, prinzîndu-i umerii, brațele, picioarele.

Îndepărtă, cu o lovitură, un cîine flămînd care îi stătea în drum. „Domnule doctor, întrebă o precupeață, nu doriți cartofi?" Zîmbetul ei știrb avea ceva ironic. Răspunse „nu" și plecă.

„*Oggi si mangia Pasta Cirio vera Napoli.*" [1] (Peste o sută de ani toți oamenii aceștia vor fi morți. Și eu? Și Clara?) Trebuia să plece cît mai iute de acolo. Marea

[1] Azi se mănîncă paste făinoase Cirio, ca la Neapole (ital.)

se legăna, la capătul bulevardului, ca o eșarfă întinsă pe o sfoară. Colinele se colorau din roz în roșcat, apoi în maroniu, de parcă focul din miezul pămîntului începea să urce, să le coacă pe dedesubt, cu povara lor de case gata arse și de pini ofiliți. „Nu doriți portocale, domnule doctor?" — „Nu, mulțumesc!" Părăsi piața și o luă de-a lungul unei străduțe singuratice. *„Sole ardente di Sardinia, mago che fa sorgere della terra i frutti più profumati. Aranci! Limoni! Pompelmi di Sardinia!"* [1] Se întoarse la Sandro, pe care îl găsi stînd la picioarele patului, cu privirea fixă.

Valerio înșiră pe masă pîinea, șunca, brînzeturile, fructele și o sticlă de vin „Soarele arzător al Sardiniei!..." Sandro, ca îndobitocit, se întoarse spre doctor.

— Haide bătrîne, trebuie să mănînci, zise Valerio.

Sandro lăsă capul în jos și șopti că vrea să fie din nou cu Magda, dar Valerio nu era sigur că vorbise, nu era deloc sigur, și rămase acolo, lîngă pat, cu o mînă pe spătarul acestuia, în timp ce prin crăpăturile obloanelor închise pătrundea, apăsătoare, intensa lumină crepusculară. „O viață ratată." Pe perete, chipul Sfintei Fecioare, uitat acolo de mica servitoare siciliană, zîmbea și figura semăna, pînă la confuzie, cu fotografia Camelici Linardi ca tînără mireasă. „Mi-am sacrificat viața, domnule doctor!" Valerio se scuturâ de toropeală și-l prinse pe Sandro de umăr cu un gest frățesc:

— Mă duc chiar în dimineața asta să-l văd pe Pietro. Te vom scăpa din bucluc. N-are de ce să-ți fie frică de poliție. Niciodată nu vor pune mîna pe tine.

Sandro își ridică din nou spre el ochii întunecați, și Valerio avu poftă să-i strige ceea ce le spunea unora din bolnavii săi: „Nu mai pot face nimic pentru dumneata dacă nu vrei să trăiești. Dacă nu te agăți de viață, dacă îți pierzi speranța!" Dar se părea că lui Sandro ar fi trebuit să-i urle vorbele, de parcă ar fi fost amîndoi în largul mării, pe două vapoare diferite, despărțiți de un abis de apă spumegîndă. Poate că existau acele cuvinte magice care să pătrundă pînă în adîncul sufletului

[1] Soarele arzător al Sardiniei, vrăjitorul care face să răsară din pămînt fructele cele mai parfumate. Portocale! Lămîi! Grepfruturi (ital.)

aducînd consolare, alinarea tuturor suferințelor. „Ai s-o regăsești acolo, sus!" spuneau bătrînele, dar Valerio se temu să pronunțe această frază, convins că, auzind-o, Sandro l-ar fi scuipat îndată drept în obraz.

Îl bătu ușor pe umăr.

— Stai liniștit aici. Mă voi întoarce... Nu face zgomot...

Sandro nu răspunse, rămase nemișcat, dar Valerio ghici că un gînd își făcea loc în mintea lui. Că urmărea cu privirea sa interioară un gînd arzător, disperat, devastator.

— Mă voi întoarce..., murmură din nou doctorul cu amărăciune.

Încuie ușa cu grijă, puse cheia în buzunarul hainei și coborî scările. Rămase surprins întîlnind-o pe Delfina în coridor.

— Ai venit devreme astăzi, zise el.

— E ora nouă. Sînt chiar în întîrziere, spuse bătrîna.

— E nouă?, repetă Valerio puțin mirat.

Trecu în cabinetul său și-și consultă agenda. Șterse numele lui Fasaro. Se dusese în ajun să-și semneze declarația, puțin înainte de închiderea birourilor poliției. Alesese ora dinadins, pentru ca să nu dea ochi cu inspectorul. În dimineața aceea trebuia să meargă la infirmeria minei. „Îl voi întîlni pe Pietro." Pietro lucra acolo de lunea trecută. „Am neapărată nevoie de el." Îi trebuia un sfat bun, un fir călăuzitor, un punct de orientare. În aceeași clipă își dădu seama că Delfina îl observa din fundul coridorului. Dar ea întoarse privirea, îndată ce văzu că doctorul venea spre dînsa.

— Ce dorești? Ce te-a apucat?, întrebă Valerio cu o voce înfundată în care clocotea furia.

— Păi, domnule... Eram... Adică domnul nu și-a luat micul dejun. Voiam să-l întreb pe domnul dacă trebuie să-l pregătesc...

— Nu, mulțumesc, bombăni el.

Avea gîtul uscat. Bău un pahar de apă. „Doamne, numai de n-ar fi făcut Sandro imprudențe! Sau să-i fi năzărit bătrînei ideea să se cațere acolo, sus, să asculte la ușă! Și ea mă spionează probabil. Poate m-a văzut la piață!"

Puse paharul pe masa din bucătărie. În spatele lui, Delfina manevra tacîmurile, pe care le lovea dinadins unele de altele, ca pentru a-și manifesta nemulțumirea. Îi aruncă o privire și-i văzu ochii împietriți, buzele palide și strînse.

— Iartă-mă, spuse el, sînt puțin cam nervos în dimineața asta.

Se întoarse în cabinetul lui. Poate că Delfina rîdea în spatele lui! Să fi descoperit totul? Poate că i se luase deja un interogatoriu, înainte de plecarea ei de acasă! Îi reveni în minte imaginea cîinelui flămînd, pe care-l alungase în dimineața aceea; se răscoli, mușcîndu-i inima, sfîșiind cu furie vălul acela fin de iluzii care o apăra pe Clara. „Dacă se descoperă că l-am ascuns pe Sandro, mă vor aresta. Voi fi despărțit de Clara." Cu coatele pe masă își prinse capul în amîndouă mîinile. „Fac un imens sacrificiu, Sandro! Tu ar trebui să-l înțelegi mai bine decît oricine. Luni de zile despărțit de Clara." Instrumentele nichelate din vitrină aruncară sclipiri orbitoare. „Dar noi sîntem bărbați, Sandro și sînt lucruri pe care un bărbat trebuie sau nu trebuie să le facă, altfel nu mai este un bărbat, ci un cîine cu botul în gunoi, un cîine care acceptă biciul. Și te voi salva Sandro, pentru că ai venit să cauți adăpost la mine. Și bine ai făcut, căci noi sîntem frați și nu te voi părăsi niciodată." În acea clipă se auzi soneria telefonului, și el ridică receptorul suspinînd. Era doamna Francesca Marchesi, care-l ruga să vină pe la ea și-i amintea că în dimineața aceea începea a doua serie de injecții pe care i le prescrisese.

Ca să ajungi la familia Marchesi trebuia să străbați o serie de străduțe mărginite de grădini. Casa se ivea, în cele din urmă, din mijlocul palmierilor. În spate se întindeau pămînturi plantate cu măslini. Doi pini mari încadrau portalul împodobit cu o lampă frumoasă de fier forjat. Francesca Marchesi îl introduse pe doctor într-un mic salon plin de covoare, perne și picturi.

— Soțul meu este la vînătoare, zise Francesca surîzînd. Zîmbetul ei, puțin disprețuitor, dădea frazei următorul sens: „Vedeți cu ce ocupații idioate se poate mulțumi bruta asta? Și cînd te gîndești că sînt soția lui, nu-i

așa?" Avea treizeci și trei de ani, suferea din cauza staturii sale mici și purta întotdeauna tocuri înalte, care o făceau să țopăie. Valerio știa că „își pusese ochii pe el" și se ferea. Purta în dimineața aceea un capot ușor, cu un decolteu îndrăzneț; poalele lui se despicară cînd se trînti într-un fotoliu, și atunci se ivi piciorul gol, nervos, epilat cu îngrijire. Vorbea scurt, rîdea ușor și avea gesturi repezi. Foarte autoritară, își strunea neîndurător lucrătorii și servitorii și-i plăcea să se laude cu energia, cu „forța ei sufletească." Se aflase totuși, datorită indiscreției servitorilor, că plîngea adesea pe ascuns și că fusese văzută apoi cu ochii roșii și fața umflată.

— Tocmai fierbe apa, dragă doctore, zise ea dînd vocii inflexiuni cuceritoare. Sper să mă lase în pace reumatismul după aceste nouă fiole, nu?

— Va trebui să faceți o altă serie în septembrie, zise Valerio.

— Ei bine, îmi va face plăcere să te primesc din nou, să te am printre oaspeții mei.

Plecă capul, aruncă o privire malițioasă printre genele pe jumătate închise și surise cochet:

— Ca doctorul să vină este suficient să fiu bolnavă, spuse ea, dar ce trebuie să fac ca prietenul meu Luigi Valerio să simtă îndemnul de a veni, din timp în timp, să-mi țină de urît?

— Am mult de lucru, spuse Valerio nonșalant.

— Știu, știu, dar nici atîta încît să-i neglijezi pe cei care-i iubești, să nu le acorzi nici o singură clipă, să-i părăsești de tot, să-i uiți?

„Scena cea mare" gîndi Valerio care, stoic, aștepta cu seringa pregătită. Francesca se uita la doctor fără a înceta să surîdă. Pentru faimoasele ei injecții refuzase întotdeauna serviciile unei infirmiere sau ale unei moașe, sub pretext că mica înțepătură o sperie îngrozitor și că numai mîna ușoară a lui Valerio o putea face suportabilă. Ceea ce nu o împiedica adesea să cadă în brațele doctorului, plîngîndu-se că se sufocă și deschizîndu-și singură corsajul, cu o surprinzătoare dexteritate. Dar Valerio rămînea de piatră, ceea ce într-o bună zi provocă din partea ei remarca vulgară și dezagreabilă: „Dum-

neata ai putea fi mai degrabă Comandorul decît Don Juan!" Dar o cunoștea prea bine și-i opunea invariabil aceeași răbdare rece. Știa că avea de soț un vlăjgan aspru, care o bruftuia și care prefera fetele de la fermă. Cele trei domenii ale sale erau populate de bastarzii lui, și se spunea că luase drept amantă chiar pe una din propriile sale fiice, în vîrstă de paisprezece sau cincisprezece ani. Se arăta rar la Salina, unde sosirea acestui uriaș, bărbos, împuțit și puternic creea deîndată panică printre servitori și oamenii de curte.

In cele din urmă o slujnică aduse o cratiță mică din care ieșeau aburi.

— Bine. Pune-o aici și lasă-ne, Natalia, ordonă doamna Marchesi. Și începu îndată să scoată gemete ușoare: „Oh, doctore! N-o să mă doară, nu-i așa? O să fie ca dățile trecute? Ce îngrozitor! Ce supliciu! Doamne, Doamne!"

Dar cînd Valerio termină de umplut seringa, ea își săltă repede capotul, își arătă pînă la șale carnea ei frumoasă și aurie, cu o încîntătoare lipsă de pudoare, fără să înceteze cu gînguritul, suspinele și rugămințile.

— Gata, am terminat, zise Valerio. Nu v-a durut, sper.

— Oh, nu, zise ea cu blîndețe suspectă. Cînd îmi faci dumneata injecția niciodată nu mă doare.

— Ei bine, pe mîine dragă doamnă. Dar vă sfătuiesc, de asemenea, să faceți o cură scurtă la Valdiviano Ar ajuta tratamentul.

— Oh, da! sînt sigură că vei face totul ca să-mi dispară aceste dureri insuportabile. Știi că nu pot dormi noaptea și că brațul îmi pare atunci de plumb?

— Vă veți vindeca. Puțină răbdare.

— Pleci deja?

— Trebuie să merg la mină. Este ziua mea de vizită la infirmerie.

— Nu vrei să bei ceva cu mine?

— Oh, la ora asta nu beau nimic! Vă mulțumesc.

Frumoșii ochi ai Francescăi sclipiră. Făcu o grimasă, confecționîndu-și o mutră contrariată.

— Ești rău.

Comedia asta îl agasa pe Valerio. Era gata să plece, cînd tînăra femeie spuse cu un fel de arțag:

— Dacă ai ști cît sînt de singură și de nefericită! Nu toată lumea poate avea norocul doamnei Gorzone!

— Norocul?!, se miră Valerio.

— Oh, soțul ei, știi doar, nu valora mai mult decît al meu! Și sînt bucuroasă că asasinul nu a fost prins. Sper că-i va scăpa domnului Fasaro. Uite, i-am spus aseară că dacă Sandro Galli ar fi venit la mine, l-aș fi ascuns.

— De ce i-ați spus asta? întrebă Valerio fără să se uite la tînăra femeie. Se temea că va citi în ochii ei un pericol foarte apropiat, sigur, inevitabil. Își închise încet trusa. Degetele lui se mișcau aproape automat. Ce va afla oare de la zănatica asta, care probabil făcea amor cu Fasaro, căruia îi smulsese unele confidențe despre ucigaș și despre rezultatul cercetărilor?

— Ei bine, zise Francesca, domnul Fasaro e sigur că asasinul se ascunde în oraș, că în seara crimei nu a fugit peste cîmp, ci a rămas aici, sau că cineva îl ascunde, înțelegi?

— Desigur, bombăni Valerio. Avu deodată impresia că se găsește singur, în plină noapte, pe peronul pustiu al unei gări, fără putința de a fugi undeva, cu valizele sale inutile în fața unor șine, și ele fără de vreun folos. Simți mica voce răutăcioasă a Francescăi inundîndu-l ca un val de apă fierbinte.

— Bineînțeles că oamenii cumsecade care vor să-l protejeze pe bietul Sandro trebuie să știe că lucrul ăsta îi poate costa scump. Foarte, foarte scump.

— Într-adevăr?, întrebă Valerio, deplasîndu-se puțin pentru ca să ajungă drept în fața tinerei femei.

— Așa mi-a spus domnul Fasaro. Într-un asemenea caz legea prevede cel puțin doi ani de închisoare. Dar, bineînțeles, pedeapsa poate fi și mai mare.

— Bineînțeles, murmură Valerio foarte calm...

Fața mică de păpușă japoneză nu exprimă decît prostia cea mai inofensivă. „Nu-i cu putință ca Fasaro să-i fi sugerat bietei Francesca această stupidă comedie".

— Înmormîntarea lui Gorzone are loc azi la orele unsprezece dimineața. Nu-i așa că vei merge, doctore?

— Nu, regret. Trebuie negreșit să mă duc la infirmeria minei. Îngrijesc niște răniți.

— Răniți ?

— Da. A fost de curînd un accident.

— Ah, zise ea. Și pe cînd se întorcea să ia o țigară dintr-o cutie de pe masă, Valerio păru că aude din adîncul ființei sale vocea lui Sandro care gemea : „Salvați-mă." Dar poate că Gorzone era cel care implora, sau Magda, sau el însuși — prizonierul infamei sale închisori de carne. Cu toate că abia perceptibilă, frecarea chibritului îl făcu totuși să tresară, și el văzu doi șerpi de lumină lucitori care-l priveau din fundul ochilor doamnei Marchesi, doi șerpi mici de tot, care se stinseră bruse în momentul în care Francesca aruncă chibritul.

— Știu că nu fumezi, zise ea, și-mi reproșezi probabil faptul că eu fumez.

— Nu vă reproșez, răspunse Valerio mohorît.

Își spuse : „Am făcut ce trebuia să fac. Și asta e BINE. Dar Clara, va înțelege oare Clara ?" Îl intriga un semn misterios de pe covor, un desen foarte simplu, a cărui valoare magică ar fi trebuit s-o ghicească imediat. Întinse piciorul și acoperi cu vîrful pantofului o linie roșie care înainta ca o suliță.

— La ce te gîndești ?, se fandosi Francesca. Răule ! Cît de departe ești de mine !

— Iertați-mă, doamnă. Trebuie să plec. Mă duc să-mi iau mașina și-o șterg spre mină.

— Da, da, făcu ea ridicîndu-și un deget în dreptul tîmplei, cu un aer malițios ; poate că ai o prietenă și din cauza ei mă neglijezi. Nu-i așa ?

— Pe curînd, zise rece Valerio.

Ea îl apucă de braț.

— Nu ți-e ciudă pe mine ?, întrebă ridicîndu-și sprîncenele ca un arc.

— Păi, de ce ?

— Fiindcă-s atît de răutăcioasă cu dumneata.

Valerio avu chef s-o pălmuiască. O apucată ! Dar poate că ar fi trebuit să o asculte cu mai multă atenție. Oare nu Fasaro era cel care vorbea prin gura ei, cel care-l privea ironic prin ochii Francescăi ? „Doi ani de închisoare, Clara !" Ieși în grabă — „mai bine mort" —, o luă pe o

străduță, își spuse din nou că se va sinucide și descoperi apoi dintr-o dată fericirea de a umbla în plin soare, de a fi singur, liber, în blîndul, liniștitul, tristul și consolatorul parfum al grădinilor.

VII

ODATĂ TERMINATĂ VIZITA, Valerio se închise în cabinetul său de la infirmerie. Răniților le mergea bine. Nu avea nici o teamă în privința asta. Atunci cînd sirena anunță la prînz oprirea lucrului, trimise un puști să-l caute pe Pietro, care lucra la magazia de explozive. Un tren de vagonete defila pe sub fereastră, încărcat cu mineri care se îndreptau spre cantină. Oamenii aveau chipuri aspre, acoperite de o pulbere roșcată, și toți erau tăcuți și gravi.

— Bieții oameni, gîndi doctorul.

Privi cu o îngrijorare crescîndă cerul scînteietor și colinele punctate de tufe negre, ca și cum cineva care se furișa prin spatele lui sta gata să-l prindă de gît și să-l sugrume.

„Fasaro nu ar fi așteptat dacă m-ar fi bănuit. Mi-ar fi vorbit, ar fi întrebat-o pe Delfina și ar fi făcut o percheziție la mine acasă." Știa că se înfunda într-o beznă adîncă. „Pentru ce ? Pentru ce ?" striga Clara. Mai putea să se întoarcă, să revină, îndreptîndu-se către luminoasa solidaritate, dar prefera să continue solitar și surd la toate chemările.

— Sînt bucuros să vă văd, domnule doctor, zise Pietro apărînd pe neașteptate în fața lui.

Obrazul arăta tot ca acela al unei femei bătrîne. Nu mai purta mantaua de infanterist, ci o salopetă kaki. Cu șapca în mînă, zîmbea legănîndu-se pe picioare.

— Ia loc, am să-ți vorbesc, zise Valerio.

— O fi vorba de Sandro ?, întrebă Pietro cu ochii holbați.

— Da.

— Eram sigur. „Curcanii" au venit a doua zi după întîmplare. Au interogat mai mulți oameni, și pe mine printre ei.

— Ce voiau ?

— Îl căutau pe Sandro, bineînțeles, și știau că eram prietenul lui. M-au întrebat dacă Sandro spusese vreodată că l-ar omorî pe Gorzone. M-am făcut că plouă, bineînțeles. Am povestit prudent că niciodată Sandro nu spusese astfel de lucruri.

— Bine ai făcut.

— Știți că au primit întăriri ?

— Ce întăriri ?

— Polițiști de la Neapole. Sosiți aseară cu avionul. Sînt furioși pentru că nu găsesc nimic.

— Nu știam.

— Sper, în ciuda tuturor acestor măsuri, că vor da greș pînă la urmă. Sper că Sandro e pitit bine. Umblă zvonul că se ascunde în oraș. Eu cred mai degrabă că se plimbă prin mijlocul hățișurilor de pe malul mării.

— Este la mine, zise Valerio cu o voce obosită.

Pietro lovi cu pumnul în birou :

— La naiba, domnule doctor ! Și mi-o spuneți așa ? Dar e de necrezut !

Cei doi bărbați se priviră o clipă fără să-și spună nimic. În ochii triști ai lui Pietro scînteia o licărire de groază . „Așa e, așa e", cîrîia în capul lui Valerio ceva ca o pasăre ce-i izbea tîmplele cu aripile. Un alt glas șușotea „Și asta mă poate costa doi ani de închisoare ! Și există o femeie pe care o iubesc, și vom pieri amîndoi dacă ne despart." „Prostule", țipa pasărea, lovindu-l puternic cu ciocul.

Se auzi clopotul de la cantină. Dangătul lui pițigăiat își luă zborul în aerul orbitor de lumină. „Două injecții. Două injecții cu stricnină. Ne vom culca, Clara, unul lîngă altul. Clara, dragostea mea !..." „Prostule !", trîmbița pasărea din ultima încăpere a unui șir de săli lungi, care aveau ecou. Chipul lui Pietro se topea în fața lui, ca o mască de ceară la căldura unui cuptor !

— Vă pot ajuta cu ceva ?, întrebă Pietro tulburat.

— Da. De aceea am vrut să te văd. Mă tem că-l vor descoperi pînă la urmă. Trebuie să-l punem la adăpost sigur. Să căutăm un mijloc.

— Se-nțelege, răspunse Pietro.

Urmă încă o tăcere.

— Domnule doctor, nu toți camarazii mei de aici sînt de acord cu crima, dar toți ar vrea ca Sandro să scape. Nu toți aprobă faptul că l-a împușcat pe Gorzone. Totuși putem conta pe ei...

— Ești nebun !, tună Valerio, care simțea cum i se umezesc mîinile și-l acoperă o transpirație rece. Sfinte Sisoe, prost a mai fost ! Să încredințeze un secret de o asemenea importanță unui mărginit ca Pietro ! S-a zis ! Își prinse capul în mîini.

— Pietro, murmură doctorul pe un ton rugător. Să nu care cumva să sufli o vorbă. Rămîne un secret între noi doi... Numai între noi !

Imaginea lui Pietro se deforma acum în mod ciudat. Se deforma în întregime. „Îți amintești, Clara, de prima noastră escapadă la Buggerù ? Plaja cea mare, valurile verzi. Fericirea care făcea să ne bată inimile cu mai multă putere, inimile noastre unite pe vecie. Ochii tăi, draga mea Clara, ochii tăi în care întrezăream edenul, ochii tăi care îmi oțeleau încrederea, mă făceau să înțeleg că moartea nu este sfîrșitul misterului vieții."

— Ce doriți de la mine, domnule doctor ?

Valerio încercă să ridice mîna, ca pentru a spune : „Știu și eu ?", dar mîna i se păru grea, prinsă într-o menghine. Deci nu exista nici o ieșire. Pietro îl privea cu atenție.

— Mi-a venit o idee, domnule doctor.

— Și anume ?

— Am un văr care se va întoarce peste o săptămînă de la Palermo. Are o mică barcă cu pînze. Navighează între Palermo și Sicilia. Dacă plătiți călătoria, va consimți, sînt sigur, să-l ia pe Sandro, să-l treacă în Tunis sau în Algeria. Pentru manevrarea vasului este nevoie de doi oameni. Voi pleca și eu cu el și cu Sandro, astfel încît la întoarcere văru-meu să nu fie singur. Trebuie să reușim.

— De acord, zise Valerio, voi plăti călătoria. Ești sigur că vărul tău va accepta ?

— Sigur. O să meargă, veți vedea. Vom pleca de pe plajă în toiul nopții. Cunoașteți pe cineva acolo, de partea cealaltă ?

— Pe cineva ? Da... la Tunis.

— Persoana va trebui să fie anunțată ca să-l ajute pe Sandro încă de la sosire.

— Așa voi face.

Nu mai erau probleme. Sandro va fi salvat. Clara era salvată. Îl cuprinse din nou toropeala. Nici nu mai știu dacă vuietul pe care îl auzea venea sau nu de la al doilea tren cu vagonete, care ieșea la suprafață, pe sub fereastră, în dreptul platformei din fața infirmeriei.

— Mă duc la cantină. Atunci rămîne așa, domnule doctor ?

— Să vii la mine cu vărul tău. La căderea nopții. Treceți prin grădină.

...Rămase singur. Oare va pleca și el într-o zi spre acea mirifică Americă de Sud de peste Ocean ? În America de Sud, cu Clara, mai tînără, mai înfloritoare și mai dragă ca oricînd, cu Clara, după ce se va termina agonia asta, care-i stoarce ultima picătură de vlagă. La ora aceasta se termina probabil înmormîntarea lui Gorzone, în mijlocul mormintelor înconjurate deja de flori primăvăratice. Apoi, ca fulgerul unei coase printre mlădițele vii ale amintirilor sale, răsări Angela... Angela se va înapoia în curînd. Valerio se ridică. Nimic deci nu se sfîrșise. Ajungeau pînă la el niște strigăte care veneau din piața cea mică. I se păru că o mulțime enormă îl înconjoară amenințător, îl huiduie și cere condamnarea lui la moarte.

VIII

— DAR CE AI DRAGULE ? CÎT DE trist și de nervos ești !

Clara îl reținea tocmai cînd era gata să plece. „Ochi frumoși ! Suflet iubitor !“ gîndi Valerio, mîngîindu-i umărul. Trebuia să o liniștească, să-i alunge îngrijorarea. „Sînt dărîmat de-a binelea !“

— N-am nimic, Clara dragă. Poate că sînt puțin obosit.

— În cazul ăsta să plecăm la Boggerù, sîmbătă. Te vei odihni cel puțin două zile...

— Și bolnavii mei ? Vrei să-i părăsesc ?

Zîmbi și o atrase pe tînăra femeie la pieptul lui. Dar în gînd îi umblau cu iuțeală cuvintele : „N-aș putea trăi departe de tine ; atît de mult timp departe de tine...“ Se risipeau, se învălmășeau și iar se regrupau aceste cuvinte obsesive. Păreau gravate pentru totdeauna în sufletul lui îndurerat. „*Suferiți de nevralgii, de dureri de cap și de dinți, alte dureri ? Folosiți calmantul Verano.*“ Bine, bine ! Un bulin și dispar toate durerile. Dar a mea ?“

— Promite-mi că vom merge la Boggerù, zise ea.

— Bine. Plecăm sîmbătă la Boggerù. Dar o să fie timp urît.

— Nu vom ieși din micul nostru han. Vom privi marea.

— Pentru ca șederea să fie mai plăcută, sper că vei accepta să facem și diferite nebunii ?

— Tot ce dorești, dragostea mea.

Se strînse aproape de el.

— Cît te iubesc !, zise ea cu glas scăzut, și cu o inflexiune de durere. Fără tine nu exist, Luigi. Departe de tine abia dacă trăiesc, sînt o umbră...

— Clara, murmură el tulburat, cu inima bătîndu-i în pulsații scurte și puternice.

Capul Clarei se sprijinea pe umărul lui, și din părul ei se desprindea un parfum de lămîiță. Simțea pe piept sînii Clarei, calzi și ușori ca două păsări mici.

„Femeie ! femeie !“, își zise, în timp ce pe pardoseală soarele înainta așa cum se întinde o pată de sînge.

— Ce-aș deveni fără tine, iubitule ?

Aceeași voce reluă în șoaptă la urechea lui :

— Ce-aș deveni fără tine ? Totul ar fi pustiu și nimic n-ar mai avea sens, dragostea mea, dragostea mea...

Mii, milioane de lumini sclipeau în chiar inima cascadei solare, care se revărsa prin fereastră pe dalele mari și roșii.

— Fără tine sînt pierdută !...

Era ca o chemare care urca din fundul unui abis, atenuată de distanță, dar pe care-o înțelegea, oh !, o înțelegea, ca și cum în timpul altei vieți ar mai fi trăit singurătatea amară a acestor zile, a acestor nopți jalnice, a acestor minute în care sufletul se chircește dintr-o dată și dorește moartea. Ridică capul Clarei și văzu lacrimi în ochii ei. O îmbrățișă tandru, o legănă ca pe un copil deznădăjduit.

— Ai încredere, Clara. Te iubesc, ai încredere.

Trebuia să lupte, să înfrunte dușmanii din umbră, să o cîștige pe Clara. Se desprinse puțin din îmbrățișare și-i murmură :

— Pe deseară.

— Pe deseară, răspunse ea, forțîndu-se să surîdă.

Înainte de a se întoarce acasă, se duse la doamna Marchesi, pe care o găsi stînd în pat. Purta o cămașă de noapte aproape transparentă, prin care putea fi admirat în voie pieptul ei frumos, rotund și destul de plin. Valerio își ceru scuze că nu putea să stea mai mult. Francesca găsi de cuviință să-l informeze că soțul ei e plecat, că petrecuse o noapte tristă în casa aceea mare și pustie, și că nu mai încăpea îndoială că duce o existență stupidă, fără măcar un singur prieten adevărat. Valerio abia dacă o ascultă. Termină cu injecția în mai puțin de trei minute și trecu apoi la Biancardi, cărora le îngrijea pe cei doi copii bolnavi de dizenterie. De acolo, coborî spre port, se înfundă în cartierul vechi, unde, în cîteva dughene nenorocite, întunecoase și murdare, cumpără conserve, pe care le ascunse în buzunarele largi ale paltonului. Apoi se întoarse acasă. Delfina era în grădină. Așezată la soare, pe o ladă mică, curăța cartofi. Arăta tot posacă și-l salută cu răceală pe doctor.

— Nimic nou ?, întrebă Valerio.

— Ba da. A venit doamna Argelli. Fiica ei cea mare are febră puternică. Vă așteaptă...

— Atît ?

— Ah ! Și domnul Fasaro.

— Ce voia ?

— Era în trecere. Dorea să vă vadă.

— N-a lăsat vorbă ?

— Nu, n-a lăsat vorbă.

— Bine, zise doctorul.

„Bine ! bine !“, auzi răutăcios și ironic ecoul pătrunzîndu-i în creer.

Urcă în camera lui, după ce închise ușa coridorului. „Dacă Delfina se cațără pînă aici, o s-o aud.“ Sui apoi cu grijă scara de lemn care ducea spre mansardă. Se forța să nu facă treptele să scîrțîie, dar Sandro îl auzi și, cînd împinse ușa, îl găsi în picioare, aproape de intrare.

— Ai dormit ?

Sandro nu făcu nici o mișcare. Valerio observă că abia se atinsese de proviziile din ajun. În timp ce-și golea buzunarele, îi făcu vehemente reproșuri, pe un ton scăzut.

— Pentru Dumnezeu, „bătrîne“, trebuie să mănînci ! N-ai voie să te lași. Peste cîteva zile o să ai nevoie de toate forțele tale, de toată îndemînarea ! Poliția continuă să te caute. Dacă stai liniștit aici, totul va merge bine. Trebuie să mănînci, să fii pregătit.

Sandro făcu un gest care putea să însemne : „la ce bun !“ și care îl exasperă pe doctor.

— Nu trebuie să pună mîna pe tine !

— Ce-mi pot face ?, întrebă Sandro cu indiferență.

— Muncă forțată sau așa ceva ! Te vor pedepsi foarte aspru.

Sandro ridică din umeri.

— Cu ajutorul lui Pietro, te vom trece în Tunisia. Am făcut un plan destul de simplu. Dar totul va depinde, în primul rînd, de tine.

— Ce o să fac în Tunisia ?

Îl privea pe Valerio cu ochii lui întunecați, ca de mort. La asta n-avea nici un răspuns. Nu se putea lupta împotriva morților. „De ce a venit Fasaro ?“ Valerio își dădea seama că niște mîini agile îl zidiseră de viu, cu o viteză vertiginoasă. „Ce vrea ?“ Poate a descoperit că-l țin ascuns pe Sandro. Zidul înălțat în juru-i trebuie dărîmat cît mai iute. Se sufoca deja. „Voi trece imediat să-l văd pe Fasaro.“

— Ascultă. Săptămîna viitoare, Pietro și vărul lui te vor lua la bordul unei mici bărci cu pînze. Te vei pomeni lîngă Tunis. Vei vedea Tunisul, ce naiba ! Îți voi da adresa unui prieten. Vei trece pe la el. Te va ajuta. Dar trebuie să fii în putere, să reziști, nu să înclini steagul ! Ce naiba — doar nu ești o fetiță ? Atunci ?

Se chinuia să reînvie un cadavru și-și dădea seama de asta. Cuvintele nu mai aveau răsunet la Sandro, alunecau peste obrazul lui, nu-l mai atingeau, nu mai era cine să le audă. Ți se sfîșia inima și gîndul te ducea la o corabie care, părăsită și lipsită de echipaj, rătăcește pe o mare de neguri, corabie care încă mai plutește, dar care nu mai are la bordul ei nici o vietate.

Pentru ce vrea Fasaro să te vadă ? întrebă aceeași mică voce ironică ; „Poate că risc în mod inutil !“ Dar meseria lui era să lupte contra morții, chiar inutil, chiar fără de speranță, pînă la ultima bătaie a inimii. „Te voi salva, Sandro !“ Magda și cu el schimbaseră altădată cuvinte arzătoare, poate aceleași cuvinte magice pe care Valerio și Clara le rostiseră în dimineața aceea, clădind cu ele o fragilă baricadă împotriva morții, o baricadă pe care moartea o doborîse dintr-o singură suflare ! „Își va putea reface viața la Tunis !“ șopti fantoma batjocoritor la urechea lui Valerio. Ca și cum o viață se poate „reface“, un arbore tăiat de rădăcinile lui replantat !

— Te las. Revin deseară !

Scara părea cufundată într-un adînc misterios și Valerio, înspăimîntat, cobora cu inima golită de orice speranță. Și cînd ajunse la parter, o zări pe Delfina pe ultima treaptă. Întunecată, cu ochii ficși îl aștepta ca un înger răzbunător.

— Ce vrei ?, întrebă cu brutalitate doctorul.

— Păi, domnule... Voiam să-l previn pe domnul că iar a sunat doamna Argelli, că-l roagă pe domnul să vină de urgență, pentru că fiica ei delirează, are febră mare de tot...

IX

NIȘTE NORI SUBȚIRI ÎNCEPEAU SĂ acopere cerul atunci cînd el trecu de gardul de fier de la poliție. „Nu se va întîmpla nimic !“ De ce-i spusese doamnei Argelli că nu se va întîmpla nimic ? O rafală mare de vînt agita frunzișurile. Mica Argelli — treisprezece ani — îl urmărea din priviri : „Nimic nu se va întîmpla !“ O nouă greutate se adăuga celorlalte. O santinelă citea un jurnal pe care scria cu litere mari : *Insurecție la Cairo !* Se ridică, împături jurnalul... *În Coreea bombardierele S.U.A...*

— Cu inspectorul Fasaro, vă rog.

— Este ocupat. Mă duc să văd dacă vă poate primi.

Valerio își închise paltonul cu grijă și-și frecă mîinile. Erau transpirate și fierbinți.

— Puteți intra, domnule, zise santinela.

— Ce mai faceți ?, îl întîmpină vocea lui Fasaro, mai înainte ca doctorul să-l descopere în spatele mesei, cu gabardina sa pe umeri și țigara între buze. Nu era singur. Doi bărbați ședeau în fața lui. Se ridicară de îndată ce intră doctorul, și cel mai gras dintre ei se așeză pe o măsuță de lîngă fereastră. Celălalt ieși, după ce schiță un salut.

— Ce surpriză, domnule doctor ! Ce pot face pentru dumneavoastră ?, întrebă Fasaro pe un ton vesel.

— Ați trecut azi-dimineață pe la mine. Aveați să-mi spuneți ceva.

— Eu ?

Se întoarse spre polițistul cel gras, să-l ia parcă de martor pentru totala lui ignoranță, și apoi exclamă rîzînd :

— A, sigur ! Iertați-mă ! Dar nu trebuia să vă deranjați. Era vorba de un fleac.

„Teatru“ își spuse Valerio, care se așezase într-un fotoliu de unde-i putea zări pe ambii inspectori deodată.

— Cînd zic fleac, poate că exagerez... Credeam că poate să vă intereseze vestea pe care am primit-o în dimineața asta.

Valerio aștepta foarte calm, cu mîinile întinse pe brațele fotoliului, două mîini docile, perfect liniștite, pe care oricine le-ar fi putut studia, căci nu tremurau, lucru ușor de verificat.

— În noaptea asta s-a sinucis bătrînul Fuosco, în celula lui, la Cagliari

— Ah, exclamă Valerio înclinînd puțin capul.

— S-a spînzurat de bara de la lucarnă, cu un soi de funie pe care și-a fabricat-o sfîșiindu-și hainele. Și cum treceam prin fața casei, m-am oprit să vă comunic concluzia acelei triste întîmplări. Dar cum îi merge micuței ?

— Bine. Este acum în afara pericolului. Cu toate acestea ceva va fi mult mai greu de vindecat decît trupul. Cine poate prevedea efectele unui astfel de șoc într-un suflet de copil ?

— E adevărat, spuse Fasaro.

Valerio ar fi putut să se ridice în clipa aceea. Totul fusese spus, dar instinctul îl avertiza că această întrevedere fusese așteptată și că polițistul cel gras cu capul de

boxer nu se găsea acolo din întîmplare. Îl privea, dealtfel, cu insistență. Pumnii săi păroși se odihneau pe coapse. Era încălțat cu pantofi greoi, negri, cu pielea uzată. „Ei nu știu nimic", își zise doctorul. Dar ghicea că în spatele lui un pluton de soldați își pregătea armele, îl ținea pe la spate, un pluton de soldați-fantomă, toți cu aceeași mutră vînătă, luminată de o flăcăruie albastră.

Valerio începu să se frămînte în fotoliu. În cele din urmă, neliniștit, cu gîtlejul încins, se întoarse. Nu era nimeni în spatele lui. Polițistul cel gras păru foarte surprins și-și trecu mîna peste buze, încet, cu un aer perplex.

— După părerea mea, sfîrșitul bătrînului Fuosco îl așteaptă și pe Sandro, spuse Fasaro cu siguranță în glas. N-aveți aceeași părere, domnule doctor ?

— Posibil, zise Valerio.

— Logic, acest nenorocit trebuia să se fi sinucis deja. Dar s-a refugiat pe la diverși. Asta îi întîrzie puțin hotărîrea. Oricum poate fi considerat un om mort. Dacă n-ar fi sprijinit în momentul ăsta, susținut moral, încurajat, ar fi apucat singura cale ce-i mai este deschisă.

— Și credeți că pînă la urmă o să apuce această cale, mai curînd sau mai tîrziu ? întrebă Valerio.

— Sigur. Magda era unica sa rațiune de a trăi. Știți și dumneavoastră că o iubea cu pasiune. I-a supraviețuit, în loc să se omoare chiar în seara aceea, tocmai pentru că îi mai rămăsese un ultim pretext ca să supraviețuiască : să se răzbune pe Gorzone. Odată Gorzone lichidat, viața nu mai are sens pentru el. Vi se pare oare că forțez raționamentul, domnule doctor ?

Cu iuțeală, gîndurile lui Valerio căutară o ieșire, un răspuns, pentru a evita capcana, căci nu putea fi vorba decît de o capcană.

— Vom vedea, spuse el cu o voce pierdută. Faptele vor dovedi dacă raționamentul dumneavoastră este sau nu just.

Jalnic răspuns, dar se simțea atît de încins, șiroind de transpirație, de parcă încăperea ar fi fost încălzită intens.

Trebuia poate să răspundă că Sandro nu voise să tragă asupra lui Gorzone. Valerio știa asta. El înțelesese. Singurul care înțelesese. Sandro trăsese asupra lui Gorzone și asupra unui lucru în afară de Gorzone. Și dacă Sandro

reușea să ajungă în Tunisia, poate că atunci miracolul se va produce. Poate că Sandro va accepta să trăiască. Trebuia încercat imposibilul. Era vorba de un om, de salvarea unei vieți. Și cei din fața lui voiau să-l pedepsească. Raționamentele lor erau acelea ale unor paznici de menajerie. Să tacă ! Să tacă ! Mai presus de orice, să tacă ! își spuse Valerio, care simțea că urcă spre gura vulcanului. Urca, fără putință de scăpare. Dar nu se va lăsa înfrînt. Pentru a învinge îi trebuia doar curajul de a înfrunta pericolul.

— Aveți bănuieli ?, întrebă el.

— Bănuieli ? Ah, vreți să spuneți... Doriți, fără îndoială, să știți pe cine bănuim noi că-l ascunde pe Sandro ? Păi, domnule doctor, pe toată lumea ! Bănuim toată lumea ! Meseria noastră este să bănuim toată lumea. Orice presupunere este permisă, și chiar pe dumneavoastră, domnule doctor, vă putem bănui !

Rîse și se lăsă pe spate în scaunul său. Polițistul cel gras nu se mișcă, nu-și părăsi redutabila rigiditate. Dar dintr-o dată Valerio se simți înconjurat de flăcări ; „sînt pierdut !" își zise. Craterul scuipa un abur cald care îl acoperea, topindu-i întreaga făptură. Din fericire, Fasaro reîncepu să vorbească. Vocea lui străpungea perdeaua grea de cenușă, sălbaticul torent al incendiului.

— Dar sper că micul nostru anunț din jurnal va da de gîndit. E adevărat, dumneavoastră domnule doctor nu citiți jurnalele. Ei bine !, am informat pe bravii noștri concetățeni despre riscurile la care ești expus atunci cînd încerci să sustragi un asasin de la acțiunea justiției. Dar v-am spus : cred că timpul lucrează pentru noi.

În acea clipă cineva bătu în ușița din spatele lui Fasaro.

— Intră, strigă inspectorul.

Apăru un funcționar, îi întinse o foaie de hîrtie și se retrase imediat.

Doctorul avu răgazul să-și revină puțin, în timp ce Fasaro citea. Să fie oare o înscenare pentru a-l face să înțeleagă că trebuia să-l predea pe Sandro fără scandal ? Și că, în acest caz, delictul lui va fi trecut cu vederea ? Dar nu-l va preda niciodată pe Sandro. Și dealtfel supozițiile lui erau curate sminteli. Se temea, și pentru că îi era

frică își pierdea capul și-și închipuia ce e mai rău. Oamenii aceștia nu știau nimic.

„Nu vom merge la Buggerù, Clara. Te-am mințit. Nu vom merge la hanul acela mic de lîngă mare. Poate că nu ne vom mai întoarce niciodată acolo." Dar știa, în timp ce se tînguia ceva în sufletul lui, că nu-l va preda pe Sandro, că se va bate în fața casei pentru a-l apăra împotriva frumosului Fasaro, împotriva logicii stupide și inumane a inspectorului. Voința i se otelea, plină de ură. Dar Fasaro se plecă peste birou, spunînd cu vocea lui amabilă :

— Poftim, domnule doctor, este pentru dumneavoastră. Bineînțeles că supraveghem serviciile telegrafice și, de asemenea, comunicațiile telefonice. La fel ca și corespondența. Ar putea exista o încercare de a-l trece pe nenorocitul de Sandro în Algeria sau în Tunisia, și trebuie să fim foarte precauți. În clipa aceasta mi se comunică textele telegramelor sosite în cursul dimineții. Și, să mă iertați, dar citesc rîndurile pe care vi le adresează doamna Valerio : „Sosesc vineri spre prînz, la bordul lui *Portici*, cu tata." Vedeți ? Sînt fericit să fiu primul care vă aduce această veste bună. Cînd vă întoarceți acasă, veți primi chiar telegrama. Felicitările mele, domnule doctor.

Nu era nici o urmă de ironie în glasul lui. Vorbea cu obișnuita-i dezinvoltură. Valerio îl ascultase cu o atenție încordată.

— Mulțumesc, făcu el din vîrful buzelor.

Transpirația îi șiroia pe spate. Respira cu greu aerul acela supraîncălzit, care-i usca plămînii. Aruncă o privire neliniștită spre fereastră, văzu fațada cazărmii carabinierilor, drapelul ei înfășurat în jurul prăjinei, cu inscripția care nu se șterge bine : *„Credere, Obbedire, Combattere"* [1].

— Ei bine, domnule doctor ! Iată-vă fericit. Sper că doamna Valerio se întoarce sănătoasă ?

— I-a făcut bine șederea în Alpi, răspunse Valerio.

— Bravo ! Și nu veți mai fi singur în casa aceea mare. Dacă-mi permiteți, domnule doctor, o mică întrebare :

[1] A crede. A asculta. A lupta (lozinci fasciste, de pe vremea regimului mussolinian — ital.)

— Vă rog, spuse Valerio cu toate simțurile la pîndă.

Comedia aceasta mîrșavă va continua deci pînă în clipa în care poate că i se va spune : „Sînteți arestat !" La gîndul ăsta o furie clocotitoare îl cuprinse dintr-o dată.

— Ce-ați face dacă ați fi procuror în afacerea Sandro? întrebă inspectorul surîzînd jovial.

— În afacerea... ? Habar n-am !

— Ce pedeapsă ați cere pentru ucigașul lui Gorzone, asta vreau să spun. Este întrebarea care îmi place să o pun și care provoacă deseori răspunsuri instructive.

Valerio îl privi drept în ochi. Capcana se căsca acolo, în fața lui, dar nu va da înapoi. „Clara, dragostea mea, unica mea dragoste !"

— Achitarea, spuse el, și cuvîntul părea că-i venise din adîncul ființei.

— Achitarea ? Procurorul să ceară achitarea ? Glumiți, dragă domnule doctor. Este primul răspuns de felul acesta care mi s-a dat. Am obținut deja unele foarte ciudate, dar achitarea !...

Rîse cu rîsul lui tinerese care, izbucnind, îi dezvelea șirul impecabil, de un alb strălucitor, al dinților.

— Să vedem. Uitați premeditarea ! Avem mărturii ! De multă vreme Sandro jura că-și va omorî dușmanul. Gorzone nu era un filantrop, bineînțeles ! Dar trăim într-o societate organizată, ce dracu !

Valerio își dădu seama că polițistul cel gras îl observa, și privirea lui îl agasa pînă la exasperare.

— Vreau să spun că Sandro este un om nenorocit, continuă el cu greu, și că mi se pare inutil să fie torturat.

— Bineînțeles, bineînțeles !, zise Fasaro, de data aceasta pe un ton înțepat. Povestea lui este impresionantă. Înțeleg. O pereche tînără. Se iubeau cu pasiune. Ea moare. Dar a fost totuși ucis un om ! Achitarea, domnule doctor ? Cred că glumiți !

— Nu glumesc deloc.

— Atunci e limpede, spuse Fasaro deschizîndu-și brațele. Ei bine, domnule doctor, nu vreau să vă mai reții.

Valerio se ridicase deja. Salută din cap cu un gest scurt, dar Fasaro veni lîngă el și-l conduse pînă la ușă.

— Sînt încîntat, pentru dumneavoastră, de întoarcerea doamnei Valerio, spuse el în pragul uşii. Încă o dată felicitările mele !

Pe stradă doctorul începu să meargă cu paşi mari. Simţea o dorinţă nebună să o strîngă pe Clara la piept, dar totodată era foarte obosit, cu picioarele moi. *„Sole ardente di Sardinia“* glăsuia inscripţia de pe zid. Scăpase dintr-un naufragiu. Se simţea vlăguit, dar viu. În mintea lui înfierbîntată mureau toate gîndurile, se topeau, deveneau o pastă vîscoasă. „Ce aşteaptă ca să mă aresteze ? Ce aşteaptă ?“ Îl ura pe Fasaro din tot sufletul. „Care este scopul acestui joc mîrşav ? Pentru ce aceste felicitări, cînd ştie că de fapt o iubesc pe Clara ! Pentru ce ?“ Ajunse acasă. Intră. Delfina era în sufragerie.

Se întoarse spre el şi strigă cu vocea ei de cucuvea :

— A venit o telegramă pentru domnul. Am pus-o pe birou !

O luă şi în graba lui, o rupse deschizînd-o.

„Sosesc vineri, spre prînz, la bordul lui Portici, cu tata. Sărutări, Angela.“

„Sărutări“, scrisese Angela. Îşi aminti că Fasaro nu-i citise cuvîntul acesta.

PARTEA A TREIA

I

SE NUMEA EUGENIO CASELLA şi-şi petrecuse ziua precedentă plimbîndu-se prin Salina şi oprindu-se îndelung la tejgheaua hotelului *Palermo*, unde consumase ciudate amestecuri alcoolice. Se află, în cele din urmă, că fusese trimis de o mare revistă ilustrată din Milano pentru un reportaj asupra afacerii Corzone. Rătăcea pe străzi cu aparatul fotografic atîrnîndu-i de gît, legat cu o curea de piele, care-l plesnea peste pîntece. Era mijlociu de statură, foarte brun, cu faţa puhavă, purta o haină lucitoare strînsă pe talie şi o pălărie de fetru griverzui, cu borurile înguste, dată pe ceafă şi împodobită cu o pană de cocoş. Această pălărie ciudată era plină de pete, şi părea înşurubată direct pe claia lui de păr zburlit. Valerio îl întîlni pe drum, la ieşirea din Salina, vineri dimineaţa spre ora zece. Făcea semne agitînd pumnul şi degetul cel mare de la mînă în direcţia Cagliari. Abia sfîrşise prezentările şi, în timp ce maşina lua viteză, Casella începu un monolog uluitor, pe care-l însoţea cu gesturi şi strîmbături. Îşi agita mîinile în jurul chipului de cauciuc care se încreţea, se întindea şi se turtea fără încetare. Valerio îl întrebă, neîncrezător, dacă îşi sfîrşise ancheta.

— Nu încă, *toubib* [1] ! Mai trebuie să contactez niște oameni la Cagliari. Sticleții vor pune mîna într-o bună zi pe individul ăsta, Sandro. Dar personal mă interesează un aspect ciudat al povestirii. Gorzone se găsea la amanta lui. O fată, se pare frumoasă. Directorul meu vrea o fotografie. Voi face ce o să pot. Deci Gorzone era la ea, și dobitocul a fost solicitat pentru vînzarea hotelului. Bine. Știa ce riscă, dar milioanele au cîntărit mai greu decît frica. Pentru ca vînzarea să nu dea greș, l-a însoțit pe englez, pricinuindu-și moartea. Este o istorie cu tîlc. Desigur, vreau să-l găsesc pe englez. În definitiv, el întruchipează MOARTEA ! Este și părerea dumitale, *toubib*, nu-i așa ? L-a luat pe Gorzone de mînă și l-a condus drăgălaș pînă în dreptul revolverului lui Sandro Galli. Cu asta gata articolul ! Dar trebuie să-l găsesc pe englez. Mai am nevoie să pun niște întrebări și încîntătoarei Silvana. Perfect. Îi voi face un pic de curte. Vreau să știu ce mutră avea Gorzone la telefon cînd stătea în cumpănă, cînd în el se înfruntau frica și rapacitatea. Știai că individul ăsta avea niște relații colosale ? Era în legătură cu tot hailaiful teatrului și al cinematografului. Îl cunoștea mai ales pe Guardini, compozitorul. Și, bineînțeles, a băgat pe cîte unii din clienții lui la răcoare. Straniu tip. Uite, dacă amanta lui l-ar fi iubit, ar fi știut să-l rețină. Trebuie neapărat să o întîlnesc și pe ea. Luăm prînzul împreună ? Îmi sînteți grozav de simpatic.

— Încîntat pentru punctul din urmă, zise Valerio, dar din păcate nu voi fi liber.

— Regret, bombăni Casella. Gura îi mirosea a gin. Nu stătea o clipă locului, se agita fără încetare pe scaun, aruncînd priviri nervoase la dreapta și la stînga, de parcă l-ar fi captivat peisajul. Dar ei traversau o întindere deșartă. Marea strălucea la stînga. La dreapta, dincolo de niște fîșii lungi de ogoare sterpe, se întindeau lagunele de un verde veninos. Doi carabinieri, care apăruseră în mijlocul drumului, opriră mașina și examinară hîrtiile doctorului și ale tovarășului său.

[1] din araba. Tebib = savant, vraci ; popular, în franceză = medic.

— O să pună mîna pe el, pînă la urmă, zise puțin după aceea Casella.

— Credeți ?

— Absolut sigur. E pueril. Inspectorul Fasaro este viclean. Mi-a făcut o impresie puternică, deși, personal, nu-i agreez pe polițiști. Desigur, nu trebuie să înțelegi greșit : Sandro mi-e extrem de simpatic, dragă *toubib*. Individul acesta deznădăjduit de moartea nevestei mă înduioșează. Așa ceva e foarte rar, crede-mă. Cea mai mare parte dintre văduvi se gîndesc imediat la micuța pe care o vor băga în pat, ca s-o înlocuiască pe cea care s-a dus !

— Oh !, exclamă Valerio privindu-l.

— Sînt excepții, desigur. Dar eu cunosc viața.

Și-i făcu cu ochiul.

— Pentru Gorzone, este regretabil. Mai există și o doamnă Gorzone și nepoții lui Gorzone ; pentru aceștia întîmplarea este o dureroasă lovitură. Totuși Sandro Galli mă unge la suflet. Nu te poți schimba, *toubib*. Și sînt bucuros că am șterpelit o fotografie, care îl înfățișează cu tînăra lui soție, în ținuta de gală a mirilor. Îți dai seama ce legendă se poate încropi de aci ?

— Și veți scrie și despre aceasta... Silvana ?

— De ce nu ?

— Sînteți sigur că n-o veți jigni pe doamna Gorzone ?

— *Toubib*, fără sentimentalisme. Voi atenua părțile colțuroase, dar publicul trebuie și el informat. Ca să-ți spun adevărul întreg, directorul meu, o mare canalie, vrea să publice fotografia încîntătoarei concubine. O să mai vedem. Trebuie să trec pe la hotel să-mi iau corespondența. Pun mîna-n foc că „șarpele boa" mi-a scris. Vorbesc de directorul meu. Încîntător hotelul pe care l-am ales. *Toubib*, ți-l recomand. Are niște p'oșnițe colosale ! Adevărate vestigii ale preistoriei. Am capturat trei exemplare deosebit de reprezentative pentru specie și le-am închis într-un vechi clondir de whisky Gordon. Le voi dărui Institutului de istorie naturală.

Datorită lui Casella, vervei lui antrenante, Valerio uită obsesia care-l măcina. În dimineața aceea o lăsase pe Claia oarecum descumpănită, dar reacționînd curajos împotriva tristeții sale. Pe Sandro îl găsise adormit sau prefăcîndu-se că doarme. În penumbra micuței încăperi, fața

lui slabă și frămîntată, cu pleoapele uscate și parcă modelate pe globul ochiului, semăna cu o mască de mort.

Drumul urca în lumina intensă a acelei dimineți strălucitoare și, privind colinele colbuite, i se părea că distinge chipul Angelei, al unei Angele zîmbitoare, plină de încredere și în același timp de temut. Norul cel mare și alb care se contura pe creasta îndepărtată îi semnala apropierea pericolului. Fantoma aceea înaltă și înnebunită îl avertiza, și Valerio se simți amenințat din toate părțile. Ghicea, pe undeva, un cerc mare de vulturi așteptîndu-și prada. Erau toți lacomi și sfidători. Și Casella ăsta, cu acrul lui de om cumsecade, e și el un vultur. „Voi atenua părțile colțuroase dar publicul trebuie și el informat!" Cuvintele tovarășului său de drum începeau și ele să-l oboseaască pe Valerio, care răsuflă ușurat cînd ajunseră, în cele din urmă, la Cagliari. Pe o tablă neagră din fața companiei de navigație, o inscripție cu creta roșie anunța sosirea lui *Portici* la orele treisprezece în loc de ora prînzului.

— Pentru că ai timp, *toubib*, ce-ar fi să mă însoțești la Yacht-Club? Vreau să-l văd imediat pe englezul ăla.

— Bine, zise Valerio puțin agasat.

Mașina o luă pe chei, de-a lungul docurilor. Niște pescărești se legănau pe apă. Un cargou norvegian manevra în mijlocul bazinului, răspîndind o spumă verzuie. Nici urmă de englez. Nu mai era ancorat acolo decît un cuter drăguț, sub pavilion francez.

Înciudat, Casella îl trase pe doctor într-un mic bar. Comandă pentru el un whisky, cerînd să i se adauge martini și curaçao, iar la urmă mai solicită piper și o lămîie.

— Am învățat asta la americani. Niște băutori extraordinari. Dar dumneata? Sincer, vrei doar o cafea? La ora asta? *Toubib* dragă, mă uimești.

Își bău paharul dintr-o înghițitură, plescăi și ceru aparatul de telefon.

— O să telefonez domnului Aldo Felipe, directorul agenției imobiliare.

Făcu cu ochiul pentru a mia oară, cu un aer complice, și ceru apoi numărul.

— Alo? Signor Felipe? Cum îți merge? Spune-mi, îl caut pe englez, știi cumva unde e?... A plecat? Nu!

(Fața lui exprima cea mai cumplită desperare.) Ce nenorocire! O adevărată nenorocire! O adevărată nenorocire! Nu există vreo fotografie de-a lui? Nu? Cum era?... Ești sigur că nu avea un cap de mort?... Ce? O glumă? Deloc! Aș dori să știu dacă... Ce? Nu semăna cu un cap de mort?... Nu, dumneata ești lipsit de imaginație, dragul meu Aldo Felipe!... Altceva... am adresa incompletă a doamnei Silvana Marini. Știu că locuiește pe strada Carlo-Felice. Dar numărul? Nu-l ai?... Minți, dragă prietene. Atîta rău, voi lua toate clădirile la rînd, una cîte una... *Bye, bye, baby!* [1]

Închise telefonul.

— Ce catîr! Cum să se achite omul de misiunea lui, în mod cinstit, cu astfel de dobitoci!... Chelner, ia asta!

Aprinse o țigară. Ochii săi mici și verzi scînteiau.

— Și dumneata, *toubib*? N-ai nici un pont, nu-i așa? zise el plin de ranchiună.

— Nici unul. Dar nu faci bine amestecînd-o pe femeia asta...

— Nu discut. Îmi cunosc meseria. Știu de ce are nevoie iubitul nostru public. Voi face un dozaj savant.

Zîmbind malițios, chelnerul îi aduse un alt pahar cu băutura comandată.

— Dinamită! Cu asta sînt aranjat.

— Și ficatul?, zise Valerio. Cum îi merge?

— Ficatul meu, *toubib*? Doar nu-ți închipui în mod serios că acord măcar un minut de atenție unei părți atît de infame a anatomiei mele?

Rînji și bău o înghițitură mare, apoi își ridică paharul. Doi sau trei clienți, la celălalt capăt al tejghelei, îl priviră cu surprindere.

— Am fost corespondent de război, *toubib*! Etiopia, Spania, Grecia, mai știu cu unde? Am văzut cum au fost împușcați negri și albi, spanioli și italieni, arabi, unguri și croați! Totdeauna e la fel! Pentru a-i uita pe toți morții ăștia, nu există decît alcoolul! Foarte bine! În timpul ofensivei de la Bilbao am văzut un individ pe care tocmai se pregăteau să-l împuște. Puștiul lui se ținea agățat de taică-su, care era deja cu spatele la zid. Se prindea de picioarele lui. Tatăl îl respingea. Copilul nu voia să în-

[1] Titlul unui șlagăr la modă. (engl.).

țeleagă. Ei bine, au fost împușcați amîndoi. Nu trebuie să crezi tot ce povestește aiuritul ăla de Malaparte. Dar povestea cu evreicele este adevărată. Cele mai frumoase fete ale burgheziei erau băgate în bordeluri pentru trupă. După ce le foloseau o lună, erau împușcate. Am văzut! Cu ochii mei. Am văzut totul. La Adua, tancurile treceau peste picioarele prizonierilor. Dezgustător! Și-mi vorbești de ficatul meu! Tocmai de ficat! Glumești! Haide *toubib*, vorbește-mi mai degrabă de inima mea, organ nobil! Ei da, cu ea s-a zis! S-a zis cu ea, pentru că a bătut la toate execuțiile, pentru toate grămezile de cadavre!

Își goli paharul și comandă altul. Picături de transpirație luceau pe tîmplele lui. Valerio se întreba ce-l reține lîngă omul acesta. La drept vorbind, o bănuială vagă îi venise pe drum. N-o fi oare o viclenie de-a lui Fasaro? „Mi l-a trimis pe omul acesta ca să mă facă să vorbesc. Știa că voi pleca spre orele zece." Dar presupunerea nu era întemeiată, dacă te gîndeai bine. Dealtfel, Casella nu mai prezenta nici un pericol. Cel de-al treilea whisky îl dăduse gata.

Orologiul arăta douăsprezece și un sfert. *Portici* va sosi dintr-o clipă în alta. Cum Casella se agăța de umărul lui, îl duse spre fundul barului, și reporterul se lăsă docil în voia lui. Se așezară pe niște fotolii înguste, îmbrăcate cu catifea albastră. Pe panoul din dreapta, cel insuficient luminat, un pictor destul de îndemînatic reprodusese un tablou al lui Tițian. În timp ce Casella își scotea pălăria și aparatul lui fotografic, atenția lui Valerio fu atrasă de una din figurile tabloului. Era portretul unei tinere fete, cu ochii gravi, cu fruntea înaltă și foarte albă, și care semăna cu Clara. Îl privea cu o tandră expresie de complicitate. O altă luptă urma să înceapă destul de curînd, chiar la sosirea Angelei și a tatălui ei. Dar era pregătit. În clipa aceea îl încerca doar un fel de lene de a pleca de aci, de a se duce pe chei. Atîta timp cît mai putea rămîne în colțul acesta al barului, totul era încă în cumpănă. Clara îl privea. „Sînt gata", își spuse Valerio. Dar în adîncul ființei îl simțea și pe Sandro, prins de carnea lui ca un cancer. Din fericire, după ce mai înghiți o ultimă dușcă, Casella reîncepu să peroreze.

— Și o să mai fie război, *toubib*! Mereu războaie! Și

știi de ce?... Șșt! Lasă-mă să-ți explic. Mai putem bea ceva. Nuu? Refuzi? Atîta rău! Oricum, amestecul ăsta este măreț!

Se ridică puțin din fotoliu. Pomeții i se înroșiseră. Gura lui mare îi brăzda fața ca o rană.

— Vom mai avea război pentru că lumea e condusă numai de bărbați! Vreau să spun de masculi! Nu știu dacă mă fac înțeles cum trebuie.

Agita mîna într-un gest de deznădejde.

— Femeia, *toubib* nu participă niciodată. Vreau să spun... În război, în politică și organizarea societății, bărbații sînt cei care conduc hora! Perfect! Femeia este socotită întotdeauna un animal de plăcere, o mașinărie de fabricat copii sau o slujnică generoasă! Un sex, un pîntec sau brațe de sclavă! Asta depinde de bunul plac al proprietarului! Perfect! Zic că n-ar mai fi războaie dacă bărbații n-ar rămîne mereu între ei, să-și ciocnească capetele lor pătrate, sau să se înfrunte ca animalele în arenă! Se întorc apoi la femeile lor, doar ca să le facă, în treacăt, niște copii sau să le mîngîie ca pe tîrfe. Mă urmărești?

Se trînti pe spate, ridică un deget pentru a solicita atenția, închise un ochi. Celălalt, limpede și scrutător, îl privea fix pe Valerio.

— N-ar mai fi război dacă bărbații ar iubi femeile cum ar merita să fie iubite! Dacă între ei și ele ar fi contopire pură, căci cea care te îmbrățișează te face părtaș la viața întregului univers, da, da, te apropie de sublim! Grecii înțeleseseră asta! Ești de acord? Și copiii? Copiii n-ar mai fi aruncați pe pămîntul ăsta ca urmare a unor pofte împlinite! N-ar mai fi accidentul oribil al unei bestiale legături trupești, ci opera sublimă, creația perfectă, lumina vieții eterne!

Tăcu și-și șterse buzele roșii. Valerio îl ascultase cu mirare. Divagația aceasta părea un avertisment. Se strecura pînă la inima lui, îi accelera bătăile. Dar o furtună interioară devasta acum fața lui Casella. Prin ochii lui treceau scurte fulgere și o misterioasă suferință.

— Eu nu știu... eu nu știu dacă mă fac înțeles, bîigui el, privindu-l pe doctor cu o sinceră neliniște.

— Ba da, încuviință Valerio.

Încurajat oarecum de aceste cuvinte, Casella o luă din nou de la început, dar de data aceasta cu mai puțină vlagă, de parcă un fel de resort s-ar fi destins în el din ce în ce mai repede.

— Femeia, *toubib*, nu te învăț nimic nou, femeia oferă dragoste, creează viața ! Ea este dragostea și viața ! Ar trebui să o adorăm ! Perfect. Nu s-o tratăm cum facem noi ! Ea este mai aproape de divinitate ca noi ! Gîndește-te la greci ! Pentru ei, dragostea era sacră ! Amintește-ți de „Banchetul" lui Platon, de cuvintele lui Diotima ! Ce spuneam ? Femeia este în același timp Afrodita și Maria ! Perfect ! Viața și izbăvirea ! Fecunditatea și mîntuirea ! Dar bărbații se lasă în voia nebuniei lor ! Ei sînt cei care hotărăsc războiul ! Și azi nimic nu-i oprește ! Omoară femeile cu miile, omoară copiii cu miile ! Ei adaugă îngrozitoare nenorociri la această mizerabilă viață pămîntească. De parcă moartea n-ar fi oricum la capătul drumului ! Dureros ! Revoltător !

Se opri, aruncă o privire rătăcită în jurul lui.

— Sînteți căsătorit ?, întrebă Valerio, aplecîndu-se spre el și dibuind, cu surprindere, prin vălul de cuvinte, un tragic adevăr, care plutea ca o epavă.

— Viața mea particulară nu privește pe nimeni, tună Casella, legănîndu-se pe fotoliu. Dar pupilele i se agitau în fundul ochilor și buzele îi tremurau.

— În 1944 a fost un bombardament îngrozitor la Torino, adăugă el totuși, cu o voce răgușită. Mii de morți. Dar aproape toți femei și copii. Iată ce fac bărbații. Femei și copii zdrobiți și arși ! Frumos rezultat !

Rînji, apoi făcu o grimasă, încît părea că într-adevăr va începe să plîngă.

— O casă cu o tînără femeie. Doi micuți. Striviți ! Înmormîntați de vii ! Sufocați ! Puișorii mei ! Drăguții mei puișori ! Monstrul i-a sugrumat pe toți, împreună cu mama lor !

— Erau copiii dumitale... zise Valerio emoționat.

În clipa aceea, Casella îl privi tăios. Expresia care-i transforma ochii, lumina stranie care se coagula în ei, puțin cîte puțin, era altceva decît ură.

— Cine ți-a spus că era vorba de copiii mei ?, întrebă el cu dezgust și dispreț. Îți citez pe Shakespeare, domnule ! Îți citez vorbele lui Macduff, atunci cînd află că Macbeth i-a ucis nevasta și copiii. „*What, all my pretty chickens and their dam at one fell swoop ?*" [1]

Suflă, își încrucișă brațele pe masă, puse fruntea pe ele și mai apucă să șoptească :

— Viața mea particulară nu privește... pe nimeni.

Valerio așteptă un moment. Orologiul arăta ora douăsprezece și jumătate. Trebuia să plece. Omul acesta parcă îi străpunsese sufletul cu o sabie. În el sîngera o rană adîncă și arzătoare. Se ridică. Casella dormea deja. Chelnerul se apropie.

— Lăsați-l, zise Valerio.

Plăti consumațiile și ieși.

II

VAPORUL SE ZĂREA. MULȚIME DE oameni se îngrămădea pe chei. Nori mari se înălțau pe cer ca stîlpii unei uriașe catedrale, iar pe fața mării se tîrau perdele de pîclă, tivite pe margini cu albastru. Valerio își parcă mașina lîngă un șir de butoaie. „Nu te frămînta, dragostea mea. Știi că sînt cu totul a ta !" șoptea vocea Clarei ; dar Clara nu știa că Sandro era ascuns în casă. În casa în care urma să intre Angela. În aceste ore fără de sfîrșit, soarta întregii lui vieți era pusă în joc. Lumina care cădea din cer îi rănea ochii ca un praf de silex. Și el privea vaporul acela care se ivea din mare, cu coșul lui roșu și carcasa neagră ; cu cît silueta creștea la orizont, cu atît îi sporea amărăciunea. „Prea devreme, fetiță mică ! Prea devreme ! Te-ai întors cu o săptămînă mai devreme ! Prea mare nerăbdare ; fără îndoială că tu mă iubești, dar săptămîna aceasta era a mea !" Casella spusese ceva referitor la sinucidere. Dar el nu izbutea să-și amintească exact fraza. *Portici* se înălța tot mai mult din valuri, și el își simțea capul cuprins de văpăi. Putea pierde totul într-o secundă. Fasaro veghea fără încetare. Toți

[1] „Cum ? Gingașii mei pui și-a lor măicuță
Uciși deodată ?" (engl.)
(Shakespeare : Macbeth, actul IV — traducere de Ion Vinea, în Opere vol. 9, E.P.L.U., 1961.)

acești dușmani îl pîndeau !... Un freamăt cuprinse mulțimea de pe chei. Niște bărci alunecau pe apa unui bazin. Se simțea un miros de mocirlă, de sare și de gudron, care venea valuri-valuri. Undeva, în spatele colinelor, zumzuia un avion. Țîșni deodată în imensa cuvă în care fierbea soarele, viră încet și se pierdu în cețuri. Valerio trebuia să lupte ca să-și învingă tulburarea, să-și ascundă suferința, atît față de Angela, cît și față de socrul său. Trebuia să-și compună o expresie, să uite, să uite... *Portici* trecuse dincolo de jetelă. Geamurile lui sclipeau pe partea însorită. Coșul era împodobit cu trei cercuri albe. În lungul bordajului se înghesuiau siluete minuscule. Pavilionul italian flutura în partea din spate a vaporului și adăuga o notă veselă tabloului colorat în cenușiu și mistuit de lumina prea abundentă a după-amiezii. În mijlocul strigătelor, rîsetelor, a batistelor fluturînde, Valerio se simți îngrozitor de trist, de descurajat, devorat parcă de o boală neiertătoare.

Să fi fost un vis? De o bună bucată de timp Angela era lipită de el, agățată de brațul lui. O pălărie fermecătoare de fetru alb îi încadra obrazul fin, pe care înflorise un zîmbet fericit.

— Mai sărută-mă !, zise ea cu avînt.

O strînse la piept, în timp ce mulțimea se scurgea în jurul lor. Sub bolta docului, tumultul se repercuta straniu. Tatăl Angelei se ocupa de bagaje.

— Ești mai frumoasă ca oricînd, spuse Valerio.

— Adevărat ?, zise încîntată, mușcîndu-și buzele.

Purta o rochie de lînă, strînsă pe talie, cu un cordon de lac roșu, și încheiată cu nasturi de aceeași culoare, foarte mari și plați.

— Mă temeam că n-o să-ți mai plac, spuse ea strîngîndu-i mîna.

— Ești nebună.

— Scrisorile tale mă speriau.

— Scrisorile mele ?

— Oh, s-a sfîrșit acum. Să nu mai vorbim despre asta. Ești aici. Te iubesc !

Un bătrîn trecu prin fața lor și le făcu din ochi cu înțeles.

— Iubitule, cît de greu mi-a fost departe de tine. Nu aveam chef de nimic.

O sărută blînd pe obraz, îi înconjură umerii cu brațul, și gesturile acestea păreau să-l despovăreze de sentimentul acela de culpabilitate care-l frîna, îi sugruma cuvintele. Latanza încă nu apăruse. Dar Valerio îi zărea silueta înaltă, craniul chel profilîndu-se în apropierea biroului de bagaje.

— Trebuie să-l ajut pe tatăl tău.

— Ba nu. Lasă-l... Știi că am învățat să călăresc ? În ultimele zile doctorul mi-a dat voie să fac plimbări. Mi-am cumpărat un costum minunat, dar l-am lăsat acolo. Sîntem invitați pentru Paști. Sper să te poți elibera, în sfîrșit, și vom putea da și noi o fugă pînă acolo.

— O să vedem. Am mult de lucru.

Micuțul obraz al Angelei se întunecă subit sub efectul contrariotății. Dar își regăsi foarte repede zîmbetul.

— Știi că mătușa mea locuiește într-o regiune încîntătoare ? Am petrecut ore minunate. Dar lipsa ta le otrăvea pe cele mai frumoase, dragule. Dimineața mergeam pe lac, împreună cu unchiul meu. Mă gîndeam la tine, cum ești pierdut și singur de tot pe această insulă de iad ! Aș fi dorit atît de mult să poți veni la mine !

Ea continuă să ciripească astfel, pînă în clipa în care Latanza veni spre ei, urmat de un hamal încărcat cu valizele Angelei.

— Ce ziceți, prînzim, nu-i așa ?

Era un bărbat de vreo șaizeci de ani, cu fața grosolană și severă. Purta un costum elegant, din stofă de lînă gri închis, cu dungi mici, foarte fine. Ochii săi puțin oblici aveau o expresie energică, de tenacitate. Nu se îmblînzeau decît cînd o priveau pe Angela.

— Dragă Luigi, îmi pari obosit. Arăți prost.

— Crezi ?, zise Angela alarmată.

— Păi, sigur. Surmenajul, dragul meu. Un pic de odihnă ți-ar face bine... În fine, vom vorbi despre toate astea.

„Bine, își spuse Valerio. Își ia tonul lui de comandă.“ Nu simțea afecțiune pentru socrul său. Hamalul aranjă valizele în portbagajul automobilului. Angela se instală lîngă doctor, Latanza pe canapeaua din spate. Era aproape

ora două cînd intrară în micul restaurant de lîngă piața Carmine. Valerio reținuse o masă. Cînd intrară în sala în care era lume puțină — doar două sau trei persoane care șușoteau, — îi întîmpină o muzică de Mozart, transmisă de un post de radio german. În clipa aceea pe Valerio nu-l mai încerca vreo remușcare ; simțea doar un fel de ușurare sufletească. Ieșise din portul așteptărilor și înfrunta largul. Zări ceafa fină a Angelei, urechea ei mică și răsucită delicat. „Biata copilă !“, își zise.

Așezată în fața lui, Angela îl privea topită de dragoste. Țuguie buzele, mimînd o sărutare. El îi mîngîie mîna, străduindu-se să surîdă. Unde erau orele îmbătătoare ale plimbărilor prin străduțele Pompeiului ? Le trăise cu adevărat ? Toate acestea păreau să aparțină unei alte vieți, și un fel de ameteală îi cuprinse tîmplele. Gesturile, cuvintele pierduseră orice semnificație.

Muzica încetase. După ce comandă vinurile, Latanza întoarse spre Valerio fața lui grosolană, așa cum întorci lampa unui proiector. Valerio plecă ochii în farfurie.

— Deci, dragul meu prieten, spuse Latanza, ca și cum nu făcea decît să continue o convorbire începută deja, voi pleca mîine dimineață la ora nouă cu *Portici*. Îndată după întoarcerea mea la Neapole, mă voi ocupa de apartamentul din vila Chiaia. Este inutil să-ți spun ce satisfacție am avut aflînd că accepți, în fine, să vii să te instalezi lîngă noi. Apartamentul va fi imediat liber. Veți putea de pe acum să începeți lichidarea treburilor de aici. Vă voi plăti un avans : 800 000 de lire. Cheltuielile de restaurare se vor ridica la 500 000 de lire. Lasă-mă să vorbesc. Înțeleg... Dar eu vă împrumut suma asta, lăsîndu-vă tot răgazul pe care-l veți dori în ce privește restituirea. Și nu uita că nu vei mai avea, ca aici, o clientelă de păduchioși, ci una din cele mai bogate clientele din Neapole, și sînt sigur că te vei lansa foarte repede.

— Aici Luigi nu primește bani pentru trei sferturi din consultații, zise Angela, surîzînd cu o ironie indulgentă.

— Sînt oameni sărmani, spuse Valerio mohorît. Nu păduchioși, ci sărmani.

— Dar trebuie să trăiți și voi, ce dracu !, răspunse Latanza cu un ton jovial.

— Nu am inima să las anumite familii să-mi plătească,

atunci cînd costul unei consultații reprezintă prețul hranei pe trei zile.

— Perfect, sînt de acord cu tine. Dar nu vei avea nevoie de astfel de scrupule — scrupule care te onorează foarte mult, dragul meu prieten — atunci cînd te vei afla pe via Chiaia. O să vezi. Dar spune-mi numai în cît timp te vei putea elibera de obligațiile tale din această infernală insulă.

— Ah !, îți va ajunge o lună, nu-i așa iubitule ?, spuse Angela foarte repede.

— Fără îndoială, replică Valerio cu un glas plictisit.

— O lună ? Perfect.

— Va trebui să-l instalez pe înlocuitorul meu.

— Se va face foarte repede, sper. Mutatul n-o să fie complicat. Dealtfel, la Neapole totul va fi gata ca să vă primească. O să vedeți că toate se vor desfășura foarte bine. Și n-o să regretați acest colț pierdut. Angela se va simți mai bine, va fi mai fericită, și tu, tu vei cîștiga în scurt timp o avere. Da, da, sînt sigur...

În sufletul lui Valerio se ridica, straniu, amintirea unei nopți petrecute în deșertul Tripolitaniei. Niște bombe lansate de cîteva avioane britanice căzuseră în apropierea spitalului. Cortul unde se făceau intervențiile chirurgicale se dărîmase, chiar în clipa în care era operat un soldat. Un picior îi fusese smuls de o mină, pe cînd ieșea din tabără. Se înălțau strigăte și gemete, în timp ce exploziile trosneau din ce în ce mai apropiate. Care era sensul tuturor acestor suferințe, tuturor acestor orori ? Poate că tocmai aceste țipete formau bariera care îl despărțea de socrul lui ! Întotdeauna vor exista aceste strigăte de durere între socrul lui și el. Avu poftă să-i povestească noaptea aceea de coșmar ; ezită, apoi renunță.

După ce terminară masa, se duseră toți trei la bar. Trecuse puțin de ora trei. Erau doar cîțiva consumatori, dar Valerio îl descoperi pe Casella într-un colț, lîngă fereastră, stînd în fața unei frumoase femei brune. Amîndoi beau cafea. Casella părea foarte în vervă. „Ce diavol !“, își spuse Valerio. Dar Casella îl și zărise. Spuse cîteva cuvinte tinerei femei, se ridică de la masă, repezindu-se spre doctor, și-i scutură energic mîna.

— Am întîlnit-o, *toubib* !... pe Silvana, bineînțeles.

Îmi povestește adevărate orori despre Gorzone! Vino cu noi!

— Nu sînt singur.

— Nu ești singur? Păcat.

În trei ore își recîștigase întreaga vitalitate. Ochii lui verzi sclipeau ca cei ai pisicilor.

— Adorabilă fata asta, cum îți spuneam. Gorzone o trata ca pe o tîrfă. Are un mic apartament splendid. El o întreținea, dar ce brută! În ziua în care l-a doborît Sandro, se purtase cu ea odios. Și cu toate acestea, a doua zi, cînd a aflat, a plîns de s-a prăpădit. Femeie, ce vrei. În cele din urmă a acceptat să o fotografiez. Ce zici?, mîine voi fi la Salina. Sper să aflu ceva nou. Am poftă să termin, să termin cu treaba asta și să plec în Egipt! Acolo arde. Bine, înțeleg, nu vreau să te reții mai mult. Pe mîine, sper. Unde locuiești?

— Via Regina-Elena. A treia casă pe stînga, înainte de piață.

— O să bem împreună un pahar.

— Pe mîine.

— Pe mîine, *toubib!*

Plecă îndată, înmulțind plecăciunile pe care le făcea în fața Silvanei, în timp ce aceasta îl privea pe Valerio cu atenție. Angela și tatăl ei se așezaseră la masă în colțul opus, lîngă fereastra prin care se vedea întreg portul.

— Cine este?, întrebă Latanza.

— Un gazetar.

— A venit, fără îndoială, pentru povestea acelui nefericit de Gorzone.

— Da.

— Cred că-l cunosc. Este Casalle sau un nume asemănător.

— Casella.

— Casella, bineînțeles. Foarte cunoscut!

— Am citit reportaje de-ale lui în *La Stampa,* spuse Angela cu vocea ei de fetiță.

— În momentul de față lucrează pentru *Oggi,* preciză Valerio.

Întinse mîna, luă ceașca de cafea și bău o înghițitură, pentru a-și ascunde nervozitatea.

— Dar vorbește-ne despre crima asta îngrozitoare!,

stărui Latanza. Sărmanul Gorzone! Îl cunoșteam bine. Evident, puțin cam potlogar, dar nu era un om rău. Știu, n-a fost întotdeauna cinstit în afaceri și s-a grăbit să-și jumulească mai ales prietenii cei mai buni. Dar totuși... Să sfîrșească astfel... Am citit toată povestea asta, este de plîns.

— Soția lui e foarte drăguță, zise Angela.

— Da.

— Și ucigașul continuă să fie liber?

— Se pare, adăugă Angela, că se ascunde chiar la Salina. Am citit alaltăieri în nu știu ce jurnal.

— Așa se zice.

— Merită să fie spînzurat, zise aspru Latanza, și-și trecu o mînă peste scăfîrlia lui lucioasă.

— Îmi permiți să fumez, dragule, ceru Angela încuviințarea, în timp ce-și aprindea o țigară.

— Bineînțeles, răspunse Latanza. Nu face rău.

— Nu-i vorba de asta spuse Angela. Luigi pretinde că după ce fumez nu mă mai poate săruta, deoarece are atunci impresia că sărută un bărbat.

— Ce idee!, exclamă Latanza rîzînd. Fumează draga mea, te-ai abținut destul timp de patru luni. Toți medicii sînt niște călăi.

Angela îl privea pe Valerio zîmbind cu blîndețe.

— Îmi dai voie, într-adevăr? Sigur?

— Desigur, mormăi Valerio.

— Ești un amor, spuse ea, trăgînd primul fum.

Latanza aruncă o privire spre Casella și Silvana.

— E soția lui?, întrebă el.

— Amanta lui Gorzone.

— Oh!, exclamă Angela, care se plecă imediat să o examineze mai bine.

Casella perora, agitînd mîinile.

— Frumoasă, zise Latanza.

— Dar și doamna Gorzone este încîntătoare. Mă întreb pentru ce o înșela?, replică Angela pe un ton ascuțit.

— Bah!, exclamă Latanza. Era un om căruia îi plăcea să se bucure de viață. Avea avere mare, nu-i așa?

— Da.

— Și se pare că răpise femeia individului care l-a omorît.

— Nu-i tocmai așa.

— Puțin importă. A fost probabil ceva în genul acesta.

— Nu. Sandro și soția lui formau o pereche foarte unită. Se iubeau cu adevărat. Încă de la început, Gorzone i-a chinuit, a fost crud cu ei, nedrept. După moartea soției sale, Sandro...

Se opri. Avea senzația că se regăsea exact în fața santinelei care, la intrarea în tabăra de la Bardia, îl mitraliase în beznă. Soldatul îi spusese să înainteze și, la cincisprezece metri, poate cuprins de panică, a slobozit o rafală în direcția lui, fără să-l atingă. Clipa de față era asemănătoare. Niște pași prudenți în noapte și un pericol ascuns în tăcere. Toți nervii îi erau încordați. Latanza stătea nemișcat. Ochii lui mari, care nu clipeau, erau pironiți asupra lui Valerio.

— Și licheaua asta de Sandro ?, de Sandro e vorba, nu-i așa ?, l-a asasinat, termină Latanza. Și poliția nu-l găsește. Cineva îl ascunde, bineînțeles. Se găsesc oameni care să ascundă această mică lepădătură.

— A ucis într-un moment de desperare.

— Desperare sau nu, a ucis un om.

— Dacă s-ar fi refugiat la mine, l-aș fi ascuns, replică Valerio, cu mîinile încordate pe brațele fotoliului său.

Latanza ridică din umeri.

— Ești nebun, Luigi, zise Angela. Numai și gîndul că acest criminal se află la Salina mă face să mă cutremur. Ah !, dacă ar fi arestat pînă la sosirea noastră !

— Tot generos și puțin Don Quijote !, rînji Latanza, strivindu-și țigara în scrumieră.

Pentru că-și aplecase capul, nu văzu privirea pe care i-o aruncase Valerio. Dar Angela o surprinse și zise cu voiciune :

— Fie-vă milă, să părăsim subiectul ăsta. Luigi, o mai ai pe Delfina ?

— Da.

— Sper că te-a îngrijit bine cît am lipsit ?

— A fost impecabilă, răspunse scurt Valerio.

Tonul îi displăcu lui Latanza, care se ridică și spuse cu vădită proastă dispoziție :

— Cred că e timpul să plecăm.

III

SOSIRĂ LA SALINA CĂTRE PATRU

și jumătate, pe o căldură care prevestea pentru noapte o violentă furtună. Un zid de nori murdari părea că mușcă din cerul verde-auriu, și tăia orizontul spre limba de pămînt care înainta în mare. O pulbere fină, albăstruie estompa căsuțele înșirate pe colinele de la Pointe-Rouge, care semăna cu un uriaș polip găurit, străbătut de lumini și scăldat în apa călduță a serii. Negustorii de pește își strigau marfa de-a lungul străzilor, cu accente sfîșietoare. De pe plajă se ridicau fumuri leneșe. Pe Regina-Elena megafonul cinematografului *Imperiale* anunța fără răgaz pe Bette Davis în *„L'Ambiziosa-Trionfo assoluto !"* [1] Tocmai începea prima reprezentație. Delfina voise să-și aștepte stăpînii. O găsi pe doamna „înzdrăvenită și foarte odihnită." Cîteva persoane veniseră să-l caute pe doctor. Le notase adresele. Corespondență nu era cine știe ce, doar niște broșuri medicale, prospecte, o scrisoare. Valerio se uită imediat dacă scrisoarea era de la Pietro. Conținea doar aceste cuvinte simple : *„Dragă domnule doctor, o să vin duminică seară cu vărul meu. P."* Dar plicul nu sosise cu poșta, și lui Valerio i se ridică o piatră de pe suflet cînd constată că fusese aruncat în cutie ; probabil că sora lui Pietro se oferise să facă acest comision.

Înainte de a trece la consultații, Valerio îl preveni pe Latanza că Delfina i-a pregătit un pat pentru dormit în salonul cel mic.

— Bah, este inutil să faci un astfel de deranj, zise Latanza. Voi dormi foarte bine acolo sus, în fosta cameră a servitoarei.

— Imposibil, replică Valerio. I s-a schimbat destinația. Acum servește de debara.

— Ah, bine. Atunci pe curînd.

Cînd Valerio se întoarse acasă spre orele opt, întreg orașul părea înghițit de întunericul de catran al nopții. Ploaia începea să cadă, deasă și rece. Primul camion care revenea de la mină spre Cagliari își făcu apariția, însoțit de zgomotul asurzitor al benei sale fără încărcătură. Fa-

[1] Ambițioasa — Triumf total. (ital.)

rurile mari luminau pietrele caldarîmului, acoperite de mîzgă, și trotuarele deșarte. Cîțiva cîini rătăceau de-a lungul fațadelor moarte. De departe, de foarte departe, sunetele vesele ale unei muzici de dans se auzeau în surdină, insolite, ca într-o cetate distrusă. Instinctul îl avertiză pe Valerio, de îndată ce intră în casă, că totul se schimbase acolo. Delfina plecase. Angela făcea baie. Latanza umbla de colo-colo, în sala de așteptare. La zgomotul pe care îl făcu Valerio, el apăru în penumbră, enorm și amenințător. Chelia îi lucea ca o egretă scăpărătoare în razele aruncate de lampa din spate.

— Trebuie să-ți vorbesc, spuse el, și vocea lui gravă, vibrantă era încărcată de amenințări nerostite.

Închise ușa în spatele lui Valerio și întoarse spre el o față învăpăiată. Ploaia bătea în obloane. Se auzea zgomotul apei din camera de baie. Doctorul își frecă încet pieptul. Mii de ciocuri îi sfîrtecau carnea, îl scormoneau pe dinăuntru cu o ardoare frenetică. Se simțea alunecînd pe șine, drept către muntele acesta fioros, înălțat în fața lui. Un tablou din perete înfățișa un copil. Parcă surîdea spre Valerio, încercînd să-l încurajeze.

— Am urcat la mansardă, zise Latanza.

Ochii îi străluceau foarte aproape de obrazul lui Valerio. Niște ochi încărcați de o ură neputincioasă și aspră.

— Multe din cuvintele tale de astăzi după-amiază m-au alarmat. Ușa camerei era închisă. Am bătut. E cineva acolo, nu-i așa ? Am auzit foarte distinct cum a scîrțîit somiera. Acolo este cineva. Vreau să știu...

— Ce vrei să știi ?, întrebă furios Valerio.

Latanza ridică încet pumnul pînă la înălțimea obrazului.

— Vreau să știu pe cine ascunzi acolo sus.

— Pe Sandro Galli ! Ai ghicit !

Pumnul coborî, de parcă Latanza nu mai avea puterea să-l țină ridicat.

— Sandro Galli... murmură omul cel gras.

— Asasinul lui Gorzone, adăugă Valerio necruțător.

Acum se simțea puternic. Trecuse pragul. Toți mușchii gîtului, ai spatelui se întăriseră ca o cuirasă. Stătea plecat puțin înainte, gata pentru ripostă. O furie clocotitoare se încingea în el, asemenea unui foc care mocnește în miezul

unei căpițe, gata să se înalțe, să pîrjolească totul la cea mai mică adiere.

— Ești un ticălos și un smintit, tună Latanza apropiindu-se de el și azvîrlindu-i în obraz mirosul lui înecăcios de fumător.

— Ai cutezat să faci asta, adăugă el cu ură.

— Mă privește numai pe mine, zise Valerio.

— Nu, asta mă privește și pe mine.

O vînă groasă se contura pe fruntea lui mare de taur.

— Știi că este căutat, că poliția o să-i dea de urmă pînă la sfîrșit. Nu te-ai gîndit la scandal, la toate consecințele... Un asasin ! Și vei fi tîrît, alături de el, în fața judecătorilor...

— M-am gîndit la toate.

Latanza părea că suferă acum. Continuă :

— Ce scandal va stîrni afacerea asta ! Ești un ticălos și un smintit ! O să fii dezonorat. Numele tău, al meu, aruncate în gura ziarelor ! Și micuța, sărmana, care era atît de încrezătoare, atît de fericită să te regăsească ! Dar, după cîte înțeleg, nu te-ai gîndit la ea. Ți-a păsat vreodată de ea ? Ce-ți păsa cînd o vedeai prăpădindu-se din pricina climei îngrozitoare, pierind de plictiseală în acest colț uitat de lume ! Oh, nimic nu mă mai miră, nu, nimic nu mă mai miră din partea ta...

Se dădu puțin înapoi, făcu vreo doi, trei pași prin cameră. Rictusuri îi schimonoseau fața, o transpirație subțire îi inunda obrajii moliî. Afară, continua cortegiul camioanelor. Ecoul tunetului răsuna repercutat din colină în colină. Dar micul salon părea izolat de restul universului, tras spre adîncul mării.

Latanza se opri în fața doctorului.

— Ascultă-mă, spuse el. Sînt mai în vîrstă decît tine. Îți voi spune ce ai de făcut... Știu că ești un visător, un... un om generos, dar fără simțul realității. Știi, o să fii condamnat. Libertatea ta, onoarea, în fine, fericirea ta sînt în joc. Și fericirea Angelei, de asemenea.Toate acestea pentru ce ? Pentru un individ mediocru, o brută pe care nu dai doi bani.

Vorbea repede de data aceasta, cu un fel de căldură în glas, parcă ar fi încercat să-l convingă pe Valerio, să-l subjuge.

— Îi vei spune să plece din casa asta. Să se ascundă în altă parte. Totul va fi ușor. Nu-l predai, dar scapi de el, te salvezi.

Aștepta răspunsul doctorului cu nerăbdare.

— Nu, spuse Valerio.

— Acum destul !, replică Latanza, furios. O să-l dau eu însumi afară.

— Dacă faci asta !...

Se sfidară din priviri. În tăcerea care urmă, tunetul se auzi duduind din nou, îndepărtat și grav.

— Dar ce-ți veni, pentru o astfel de canalie ! Ce motiv ai să procedezi astfel ? Abia acum încep să te cunosc și presupun lucruri îngrozitoare... Încăpățînarea ta de a rămîne aici, asasinul ăsta pe care îl protejezi... Dar poliția poate veni la tine dintr-un moment în altul, trebuie să faci față la ceea ce este mai presant ! Da sau nu, vrei să alungi canalia asta ?

— Nu, zise Valerio.

— Te previn că nici Angela și nici cu nu vom rămîne în această casă dacă te încăpățînezi.

— Faceți ce socotiți de cuviință.

— Un ticălos și un smintit !, repetă ca turbat Latanza și ridică pumnul. Dar Valerio îl prinse de braț, îl imobiliză și îi vorbi cu duritate, tăios.

— Nu-l voi goni. Nu-l voi preda niciodată. Dacă vine poliția îl voi apăra.

— Ești nebun de-a binelea ! Nebun de legat !, spuse Latanza liberîndu-se.

— Îl voi salva, mai zise Valerio cu o furie rece.

Latanza își frecă ușor obrajii, fruntea, ceafa. Era pe jumătate învins, dar hotărît să continue lupta.

— Dacă omul acesta merită, cu adevărat, să fie salvat, judecătorii lui vor fi cei care să hotărască dacă este cazul să fie indulgenți cu el sau nu.

— Judecătorii lui ! Știi ce vrea să zică asta. Opt sau zece luni de prevenție. Poate un an. Apoi tribunalul, redeschiderea rănilor, încet, savant, una cîte una. Și la sfîrșit, ocna. Nu merită asta.

— Ce știi tu ?, strigă Latanza. Ce, tu trebuie să judeci ? Tu ești cel care...

Se întrerupse. Angela tocmai intrase. Rămăsese o clipă nemișcată, tăcută, foarte palidă, și privirea ei trecea de la tatăl ei la Valerio. Purta o rochie nouă, gri cu roz, care o făcea să pară și mai micuță, și mai fragilă.

— Sărmana-mea dragă !, zise Latanza înaintînd către ea.

— Ce se întîmplă aici ?, întrebă ea. De ce vă certați în halul ăsta ?

Cum nici unul dintre cei doi bărbați nu se hotăra să vorbească, se întoarse spre tatăl ei.

— Explică-mi odată !

În acea clipă Valerio simți o milă apăsătoare. Ajunsese la o cotitură a vieții. Întreg trecutul era pe cale să plesnească ca un pahar. Se uită la soția lui cu o intensă curiozitate ; frunte mică, bombată, ochi puțin oblici, în care tremura o vagă spaimă, buze bine conturate, cărnoase (și grimasa lor îndurerată). La capătul brațelor delicate palmele rămăseseră deschise ca două cochilii, două încîntătoare cochilii. Sînii ei de adolescentă abia dacă bombau corsajul împodobit cu o broderie în formă de clopoțel. Chiruită, ea aștepta o explicație. Părea că domină încăperea, că este un centru în jurul căruia se învîrtea lumea întreagă. Încă nu știa că va suferi. Lumina becului revărsa din tavan străluciri de un alb incandescent peste umerii, capul și sînii ei. Angela va suferi, și lucrul acesta i se păru lui Valerio de nesuportat.

— Angela, spuse el.

Dar Latanza începuse deja să vorbească. Vertiginoasa mișcare giratorie se opri dintr-o dată. Vocea dură a lui Latanza avea rezonanța unor lovituri de pumn într-un perete despărțitor.

— Bărbatul tău îl ascunde aici pe asasinul lui Gorzone și refuză să-l gonească. Nu pot consimți să rămîi în casa asta.

— În casa asta... ? Aici ? Chiar aici ?

Stupefiată, ea îl privea pe Valerio, de parcă într-adevăr aștepta un protest din partea lui. Pe chipul ei, pe care cearcănele se adînceau foarte repede, gura, de un roșu sîngeriu, rămăsese deschisă ca o rană într-un fruct deja stricat. Irișii ei de un cenușiu foarte deschis arătau ca două pietricele întunecate. Valerio făcu un gest, dar simți

cu oroare cum cuvintele se pierdeau în sufletul lui, se topeau într-o vîltoare ameţitoare.

— Ai să-mi explici ?, întrebă blînd Angela. Nu este posibil. Sînt sigură că nu este adevărat...

— Nu va sta multă vreme, zise Valerio. Poimîine o să plece. Aşteaptă o barcă cu pînze, care-l va duce în Tunisia.

Angela îşi prinse faţa în mîini.

— Fetiţa mea mică, murmură Latanza.

Dar, parcă biciuită de vocea tatălui ei, se ridică. Simţea sîngele năvălindu-i spre gît, în valuri scurte, şi înăbuşind-o.

— Nu este adevărat, protestă ea cu o intonaţie dureroasă. Nu vreau să cred.

— Poimîine va pleca, repetă Valerio.

— De acum pînă poimîine poliţia are toate şansele să-l descopere !, spuse Latanza repede. Şi Angela să fie obligată să trăiască aceste ore sub acelaşi acoperiş cu un asasin ? Felicitări ! Eşti un soţ prevenitor ! Nu poate exista cineva mai atent faţă de soţia lui. Dacă doreşte dovezi de dragoste, atunci, iată, este copleşită ! I le împarţi cu dărnicie. Felicitări ! Felicitări !

Rîse vulgar.

„Ştie cum să o manevreze", îşi spuse Valerio repede, cu o uşoară ciudă. „Cunoaşte influenţa pe care o are asupra ei."

— Dar Luigi, spuse Angela, făcînd un pas înainte, tatăl meu are dreptate ! Ştiai că voi veni ! Luigi !... De ce ai făcut asta ?

Adoptase un ton de reproş blajin, destul de înduioşător. Nu părea să sufere cu adevărat. Poate că nu sîngera decît vanitatea ei ?

— Luigi, spune-mi ? De ce să ascunzi pe individul ăsta ? De ce nu-l goneşti chiar acum ?

— Fiindcă nu-i pasă de tine !, sări Latanza, făcînd gestul cuiva care vrea să arunce ceva peste cap. N-are grijă de tine ! Nu-l va goni !...

— Şi dacă eu te rog să faci asta, Luigi ? Dacă te rog eu ?, imploră Angela, ai cărei ochi străluceau.

— Nu !, zise Latanza care îşi cîntărea ascendentul asupra Angelei şi părea că simte o satisfacţie în care clocotea furia. Preferă să înfrunte riscuri grave, să rişte închisoarea, dezonoarea, pentru secătura asta ! Un deznădăjduit, zice el ! Dar un deznădăjduit care acceptă totuşi să trăiască în continuare, care acceptă să plece în Tunisia ! Care acceptă să pună pe alţii în pericol, să ameninţe fericirea şi libertatea lor ! Numai să scape el, nu-i aşa ? Restul puţin contează, nu-i aşa ?

Vorbea vehement, gesticulînd.

— Şi cînd bărbatul tău va fi prins, sărmana mea Angela, vom fi puşi la index. Nimeni, la Neapole, nu ne va mai primi. Oamenii se vor îndepărta de noi !... Toate uşile ne vor fi închise.

Angela începu să plîngă. Latanza se îndepărtă. Fiica lui plîngea, dar, în ciuda tuturor celor întîmplate, nu astea erau lacrimile de care se temea Valerio. Lacrimile care curgeau pe micul ei obraz crispat erau lacrimi de ciudă. Deci argumentele grosolane, deplorabilele argumente ale tatălui o înduioşaseră !

Îi veni ideea să se apropie de ea, dar simţi că între ei începeau să se îngrămădească blocuri grele de piatră uriaşă. Deja îi despărţea un zid de netrecut... „O pasăre, o mică pasăre iubitoare, blînda Angela..."

Se apropie de el. Obrajii îi luceau. În privirea ei se citea o deznădejde tulburătoare. Cîteva lacrimi căzuseră pe corsajul de culoare deschisă. Valerio aşteptă.

— Ai îndrăznit să faci una ca asta, zise ea la sfîrşit. Ai îndrăznit !... Şi eu care veneam spre tine atît de fericită !... Eu care număram zilele ! Dar, în cazul ăsta, nu mă iubeşti !

Strigătul acesta îl lovi pe Valerio ca o rafală de ploaie, îl simţi ca un duş îngheţat. Nu era nimic de răspuns. Lăsă să se aştearnă o tăcere grea. Apoi din fundul încăperii se ivi Latanza :

— Scumpa mea, spuse el hotărît, plecăm imediat la Cagliari. Mergem la hotel. Nu mai poţi rămîne în casa asta. Înţelege odată ! Îşi bate joc de tine ! Te batjocoreşte ! Nici o oră mai mult nu mai poţi, nu mai trebuie să rămîi aici ! Haide, puţină mîndrie !

Angela tresări, aruncă o privire spre tatăl ei. Părea cam rătăcită, şi Valerio înţelese că era deja prea tîrziu ca să intervină. Latanza cîştigase. Poate că ar fi trebuit să

meargă spre ea, să o ia în braţe, să o legene tandru, să-i vorbească, să o liniştească... Dar nici urmă de elan nu era în el. Şi Latanza păru să ghicească acest lucru.

— Soţul tău nu te iubeşte, vezi bine ! Şi cred că niciodată nu a meritat dragostea ta ! Acum e cazul să te gîndeşti la scandalul care ne ameninţă ! Poliţia va sosi aici dintr-un moment în altul ! Nu te pot lăsa aici ! Eşti fiica mea ! Gîndeşte-te ! Situaţia asta nu este normală ! Ori soţul tău te iubeşte, şi atunci cedează, ori dacă nu...

Şi el deschise larg braţele, ca pentru a arăta că în acest din urmă caz nu mai era altceva de făcut decît să accepţi evidenţa.

„Frumoasă treabă !, îşi spuse cu amărăciune Valerio, care ştia acum că partida era pierdută. Fără el aş fi putut poate să o conving că Sandro trebuie salvat. Dar la ce bun ? Nu este în stare să înfrunte cel mai mic pericol alături de mine. Şi oare o pîndeşte vreun pericol ? E speriată, mai ales la ideea zîmbetelor dispreţuitoare cu care ar gratifica-o frumoasele ei prietene din Neapole."

— Oh, Luigi ! Spune ceva !, gemu ea, aruncîndu-şi pe spate, cu o mişcare bruscă a capului, tot părul ei blond.

— De ce nu spui nimic ?, strigă, de data aceasta pe un ton ascuţit.

Părea că, de exasperare, o să înceapă să tropăie.

— Dacă plecaţi în seara asta..., începu Valerio cu o voce mohorîtă.

Fu nevoit să se oprească. Simţea lipsa de aer. Ceva îl împiedicase pînă atunci să respire. Avea gîtul uscat ca atunci cînd, sub un soare arzător, te afli la sfîrşitul unui marş lung.

— Dacă plecaţi în seara asta, veţi orienta bănuielile poliţiei. Veţi distruge ultima şansă a lui Sandro...

Ar fi trebuit să adauge : „şi mă pierdeţi şi pe mine", dar Angela se şi ridicase tremurînd, de parcă soţul ei ar fi insultat-o.

— Mereu Sandro ! Numai la el te gîndeşti ! La el ! Ce poate însemna el pentru tine ? Sandro !... Dar eu, eu ? Şi eu exist ! Şi sînt soţia ta ! Nu, pentru tine Sandro contează ! Un ucigaş !

Latanza îi aruncă lui Valerio o privire triumfătoare. Dar Angela continuă cu mai multă vehemenţă :

— Nici nu protestezi ! Nici nu încerci să mă reţii ! Oh, am înţeles ! Am înţeles foarte bine ! Nu voi rămîne aici ! Fii liniştit, am înţeles...

Se întoarse spre tatăl ei, care o luă în braţe, şi plînse pe umărul lui cu mici sughiţuri, ca un copil.

— Angela, spuse Valerio.

— Plecăm imediat, zise Latanza la urechea fiicei lui, dar fără să-l scape pe Valerio din priviri. Am hotărît, scumpa mea. Mîine vom fi la Neapole.

— Angela, tu nu poţi înţelege !..., mai zise Valerio cu sufletul răvăşit.

Dar deja Latanza o îndepărta cu blîndeţe pe tînăra femeie.

— Du-te repede de te pregăteşte.

De îndată ce plecă, se adresă doctorului pe un ton rece şi decis :

— Vom lua maşina ta. O voi lăsa la garajul hotelului Torino. Poţi merge mîine să o iei.

Îşi trecu o mînă peste bărbie :

— Argumentul tău de adineaori trebuie luat în consideraţie. Plecarea noastră poate trezi bănuielile poliţiei. N-ai decît să le spui că, din cauza sănătăţii soţiei tale, ai hotărît să părăseşti Salina, pentru a te instala la Neapole. Că Angela a plecat cu mine, ca să se ocupe acolo de instalare.

În timp ce se îndrepta spre uşă, adăugă :

— Sper să scapi fără neplăceri de periculosul tău prieten. Dacă se va produce cel mai mic necaz de acum şi pînă la plecarea lui de aici, trebuie să convii că este mai bine pentru Angela să fie cu mine.

Părea destul de satisfăcut de felul în care fiica lui luase lucrurile. Criza nu fusese prea puternică. Spuse ridicînd mîna :

— Doresc ca totul să meargă bine pentru tine. Vino să ni te alături cît mai repede cu putinţă !

Dar cum Valerio rămînea tăcut, el insistă :

— Ai să vii, nu-i aşa ?

Îşi dăduse oare seama că scena aceasta putea să aibă consecinţe neprevăzute ? Că pentru un bărbat atît de straniu ca Valerio această despărţire risca — cine ştie ? — să fie decisivă ?

În privirea lui era o vagă neliniște.

— Bineînțeles, mormăi doctorul.

— Atunci merg să pregătesc valizele.

Rămas singur, Valerio privi portretul copilului care continua să-i zîmbească din ramă, cu o misterioasă melancolie. În jurul lui era pustiu, o întinsă cîmpie devastată. Va veni vreodată pacea ? Auzi obloanele trosnind în bătaia vîntului. Nu îndrăznea să facă vreo mișcare. Carapacea împietrită în care era prins se putea fărîma la cel mai mic gest. Dar, oricum, nu era în stare să se smulgă din amorțeală. Timpul se scurgea ca murmurul unei ape. Auzea pașii Angelei în odaia de sus. Umbla prin cameră de colo, colo. Își împăturea lenjeria pregătită pentru sărbătoarea acestei prime nopți. Și la celălalt etaj era Sandro, întins pe patul lui. Sandro, care desigur că asculta zgomotele neobișnuite ale casei. Apoi auzi pe coridor pașii grei ai lui Latanza. Îl auzi deschizînd portiera mașinii garată lîngă trotuarul din fața garajului. Așadar, era adevărat. Totul era adevărat. Angela urma să plece. Dar nu o putea lăsa să plece în felul ăsta ! Nu o putea lăsa să plece, fără să înțeleagă semnificația adevărată a acestei plecări !

Ieși precipitat din salon. Angela cobora scara. Își pusese pălăria și un palton gros, maron. Se îndreptă spre ea. Becul de deasupra lor lumina obrăjorul Angelei, neted și curat. Își refăcuse cu grijă fardul și păstrase o expresie de supărare.

— E mai bine să plec, spuse ea repede. Trebuie să mă gîndesc. Am nevoie să citesc limpede în mine.

Vîntul împrăștie pe prag o jerbă de ploaie. Vocea lui Latanza răsună :

— Haideți, îmbrățișați-vă !

Îi observa aplecat peste portieră, cu mîinile pe volan.

Angela ridică ochii spre soțul ei, cu un aer trist. Se sărutară în grabă.

Apoi ea îi întinse mîna, pe care el o reținu o clipă. Mîna aceasta rece, fără viață.

— Angela !

— Nu, zise ea. E mai bine să plec... Îți voi scrie.

Și adăugă cu oarecare timiditate :

— Ne vom revedea în curînd.

Nu ghicise deci că se terminase, că se terminase absolut totul ? Că era vorba de cu totul altceva decît de ultima șansă a lui Sandro ?

Cum Valerio o privea cu o intensitate care părea să o jeneze, ea lăsă capul în jos și murmură :

— La revedere, Luigi.

Valerio nu răspunse nimic cînd ea se suia în mașină, lîngă tatăl ei, a cărui mască severă era luminată straniu de licărirea verde a cadranului de la bordul mașinii. Ferestre străluceau de-a lungul bulevardului. Automobilul țîșni, sfîșie perdeaua de beznă, care în urma lui se strînse din nou. Nici în cea din urmă clipă Angela nu făcuse vreun gest. Rămăsese țeapănă, cu privirea fixă, cu mutra ei de fetiță supărată. Doar Latanza schițase un semn de adio.

Încet, Valerio închise ușa.

O clipă mai tîrziu se sui la Sandro.

Înainte de a întoarce cheia în broască, își închipui pe socrul său cu urechea lipită de ușă și simți împotriva lui o aversiune și mai puternică.

— Eu sînt, zise el intrînd.

Aprinse lumina. Pe pat, Sandro se ridicase în capul oaselor.

— A venit cineva, domnule doctor, zise el cu vocea lui tărăgănată.

— Știu.

— Întîi am crezut că sînteți dumneavoastră, și m-am sculat. Somiera a scîrțiit.

— Nu face nimic.

Toate merindele mai erau încă pe masă, aproape intacte.

— N-ai mîncat.

— Nu-mi este foame.

— Am primit o scrisoare de la Pietro. Poimîine, dacă timpul o să permită, veți putea pleca.

Sandro, indiferent parcă la vestea asta, se așeză lîngă dulap. Barba îi crescuse și-l îmbătrînea. Și unghiile îi erau acum lungi și murdare. Niște pete de noroi se uscaseră pe espadrilele sale și pe partea de jos a pantalonului.

— În noaptea asta o să las ușa deschisă, spuse Valerio. Voi lipsi, așa că rămîi singur. Poți să cobori în camera de baie.

Tăcu un moment, ascultă apa curgînd pe țigle, bolborosind, pe țevile de canalizare. Din colțul lui, Sandro îl privea.

— Mergem pe plajă la miezul nopții, reluă Valerio. Pietro o să fie cu noi. Va trebui doar să ne înțelegem cu vărul lui asupra locului și a orei. O să-ți dau o scrisoare pentru un prieten din Tunis. Cu puțin noroc, cu energie și prudență, vom veni de hac tuturor greutăților.

Fața lui Sandro era lipsită de expresie. Valerio suspină. Mirosul unei cutii de conserve deschise împuțea camera. Pe plafon, o pată mare de la o streașină desena o pisică încovrigată.

— Cine a venit mai înainte ? întrebă Sandro, fără să arate prin ton vreun oarecare interes.

— Socrul meu. Nu fi îngrijorat.

Cum stătea îndoit, cu coatele rezemate de coapse, Sandro spuse calm :

— Nu sînt îngrijorat. Am auzit zgomotul unei certe. Am ascultat. Mi s-a părut că era vorba de mine.

— Era vorba de tine. Dar n-are importanță...

— N-are importanță pentru cine ?

— Lasă asta, zise Valerio impacientat.

Sandro nu-l scăpa din priviri. Pe fața lui de hirsut, ochii aveau o strălucire febrilă și tristă.

— Și soția dumneavoastră era acolo ?

— Da.

— A sosit în după-amiaza aceasta ?

— Da.

În acea clipă Valerio auzi o mașină care trecea pe bulevard și păru că încetinește. Ascultă plin de interes, dar zgomotul continuă, pînă se pierdu cu totul.

— Și a plecat ?, întrebă Sandro cu ezitare.

— A plecat

Doctorul făcu un pas înainte, îl bătu amical pe umăr, dar la această atingere Sandro sări în picioare.

— Ar fi trebuit să plec. Eu trebuia să plec...

— Taci, spuse Valerio.

Îl atinse ușor, cu afecțiune, silindu-se să zîmbească.

— De fapt n-ai nici un amestec în povestea asta. Stai liniștit aici. Pietro va veni și el mîine să te vadă ; înțeles ?

Ieși. Sandro nu făcu nici un gest. Dar un minut mai tîrziu, în timp ce cobora scara, Valerio presimți că Sandro se aplecase peste rampă. Înălță capul. Într-adevăr, Sandro îl privea.

— Fără aiureli. Fii prudent. Atenție la lumini !, îi azvîrli doctorul din mers, agitînd mîna.

Plecă și se închise în birou.

Liniștea, întreruptă la răstimpuri de ploaia care se potolea, singurătatea, lumina blîndă a lămpii, îi făcură bine. Se gîndi că la ora aceea Angela și tatăl ei ajunseseră probabil în dreptul micului post de carabinieri care supraveghează drumul spre Cagliari. Carabinierii vor înregistra trecerea lor, se vor mira. Cine știe ? poate îl vor preveni pe Fasaro ! N-au decît ! Valerio se simțea la capătul puterilor. Nu mai voia să lupte. Prin plecarea ei Angela compromitea mai mult decît ultima șansă a lui Sandro. Dar un demon ironic îi șopti : „De ce vrei să-i pese de un soț care o batjocorește, care o înșală ?“ Umbra lui tremură pe peretele din dreapta. Literele aurite ale cărților legate păreau că strălucesc ca niște învelișuri de minuscule insecte. „Du-te acum la Clara ! Pleacă odată !“ auzi o voce șoptindu-i la ureche. De ce ezita să părăsească casa ? Ce sentiment era mai puternic decît dorința de a o regăsi pe Clara ? „Trebuie să merg sus să-i mai vorbesc lui Sandro.“ Îl părăsise într-un mod stupid. Plecarea Angelei îl neliniștea probabil din mai multe motive. „Ar fi trebuit să stau mai mult cu el, să-i vorbesc.“ Ca în fiecare seară la acea oră, strigătul vînzătorului de ziare răsună în stradă și se stinse ca un vaier prelung.

Dar cum să-i explice lui Sandro că era alături de el, că, deși nu era de acord cu uciderea lui Gorzone, înțelegea motivele adînci ale acestui act nesăbuit, ale acestui foc tras împotriva unei sorți potrivnice și împotriva nedreptății oamenilor ? Cum să-i explice că înțelegea că Magda îl împăcase cu lumea, că dragostea fusese singura lui victorie reală pe acest pămînt semănat cu milioane de morminte și că era într-o anumită ordine a lucrurilor ca Gorzone să intervină, să pornească contra lor, contra fericirii lor, să-i împingă spre ruină și mizerie, stupid, sălbatic, deși la capul acestor ani derizorii aștepta, oricum boala și moartea ? Pentru că exista Clara, pentru că o iu-

bea, el Valerio, înțelegea resortul care declanșase flacăra ucigătoare în mîna înarmată a lui Sandro, înțelegea că țîșnise din chiar sufletul lui desperat, golit dintr-o dată, pustiit !

Se ridică, stinse lampa, rămase o clipă imobil ascultîndu-și în întuneric bătăile inimii. Ploaia încetase. Își dădea seama că scena cu Angela și tatăl ei îl storsese de puteri. Cu toate acestea era nerăbdător. Nu-i mai era de ajuns să știe că avea dreptate împotriva lui Fasaro, a lui Latanza, a Angelei, contra celorlalți oameni. Singura justificare de care avea nevoie știa unde s-o caute.

Își puse paltonul, străbătu bucătăria, ieși în grădină, după ce închise cu grijă ușa în urma lui. Nu mai ploua, într-adevăr, dar un miros de apă stătută, în frunze ude, de pămînt umed plutea în noapte printre copacii din care, cu un zgomot dogit, neobișnuit, cădeau picături ca în peșterile sonore, cu bolți din care mustește umezeala.

Depăși gardul de cactuși, călcă în bălțoace. Un cîine lătră în apropiere cu o furie încăpățînată și tăcu apoi brusc, de parcă cineva l-ar fi sugrumat cu dexteritate.

Valerio văzu lumină la fereastra Clarei. Ocoli peronul, bătu în obloane și auzi imediat o ușoară exclamație. Cu inima cuprinsă de emoție se apropie de ușă. La dreapta, spre Cagliari, străluceau luminile ; mărunte, pure, pierdute în oceanul de întuneric. Dar Angela nu mai sălășluia în el. Pierea dintr-însul așa cum se potolește, cu încetul, o arșiță mistuitoare. „Trebuia să se termine !“ murmura sîngele în urechile lui pișcate de aerul înghețat. Drumul început la Pompei, într-una din serile acelea blînde, care învăluia cîmpia napolitană, se termina în fața acestei uși, în timp ce asculta pătimaș pasul Clarei trecînd prin coridor.

— Tu ești ?, întrebă ea, în cele din urmă, gîfîind puțin.

Își strîngea marginile șalului peste piept și părea foarte emoționată.

— Intră repede. Așadar soția ta n-a sosit ? Ce s-a întîmplat ?

— A sosit. Vino.

Odată intrat în cameră, își plimbă privirea jur împrejur. Deci toate cîte le vedea aveau o existență reală : cearșafurile calde, lampa, cărțile risipite și pacea aceasta în

care se topeau deodată toate furtunile. Se întoarse spre Clara, o luă binișor de braț. O simți încordată, cuprinsă de îngrijorare.

— Iubitule, explică-mi. Sper că nu-i nimic grav ?

Obrazul ei micuț, implorator îi strecură brusc teama în suflet. Să fie oare posibil ? Se lăsa oare purtat spre o înfrîngere definitivă ? Se simțea ca agățat de o funie deasupra unei prăpăstii fără fund. Niște umbre acuzatoare năvăleau în cameră și se înghesuiau în jurul lui. „Tu ești *răul*, aliatul *răului*, pentru tine nu poate exista fericire, ar fi prea nedrept.“

— Spune-mi dragule ? murmură Clara rugător.

Acum trebuia să-și mizeze întreaga viață pe un singur cuvînt, pe o frază, pe o foarte mică propoziție, mai ucigătoare, mai fulgerătoare decît glonțul care urmează să deschidă în carnea în care pătrunde o breșă minusculă, o mică trecătoare pe unde intră moartea.

— Ascultă-mă, spuse el înspăimîntat de toate umbrele acestea care, amenințătoare, se puseseră în mișcare pe pereți, ascultă Clara... Sandro Galli, soțul Magdei...

— Ei bine ?

— Este la mine. Poliția continuă să-l caute. Stă ascuns la mine, de cînd l-a omorît pe Gorzone.

Ea își dădu capul pe spate, ca să-l privească mai bine drept în ochi.

— La tine ? Și a sosit soția ta ? Oh, înțeleg ! Trebuie să-l aduci aici. Nu mai poți să-l ții ascuns acolo. O să-l instalăm în camera fratelui meu. Maria o să-și țină gura, nu te teme. Trebuie să-l aduci imediat.

O strînse foarte tare la piept. Ah ! Asta era Clara, aceste cuvinte le aștepta, exact aceste cuvinte. Nimic altceva decît aceste cuvinte, și totul reintra în ordinea firească, putea continua să trăiască, și lumea își recăpăta adevăratul ei înțeles. O recunoștință fără de margini îi inundă ființa. Se destrămau toate firele încîlcite. Scăpase dintr-o imensă catastrofă. Clara îl reținuse tocmai la timp, înainte de prăvălirea îngrozitoare. „Clara, soția mea, Clara, dragostea mea !“ striga delirant sufletul lui. Și Clara surprinsă îl privea, îi zîmbea timid, și el o culcă de-a lungul patului, îi descheie cămașa fină, dezgoli cu o mînă nerăbdătoare pieptul ei superb, sînii ca două buchete, două

primăveri, două fîntîni frumoase, pe care le acoperi cu sărutări, nebunește, pînă văzu cum obrazul Clarei se schimba, cum începea să exprime o blîndă bucurie senzuală ; ochii ei se îngustau, lăsînd doar o dungă subțire și voluptoasă între pleoapele pe jumătate închise ; buzele roșii și pline se mișcau încetinel și murmurînd păreau să-i spună : „sînt a ta, îți aparțin, te iubesc, ai încredere, pentru că oricum mai tîrziu, foarte tîrziu, moartea n-o să ne mai înspăimînte ; o vom întîmpina ca pe o prietenă supremă, tandră și calmă, căci pînă atunci voi fi parcurs întregul drum cu tine ; întotdeauna voi fi cu tine, întotdeauna".

IV

ÎN DIMINEAȚA URMĂTOARE, CÎND Valerio se întoarse acasă pe drumul obișnuit, un nor dens, ca o uriașă placă de marmoră înghețată închidea cerul de la un capăt la celălalt al orizontului. O pace liniștitoare învăluia copacii. Ploile din ajun lăsaseră bălți mari, în care se reflectau limbile țepoase ale cactușilor, crengile goloase ale smochinilor. Ierburile, frunzele deveniseră tari, lucioase, transformate de frigul nopții în mici lame metalice. Doar pletele eucaliptților fremătau ca niște coame lungi pe spatele unei iepe.

Îi povestise Clarei scena îngrozitoare pe care o avusese în ajun cu Angela și tatăl ei. Clara mai insistase să-l aducă pe Sandro, dar el refuză categoric s-o expună pericolului. Era suficient că el însuși se afla într-o situație care se agravase mai tare ca niciodată, căci toată lumea se va mira de brusca plecare a Angelei, de această inexplicabilă plecare, după doar cîteva ore de la întoarcere. Delfina va fi prima care va împrăștia peste tot noutatea. Fasaro va fi alertat foarte repede. Singurul noroc în privința aceasta era faptul că Fasaro cunoștea relația lui cu Clara, și bănuielile îi puteau fi deviate. Poate că va face mai degrabă o legătură directă între reîmbarcarea intempestivă a Angelei și relația asta, decît cu dispariția misterioasă a lui Sandro. Dar amintirea ultimelor lui întîlniri cu inspectorul îl tulbura.

Traversă grădina, ajunse la ușa bucătăriei și introduse cheia în broască. Ușa era deschisă. Era sigur că o încuiase în ajun. Că întorsese de două ori cheia în broască. Mai avea încă în urechi clănțănitul zăvorului. Atunci îi fulgeră în minte : „Sandro !" Se cățără înnebunit pe scări ; intră în cameră. Era goală.

De necrezut. De neimaginat. Făcu cîțiva pași spre pat, privi prostit la conservele de pe masă, la pîinea abia începută, la cartea pe care i-o împrumutase lui Sandro, și pe care acesta părea să n-o fi deschis... Făcu stînga împrejur, coborî la primul etaj, dar și camera de baie era goală. Sandro nu fusese acolo.

Văzu pe etajera de deasupra chiuvetei, printre obiectele obișnuite, o agrafă de păr uitată de Angela. Luă agrafa și o ținu puțin în căușul mîinii, apoi o aruncă violent și începu să treacă din cameră în cameră strigînd : Sandro ! Sandro !

„De ce a fugit ? De ce ?" Alergă să exploreze garajul, ieși în grădină, deschise baraca în care se ascunsese Sandro în prima noapte, ca să-l aștepte. Nici țipenie. Unde să meargă ? Și mașina lui era la Cagliari. Gîfîia, arunca priviri îngrijorate în jur, de parcă Sandro s-ar fi putut ascunde în spatele unui boschet, ca să-i joace un renghi, ca să-și rîdă puțin de el. „Idiot ! Idiot !", tună doctorul. Înaintă puțin pe alee, fierbînd de furie, se reîntoarse pe urma pașilor săi. „Ce să facă ? Ce să facă ?" Poate că lui Sandro i-a fost frică ? Sigur că da ! Înțelesese cît de mult sporise pericolul prin plecarea Angelei. Preferase să fugă. Era limpede. În ajunul plecării salvatoare spre Tunis nu se putea refugia decît la Pietro. Acolo îl aștepta pe doctor, acolo aștepta ora îmbarcării ! „Pentru Dumnezeu, poate că a lăsat un bilet pe undeva !" Tot în pas alergător, Valerio o luă spre cabinet, se sui apoi în camera lui, scotoci toate colțurile în care Sandro ar fi putut lăsa un mesaj, dar nu găsi nimic. „Trebuie să merg la Pietro !"

În momentul în care era gata să iasă din casă, sună telefonul. Ezită și apoi luă receptorul cu un gest nervos. Era doamna Marchesi. Îl ruga să treacă pe la ea, cît mai devreme, pentru ultima injecție, deoarece soțul ei urma să vină, să o ia și să o ducă apoi la fermă. Îi ceru și vești de la doamna Valerio.

— Voi veni, vin ! bolborosi doctorul, închizînd brusc aparatul.

„*Per tutta la vita ! 2 Drops*“ striga spre el, din înălțimea unui afiș mare de pe stradă, o tînără femeie zîmbitoare, care-și spăla dinții. Coborî pe via Regina-Elena cu pași mari, traversă piața. *Palermo* se înălța la capătul bulevardului și era deja deschis, cu cîteva mese și scaune înșiruite pe trotuar, de fiecare parte a intrării. O luă pe scara plină de noroi care ducea la căpitănie. Niște copii plecau la școală, certîndu-se. „*Pace in Corea ! Abasso Truman !*“ glăsuiau niște inscripții cu litere grosolane pe zidurile întunecate. Străduța înconjura un colț de mare. În depărtare, o limbă de pămînt cu creste trandafirii înainta spre larg. În josul scărilor trebuia să o ia la stînga. Vicolo Domenico Soriano... Intră în curte, urmărit de privirea mirată și iscoditoare a femeilor. Ridică mîna să bată la ușa lui Pietro.

— Nu-i acolo, spuse o femeie înaintînd spre el cu un copil în brațe, un copil foarte mic, de douăsprezece sau treisprezece luni, cu niște ochi ca de pasăre.

— Nu e nimeni ?

— Nu. Pietro lucrează la mină și sora lui este la fabrica de sardele.

— Mulțumesc, doamnă.

Și cînd te gîndești că Sandro putea fi după ușa asta ! Dar trebuia să plece. O bătrînă îl privea cu ochii încărcați de bănuieli. Niște copii se iviră din toate colțurile, îl înconjurară sporovăind.

Îngrijorat o luă în sus, spre oraș. „E stupid să se lase prins în ultimul moment !“ Paralel cu cheiul, o barcă lupta cu valurile dese, și în dimineața mohorîtă motorul ei zbîrnîia furios. Din cerul voalat cădea o lumină palidă, care se fărîmița deasupra mării în mii de paiete de mică. „Mîine. Mîine urma să fugă. Trebuia să-l regăsesc înainte. Numai de n-ar fi făcut vreo prostie !“ Traversă piața cu respirația tăiată. O vînzătoare de jucării îi surîse amabil. Pe stîlpii barăcii atîrnau ciorchine maimuțoi de celuloid, avioane, păsări cu pene lungi, roșii, verzi și galbene. Briza punea în mișcare niște moriști frumoase cu aripi trandafirii. O mască cu trăsăturile lui Charlie

Chaplin plutea melancolic la capătul elasticului său. „E greșeala Angelei !“, i se păru că aude în spatele lui rostindu-se atît de tare, încît Valerio se întoarse și văzu pe vînzătoarea care nici nu se mai uita la el. „Nu ! Nu trebuie să gîndesc în felul ăsta !“, își zise el, ajungînd pe Regina-Elena. O bătrînă cerșetoare îi aținu calea. Întindea către el o mînă îngrozitor de ridată, de vestejită, o mînă de mumie. Valerio îi dădu o bancnotă de douăzeci de lire. „Sandro a plecat din cauza Angelei !“, părea că spune privirea albă a femeii. Nu ! Nu ! Să se reculeagă, să gîndească cu calm la situația asta ! Întoarse cheia în broască ; Delfina nu sosise încă. În clipa cînd să împingă ușa ca să intre, auzi în spatele lui o mașină care încetinea.

Se întoarse și recunoscu micul Fiat decapotabil al lui Fasaro. Tocmai se oprise cu un scîrțîit enervant al frînelor.

Valerio închise violent ușa și înaintă spre inspector, aprins de furie. „Prea tîrziu, imbecilule ! Imbecilule ! Sosești prea tîrziu. Nu mai este aici !“ Un autocar cobora bulevardul claxonînd strident.

— Prea tîrziu, spuse doctorul cu glas tare.

— Ah, ați aflat deja noutatea ?, replică Fasaro nițel surprins, întinzîndu-i mîna. Purta o minunată pălărie griverzui și în jurul gîtului un fular de mătase galbenă, cu marginile ascunse cu grijă sub reverele gabardinei.

— Tocmai m-au anunțat, spuse el. Țăranii l-au găsit abia acum două ore. Moartea trebuie să fi survenit cu cel puțin zece ore mai devreme. Vreau să spun că așa se presupune. Ați putea să mă însoțiți ?

Fără să răspundă, Valerio deschise portiera și se lăsă pe canapeaua din interior ca un om frînt de oboseală, înfundîndu-și înfrigurat mîinile în buzunarele paltonului. Inspectorul demară imediat, o luă în sus, pe bulevard, și apoi pe via Sorrentina, plină de noroi și de căruțe cu marfă. Odată ajunși pe șosea, acceleră.

— Ce poveste tristă, spuse Fasaro cu un ton dezolat. „Vorbește ! Vorbește !“, gemea sufletul lui Valerio însîngerat, tăvălit prin spini.

— S-a dus să se spînzure în căsuța care servește de adăpost muncitorilor pe timpul culesului de portocale,

nu departe de ferma lui Gorzone. La ferma asta o cunoscuse pe nevastă-sa și acolo s-au căsătorit...

Manevră schimbătorul de viteză, ca să treacă în viteza a doua și să înceapă urcușul spre platou.

— Dar prevăzusem deznodămîntul acesta, domnule doctor, amintiți-vă, continuă Fasaro. S-a bucurat cîteva zile de un sprijin moral suficient de puternic ca să-l reţină pe marginea sinuciderii. Dar cînd spun puternic... Nu era decît un fir, înţelegeţi ? Un fir...

Claxonă înainte de a depăși o brișcă plină de fete tinere, îmbrăcate în costume specifice Sardiniei. Conducătorul era un tînăr sătean, subțire, robust, cu privirea îndrăzneață, îmbrăcat și el în costumul regional negru și alb.

— S-a întîmplat probabil ceva ieri-seară, domnule doctor, și firul s-a rupt.

Doctorul se ghemui pe scaunul lui, închise cu mîna reverele paltonului ca pentru a înfrunta răcoarea dimineții.

Automobilul vira, părăsi drumul și o luă pe o tarla între două cîmpuri acoperite de bălți sclipitoare. Cu pași mărunți, niște oi treceau profilîndu-se pe orizontul șters, de culoare cenușie. Foarte departe se ghiceau niște creste ascunse în mijlocul ceților gri.

— Luați notă, domnule doctor, că sfîrșitul acesta este poate cel mai bun, într-un sens... Vreau să spun că judecătorii n-ar fi fost indulgenți cu Sandro...

Cum Valerio nu răspundea, inspectorul se întoarse spre el :

— Poate sînteți de altă părere ? Vă lega de el un sentiment de prietenie...

— Da.

Claxonă încă o dată, ca să atragă atenţia unei ţărănci care purta o fustă groasă și mîna doi măgăruși încărcați cu vreascuri.

— Ați fi preferat să trăiască, nu-i așa ? S-o șteargă în Tunisia ?

— Desigur, zise Valerio cu voce scăzută.

Fasaro rămase tăcut, părînd că-și concentrează atenţia asupra gropilor pe care se forța să le evite. Drumul devenea din ce în ce mai prost. După ce ocoliră o colină, în fața lor răsăriră pîlcuri de măslini, cu fișii albăstrii pe

sub frunzișul lor. „Poate că știe adevărul ?“, gîndi Valerio cu o amărăciune sfîșietoare. „Știe totul, dar n-a vrut să acționeze pînă la întoarcerea Angelei !“ Dar asta părea o idee năstrușnică, și o respinse enervat. Ar fi vrut să coboare, să-l părăsească pe Fasaro, să rătăcească peste cîmpuri, să umble vreme îndelungată singur. Dar totuși citirea telegramei, felicitările lui Fasaro, atitudinea lui stranie... „Poate că s-a mizat într-adevăr pe Angela, pe întoarcerea ei !“ Dacă asta era... I se părea că trecuse printr-o sufocantă pădure tropicală, pîndit de dușmani vicleni și necruțători, și se simțea acum devastat, sleit de puteri.

— Gîndiți-vă, domnule doctor, continuă Fasaro. Pentru Sandro nu exista o altă ieșire. Magda era toată viața lui. Ce-ar fi făcut în Tunisia ? Vi-l imaginați angajat în Legiunea Străină ? Haida-de ! Ar fi dus o existență de animal bolnav și hăituit pînă la epuizarea ultimelor sale forțe. Tot un capăt de frînghie îl aștepta la sfîrșitul drumului.

Doctorul se îndreptă în scaun. Poate că va răspunde ? Dar întoarse capul spre cîmpurile care se întindeau la dreapta, înconjurate de mici ziduri de piatră, spre colinele care se înălțau spre cer în unduiri prelungi, întretăiate de dîre stîncoase și de hățișuri negre.

După încă o cotitură apăru și căsuța, pe marginea unui vast teren plantat cu portocali. Trei carabinieri așteptau în fața ușii. Lumina aceasta alburie, agățată de cer, arunca printre arbori pete mari de umbră violentă. Așteptau și cîțiva țărani așezați pe taluz, cu mîinile împreunate deasupra genunchilor strînși. Lui Valerio i se păru că-l privesc cu insistență deosebită. Poate că și ei știau totul. Trecu prin fața lor fără să-i salute. Întocmai ca un om care n-a dormit de multă vreme, își simțea capul pustiit de gînduri, vîjîind. Carabinierii se dădură la o parte. Căsuța era acoperită de crengi, cadavrul zăcea sub o prelată, între niște împletituri de măceși. Îi ascunseseră partea de sus a trupului sub o pînză kaki. Bucăți mari de noroi se scorojeau pe pantalonii lui. O mînă era prinsă sub vestă. Cealaltă, complet cenușie, cu pumnul închis, parcă despărțită de braț, semăna cu un ciudat obraz de copil culcat pe pămînt, printre frunze uscate.

„Tu ești Sandro ! Tu ?“ Cuvintele izbeau mintea doctorului ca niște proiectile grele de plumb. Înghesuiți de fiecare parte a ușii, țăranii îl priveau. Dar cînd inspectorul veni lîngă el, Valerio nu-i putu suporta prezența. Ieși și umblă încet pînă la drum. Îi era frig. În acel moment sosi o altă mașină, o mașină mare, oficială, care se opri chiar în spatele Fiatului lui Fasaro. Coborîră cinci sau șase persoane, printre care polițistul cu capul de boxer și Casella, nedespărțit de aparatul lui fotografic. Se îndreptă direct spre doctor.

— Încîntat să te regăsesc. Ce noroc că am luat primul autocar în dimineața asta ! Există un Dumnezeu al jurnaliștilor, e știut.

Părea că băuse deja destul. Pe obrajii lui răsăriseră două pete roșii, ca și cum în treacăt tocmai fusese pălmuit. Purta un vechi trenci militar și în jurul gîtului un fel de eșarfă împodobită cu desene verzi și cafenii.

— Între noi fie vorba, a avut dreptate, spuse el pe un ton confidențial, apropiindu-se de Valerio cu privirea scînteietoare. Numai lașii sînt în stare să accepte să trăiască fără... cum să-i zic ?... Și eu am pierdut-o pe soția mea ! Înțelegi ? Și nu numai pe soția mea. Pe toți copiii. Exact. Am rămas fără... Mă urmărești ? Față de dumneata mă pot exprima cu jumătate de cuvinte. Numai că eu am alcoolul. Dumneata, *toubib*, și dumneata te-ai omorî, nu-i așa ? Te-ai fi omorît dacă erai în locul meu. Haide, mărturisește. Exact ca Sandro ! Și dumneata nu bei decît apă. Deci imposibil să ieși din... Dar eu, o clipă ! Ah !, cît de respingător este un mort ! Nu găsești ?

Tot vorbind își deschisese deja aparatul fotografic, continuînd să se strîmbe, să adulmece.

— Ia zi, *toubib*, ieri la Cagliari erai cu o femeie foarte frumoasă. Sînt indiscret ? Bine. Mutus. Dar primește felicitările mele. Toate felicitările. Eu o aveam pe Silvana. Agreabilă, fără nimic în plus. Ce seară ! Pleci ?... Pe curînd...

Inspectorii intraseră în căsuță. Valerio îi vedea cum se mișcau prin umbră, cu spatele plecat. Formau o masă neagră care ascundea corpul lui Sandro. Fularul galben al lui Fasaro strălucea ca o pînză fosforescentă. Valerio se îndepărtase de Casella, care fotografia grupul de țărani și de carabinieri de lîngă poartă. Printre frunze, niște păsări țipau ascuțit, biciuind tăcerea adormită.

Spre ora nouă, cînd totul era terminat, Fasaro îl conduse pe doctor pînă în oraș. Soarele palid rămăsese agățat sub o grămadă de cețuri mițoase. Lui Valerio îi trecu prin minte că *Portici* trebuie să fi plecat. Automobilul hurducăia pe drumul desfundat de cărăuși, surpat de ploi. Pe talazuri creșteau ierburi, și ici, colo se vedeau tufe de flori galbene, presărate cu spini. Pe o colină rotundă ferma lui Gorzone se ridica albă, cu țiglele sale cafenii, iar verdeața explozivă a unui palmier înalt se răsfira direct pe cer. Pentru Magda și Sandro totul începuse într-o bună zi acolo...

Deodată lui Valerio drumul i se păru fără de sfîrșit, și era nerăbdător să ajungă acasă. Fasaro conducea fără să scoată o vorbă, de parcă ar fi ghicit că doctorul voia să rămînă singur cu el însuși.

Cînd ajunseră la răspîntie apăru și marea ; în larg se zărea un minuscul vapor, îndepărtîndu-se din ce în ce mai mult de extremitățile strălucitoare ale limbilor de pămînt.

Primele case din Salina se iviră puțin după aceea dintre grădinile întunecate. Pe drumul spre Rieti, geamurile unei mașini sclipiră ca un misterios semnal optic.

În cele din urmă mașina o luă pe o stradă pustie, mărginită de vile. Era o stradă pe care Valerio o cunoștea bine. Ea lungea puțin drumul către casa lui. S-o fi ales oare Fasaro în mod intenționat ? Și dealtfel ce importanță avea ? Înaintau spre casa Clarei, o casă înaltă, oarecum masivă, cu ferestre mari și obloane verzi. Cîteva crengi atîrnau peste grilaj. În inima lui Valerio se născu un sentiment de liniște, o încredere nelămurită și foarte intimă în viitor.

Se întoarse spre Fasaro și zise :

— Vă rog — și cu mîna arătă ușa Clarei.

— Da, spuse în șoaptă Fasaro, fără să manifeste vreo surprindere.

— Cobor aici, preciză doctorul.